

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Roman POTŮČEK

REGIONÁLNĚ GEOGRAFICKÁ ANALÝZA OSOBLAŽSKA
SE ZAMĚŘENÍM NA VÝVOJ PO ROCE 1989

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Olomouc 20. 04. 2011

Handwritten signature of Roman Polivka in blue ink, written over a horizontal line.

podpis

Tato práce vznikala v těžkém období mého života, vznikala dlouho a několikrát ji hrozilo, že nebude dokončena. Teď, když dokončena je, bych rád poděkoval několika osobám, které se významně podíleli na tom, že můžete číst následující řádky.

V první řadě panu docentu Zdeňku Szczyrbovi, který to při konzultacích a vedení práce neměl lehké, ale vždy se choval korektně a profesionálně a přes všechny problémy mi odborně pomáhal.

Dále lidem, kteří se podíleli na pomoci při realizaci dotazníkového šetření – Anně Kolbeové, MUDr. Haně Zouharové, Mgr. Marianu Hrabovskému a Markétě Kuchyňkové.

Dvěma starostům, kteří si i přes své zaneprázdnění našli čas, který mi věnovali a poskytli cenné informace o regionu, kterými doplnili pohled na oblast – starostce Osoblahy Mgr. Dagmar Machaňové a starostovi Slezských Rudoltic Ing. Mojmíru Pargačovi.

Miladě Daňkové za pomoc s překladem do angličtiny a Petře Chroustové za jazykovou, gramatickou a pravopisnou korekci.

Fotoreportétovi Janu Langerovi za poskytnutí souhlasu s použitím některých jeho fotografií s komentářem v příloze této práce.

Z osobního hlediska pak několika lidem, kteří mě v nelehké době podporovali a významně přispěli nejen k tomu, že práce je dokončena.

Děkuji Vám všem.

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie

Akademický rok 2007/2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

student

Roman POTŮČEK

obor (studijní kombinace)

Biologie – Geografie

Název práce:

**Regionálně geografická analýza Osoblažska se zaměřením na vývoj
po roce 1989**

**Regional geographical analysis of the Osoblaha region with focus on the
development after the year 1989**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je geograficky analyzovat periférní region Osoblažska se zřetelem k jeho vývoji po roce 1989. Diplomová práce bude rozdělena do tří částí: kauzální vztahy v regionálním rozvoji se zaměřením na periférní regiony (1), komplexní geografická analýza Osoblažska (2), detekce a analýza relevantních geografických aspektů rozvoje Osoblažska po roce 1989 (3). Výsledky budou prezentovány formou závěrů použitelných pro regionálně-plánovací praxi.

Struktura práce:

1. Úvod, cíle a metodika práce
2. Regionální rozvoj a periférní regiony - rešerše odborné literatury se zaměřením na specifika regionálního rozvoje v ČR po roce 1989
3. Komplexní geografická analýza periférního regionu Osoblažska
 - 3.1. Fyzicko-geografická analýza území se zaměřením na přírodní potenciál území
 - 3.2. Socioekonomicko-geografická analýza se zaměřením na obyvatelstvo, ekonomickou základnu území a veřejný sektor
 - 3.3. SWOT analýza
4. Relevantní geografické aspekty regionálního rozvoje Osoblažska
 - 4.1. Detailní analýza relevantních aspektů regionálního rozvoje Osoblažska na základě provedené komplexní geografické analýzy území (bod 3)
5. Diskuse k výsledkům, závěr
6. Shrnutí - Summary (česky a anglicky), klíčová slova - key words

Diplomová práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:

Bod 2: duben 2008
Bod 3: říjen 2008
Bod 4, 5: březen 2009

Rozsah grafických prací: grafy, mapy, fotodokumentace, katalog odvětvových analýz municipalit

Rozsah průvodní zprávy: 20 000 až 24 000 slov základního textu + práce včetně všech příloh v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

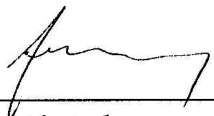
- Bínek, J. a kol.: Venkovský prostor a jeho oživení. Georgetown : Brno, 2007.
Galvasová, I. a kol.. Spolupráce obcí jako faktor rozvoje. Georgetown : Brno, 2007.
Havlíček, T., Chromý, P.: Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periférní oblasti. In: Geografie, Sborník ČGS, roč. 106, č. 1. Praha : ČGS, s. 1-11.
Jančák, V.: Příspěvek ke geografickému výzkumu periférních oblastí na mikroregionální úrovni. In: Geografie, Sborník ČGS, roč. 106, č. 1. Praha : ČGS, s. 26-35.
Leimgruber, W.: Between Global and Local. Marginality and Marginal Regions in the Context of Globalization and Deregulation. Asghate, 2004.
Novotná, M. (ed): Problémy periférních oblastí. Praha : Univerzita Karlova, 2005.

... a další bibliografie na: <http://www.periphery.cz/>

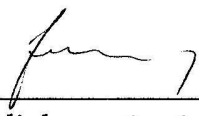
Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce: 19. 11. 2007

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2009

vedoucí katedry

vedoucí diplomové práce

OBSAH

1. ÚVOD	2
2. CÍLE PRÁCE A METODIKA PRÁCE	3
3. REGIONÁLNÍ ROZVOJ, PERIFERNÍ REGIONY A VENKOVSKÝ PROSTOR	4
3. 1. Sídlní struktura a rozvoj mikroregionů	4
3. 2. Problémy periferních oblastí, vztah periferie a centra	7
3. 3. Historický vývoj venkova a jeho role v sídelní struktuře	10
3. 4. Oživení venkovského prostoru	12
3. 5. Zachování hodnot venkova	15
4. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA REGIONU	17
4. 1. Fyzická geografie	17
4. 1. 1. Geologie a geomorfologie	18
4. 1. 2. Vodstvo, klima, půdy, krajina	20
4. 2. Socioekonomická geografie	25
4. 2. 1. Obyvatelstvo	25
4. 2. 2. Dojíždka, trh práce, ekonomická a pozemková struktura	30
4. 2. 3. Hospodářské podmínky	35
4. 2. 4. Životní prostředí	40
4. 2. 5. SWOT analýza	42
5. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ V REGIONU	45
6. ŘÍZENÉ ROZHOVORY	59
7. ZÁVĚR	63
8. SUMMARY	64
9. POUŽITÁ LITERATURA A ELEKTRONICKÉ ZDROJE	65

1. ÚVOD

Změna společenských poměrů v listopadu 1989 znamenala pro mnoho států a regionů Evropy počátek velkých vývojových změn a příležitostí. Největší viditelnou změnou byl přechod od plánované centrálně řízené ekonomiky ke svobodnému tržnímu hospodářství se všemi důsledky. Jedním z hlavních je mimo jiné snižování dominantní role státu, přesun pravomocí na místní samosprávy a kraje. Tyto hlavní změny se ve velké míře dotkly celého území České republiky, ale zdaleka ne stejně. Zatímco některé oblasti se začaly rychle rozvíjet, jiné oblasti, zejména periferní, naopak upadat. Lidé se z těchto oblastí stěhovali jinam, došlo k restrukturalizaci hospodářství a enormně se zvýšila nezaměstnanost. Právě vývoj Osoblažska, které je z mnoha hledisek považováno za jednu z nejproblematictějších oblastí ČR, může být příkladem, jaký vliv mělo posledních 20 let v demokracii a tržním hospodářství na život obyvatel, 20 let, kdy se soustředěná pomoc státu realizovala v jiných regionech. O tom, že je Osoblažsko oblastí, která je postavena na vnější periferii a na okraji společenských zájmů, bude dnes pochybovat málokdo. Je to ale oblast, která zůstane na okraji zájmu i v budoucnosti? Má smysl zabývat se okrajovým územím, které je z hospodářského hlediska téměř nevýznamné? Myslím, že ano. Je to území, které má svůj potenciál. Je to území, které nabízí určité příležitosti. Je to území, kde žijí lidé. Je to území, které se se vstupem republiky do EU může pomalu alespoň zčásti zbavovat nálepky „zapomenutý kraj“. Vyspělost společnosti se neměří pouze tím, jak dokáže prosazovat většinové zájmy, ale také tím, jak se staví k marginálním otázkám.

I relativně malé území na okraji státu má svou historii a je potřebné se zabývat oživením tohoto venkovského prostoru. Možnosti jsou. Je to právě změna společenského systému, soukromé hospodaření, přenos pravomocí rozhodování z centra blíže k občanovi a existence evropských struktur, které napomáhají k překonávání rozdílů jednotlivých regionů v různých oblastech. Je přirozené, že každý region může nabídnout svým obyvatelům jen něco. Důležité je, aby aktivity, které vedou k rozvoji regionu a zlepšení života občanů, byly podporovány. Výchozí podmínky pro rozvoj nejsou zdaleka ideální a pouze aktivní pomoc spolu s vyhledáváním možností rozvoje místními obyvateli může zlepšit situaci regionu. Právě cílená pomoc státu, či jiných institucí, musí podle mě hrát významnou roli ve zlepšování stávajících podmínek pro život občanů v této oblasti. Vzdělanostní a sociální struktura zde není příznivá pro to, aby se region z této nezáviděníhodné situace dostal vlastními silami.

Osoblažsko je typicky venkovská krajina s malými sídly a tudíž malým počtem obyvatel. Je však nepochybně v zájmu státu, respektive kraje, věnovat se této oblasti. Nejen proto, že poskytuje určité možnosti, ale také proto, aby lidé z tohoto regionu neodcházeli a výrazně se nezhoršila sociální struktura. To by mělo nepochybný vliv na okolní regiony a následné řešení problému by bylo ještě složitější než dnes. Cílem by tedy mělo být zlepšit alespoň základní podmínky tak, aby život zde byl možný (byť svá omezení bude mít vždy), a aby se nezhoršovala dnes v některých oblastech poměrně kritická situace.

2. CÍLE A METODIKA PRÁCE

Práce obsahuje několik částí. Teoretická část, se věnuje regionálnímu rozvoji periferních oblastí s důrazem na specifika po roce 1989. Jde především o teoretická východiska regionálního rozvoje venkovských oblastí, která jsou zároveň na periférii státu. Odborná literatura vystihuje především problémy těchto oblastí a naznačuje, jakými možnými směry by se mohlo ubírat zlepšení stávajících podmínek, které se právě po roce 1989 v těchto oblastech spíše zhoršily. Základním pracovním nástrojem je zde právě odborná literatura, jejíž rešerše by měla postihnout základní náhledy a změny v regionálně plánovací praxi po převratu. Cílem je tedy představit problémy, se kterými se popisované oblasti nejčastěji potýkají, a jaké mohou být přístupy k jejich řešení.

Další část se pak věnuje geografické analýze z pohledu fyzickogeografického (přírodní potenciál) a následně socioekonomického (obyvatelstvo, ekonomická základna, veřejný sektor). Jejím úkolem je reflektovat stav po roce 1989 a jeho změny do současnosti, jinými slovy postihnout vývoj, kterým oblast za uplynulých 20 let prošla. Shrnutím této kapitoly je pak SWOT analýza. Zde budou hlavním pramenem informací zeměpisné lexikony, statistické ročenky, ekonomická literatura, rozhovory s různými osobnostmi veřejného života a také vlastní poznatky.

Výsledky analýzy by pak měly být diskutovány v další části a s ohledem na relevantní aspekty naznačit možná řešení, která mohou být použita k rozvoji území. Práce by měla poskytnout také určitý výhled do blízké budoucnosti, kam by se mohl vývoj ubírat při splnění některých předpokladů. Hlavním výstupem práce by tedy měl být komplexní pohled na oblast Osoblažska v kontextu vývoje posledních 20 let, ukázání hlavních změn, kterými oblast prošla, a vyvození závěrů. Na základě ucelených informací by pak mělo dojít k vyvození priorit, které region trápí, a naznačení možné cesty k jejich řešení a zlepšení situace alespoň v některých oblastech života.

Srovnání poskytne také metoda dotazníkového šetření, které proběhlo mezi obyvateli obcí. Zjišťovali jsme názory obyvatel na různé oblasti, které ovlivňují jejich život zde. Tyto názory byly následně vyhodnoceny a okomentovány. Kromě vytváření dotazníků a samotného dotazování, zde tedy hlavní metodou práce bylo zpracování dat do podoby grafických výstupů, pomocí počítačového programu Microsoft Excel.

V poslední části získáme názory představitelů obcí a podnikatelské sféry formou řízeného rozhovoru, který se zaměří na pohled těchto skupin na rozvojové možnosti, potřeby a podmínky území. Cílem je získání specifického pohledu na různá témata, která se týkají oblasti. Prezентují je lidé, kteří se pohybují ve veřejné správě a oblast dobře znají, respektive se snaží vytvářet ekonomické hodnoty a každodenně se potýkají s různými problémy. Výstupem je volný komentář k poznatkům, které dotyčné osoby sdělí, a srovnání s názory obyvatel obcí a také s analytickou částí práce.

3. REGIONÁLNÍ ROZVOJ, PERIFERNÍ REGIONY A VENKOVSKÝ PROSTOR

3. 1. Sídlní struktura a rozvoj mikroregionů

Regionální politika je soubor opatření, která vedou k vyrovnávání rozdílů mezi regiony, k investicím do problematických oblastí. Přestože je EU jednou z nejbohatších částí světa, existují mezi jejími regiony nemalé rozdíly. Ty se projevují především v sociální a ekonomické oblasti. Úkolem regionální politiky je tyto rozdíly zmenšovat. V rámci EU jde o poměrně významnou agendu, vždyť na její realizaci jde více než třetina unijního rozpočtu. Pomoc regionální politiky je zaměřena na regiony, které jsou hospodářsky slabé a zaostávají v ekonomických ukazatelích, na regiony se sociálními problémy a regiony s poškozeným životním prostředím. Značná pozornost je věnována vztahům měst a venkovského prostoru. Sídlní struktura ČR je charakterizována převahou malých obcí do 500 obyvatel (Škrabal, 2006). Je zde tedy menší koncentrace obyvatel do velkoměst, a proto je potenciál menších sídel pro regionální politiku zásadní. Představují jakýsi stabilizační a rozvojový prvek ve venkovském prostoru.

Základním problémem je definování venkovského prostoru (Kašparová, Půček a kol., 2009¹). Existence takové definice má zásadní dopad na hodnocení různých vlivů a ukazatelů a je také důležitá z praktického hlediska pro potřeby státní správy a samosprávy. V kapitole 3 zmíněné publikace se také dovíme. *„Obecně se venkovem nazývají oblasti volné nezastavěné krajiny a venkovského osídlení, které lze vymezit jako určitý souhrn venkovských sídel, zemědělských a vodních ploch, lesů, ploch místních komunikací a ostatních ploch nacházejících se v tomto prostoru. Venkov se obvykle vyznačuje menší hustotou zalidnění, menšími sídly, vyšší zaměstnaností v zemědělství (případně v lesnictví, rybolovu a dalších činnostech primárního sektoru), určitým sepětím místních obyvatel s přírodou a krajinou, architektonickým rázem a charakterem zástavby a určitým životním stylem, který se často výrazně liší od městského. Pro venkov je charakteristická menší intenzita sociálně-ekonomických kontaktů a menší hustota vazeb mezi jednotlivými subjekty, které se ve venkovském prostoru pohybují.“*

V souvislosti se systémem státní správy a samosprávy je pro obce ČR klíčový zákon o rozpočtovém určení daní. 1. 1. 2009 došlo ke změně tohoto zákona, který bude více respektovat potřeby venkovských obcí. Před úpravou totiž velká města dostávala na jednoho obyvatele podstatně větší částku než malé obce. Ty se potýkají nejčastěji s problémy, které souvisí se zajišťováním základních služeb pro obyvatele, a s personálním zabezpečením svěřených úkolů. To motivuje vedení jednotlivých obcí ke spolupráci v rámci menšího regionu, přičemž typické je překrývání jednotlivých typů regionů. Typem regionů se myslí územní celek, jehož součástí je několik obcí, za účelem užší spolupráce v různých oblastech, které se navzájem doplňují a překrývají se strukturami státní správy a samosprávy. Příkladem mohou být mikroregiony, jak zobrazuje obrázek 1.

¹ Publikace Kohezní politika: Osídlení v České republice Partnerství měst a venkova byla vydána u příležitosti českého předsednictví České republiky Evropské unii v první polovině roku 2009

Uvedená publikace také uvádí nejčastější formy spolupráce obcí. Jedná se především o:

- Smlouva o spolupráci – Smlouva ke splnění konkrétního úkolu
- Zájmové sdružení právnických osob
- Zakládání sdružení právnických osob obcemi a vznik společné právnické osoby
- Dobrovolný svazek obcí

Obrázek 1: Mikroregiony – sdružení obcí okresu Bruntál²

² Internetové stránky obce Zátor, dostupné z: <<http://ouzator.sweb.cz/Images/sdruobci.jpg>>, citováno 22. srpna 2009

Ukazuje se, že různá forma spolupráce se mezi obcemi v čase zvyšuje, respektive ubývá obcí, které stojí mimo mikroregiony. Vzrůstá také absolutní počet typů těchto svazků. Podrobnější údaje ukazuje tabulka 1. Z ní je například patrné, že v letech 2003 – 2008 ubyl počet obcí mimo mikroregiony o více než polovinu.

Tabulka 1: Zapojení obcí do mikroregionů v letech 2003 – 2008

rok	počet obcí celkem	obce v mikroregionech		obce mimo mikroregiony		počet mikroregionů absolutně
		absolutně	%	absolutně	%	
2003	6249	4625	74,01	1624	25,99	491
2004	6249	4685	74,97	1564	25,03	505
2005	6248	5280	84,51	968	15,49	533
2007	6249	5385	86,17	864	13,83	551
2008	6249	5473*	87,58	776	12,42	570

Zdroj dat: Ústav územního rozvoje

* k 31. 8. 2008

** v roce 2006 došlo ke změně metodiky zjišťování, data k tomuto roku jsou pouze odhadem, nejsou součástí tabulky

Pohraniční regiony tradičně patří k hospodářsky nejméně rozvinutým oblastem každého státu, ČR není výjimkou. Prostřednictvím příhraničních projektů dochází k překonávání nevýhody periferního postavení, k udržování dobrých sousedských vztahů a ke vzájemnému poznávání. Tomu přispívají euroregiony, jakožto právnické osoby reprezentující jejich členy na obou stranách hranice. Jde o další významnou formu spolupráce a sdružování obcí do účelových celků.

Poslední formou, která je také dosti významná, a opět přispívá k lepší informovanosti, zájmu a pomoci v různých oblastech je spolupráce partnerských měst a obcí. Jde taktéž o formu přeshraniční spolupráce, která je však orientována na konkrétní partnerské město v zahraničí. Partnerů však v praxi bývá více z několika zemí. Probíhá obvykle na úrovni kulturní a společenské spolupráce, jako jsou například koncerty, semináře a výměnné pobyty, ale může mít i formu různé pomoci při přírodních katastrofách.

Mikroregionální struktura v ČR má velký obslužný význam a plní funkci malých center, která jsou důležitá pro jeho nejbližší okolí – tzv. spádová oblast. Jak uvádí kapitola 5. „Vztahy měst a venkova“ výše uvedené publikace (Kašparová, Půček a kol., 2009), jsou mikroregionální střediska stanovištěm základní občanské vybavenosti. To znamená, že zde najdeme především úplnou základní školu, praktického lékaře, lékárnu, poštu s běžnou otevírací dobou, základní sortiment průmyslového zboží v maloobchodní síti apod. Reálně v ČR existuje okolo 1 000 mikroregionálních středisek. Vyšší úroveň těchto středisek nabízí dále specializovanější obchody (např. prodej knih, nábytku), restaurace a bary, různé řemeslnické služby, základní školu doplňují i střední školy a učiliště, zdravotní služby mohou nabídnout lékaře specialisty nebo může být v obci přítomna nemocnice. Takových středisek existuje v ČR 205 a shodují se s obcemi s rozšířenou působností (ORP).

Role těchto typů sídel v sídelní struktuře ČR roste, respektive roste podíl obyvatel, kteří se zde stěhují a trvale usazují. Tento proces suburbanizace probíhá intenzivně především v posledním desetiletí. Jak se také v publikaci dovíme, *„lidé často spatřují pozitivní stránku suburbanizace v tom, že umožňuje obyvatelům velkých měst přestěhovat se do zdravějšího a volnějšího prostředí, při zachování kontaktu na městské pracovní příležitosti a městské služby.“*

Dalším významným faktorem, který ovlivňuje život v mikroregionech, je doprava. Důležité je spojení s regionálními centry (krajská města) a většími městy. Stávající časoprostorové uspořádání a využívání různých druhů dopravy má za následek, že v ČR existují oblasti, které mají do krajských měst časovou dostupnost s pomocí integrované dopravy delší než 1 hodina. Patří mezi ně i oblast Osoblažska, jež je předmětem této práce.

Všestranný rozvoj regionů má u nás i zákonnou úpravu. Je jí „Zákon o podpoře regionálního rozvoje“, který definuje programový dokument „Program rozvoje územního obvodu kraje“. Cílem je vyvážený rozvoj územního obvodu kraje a s tím související působnost správních úřadů, krajů a obcí. Zákon se však nezmiňuje o strategických dokumentech na jiných (nižších) územních úrovních než je kraj, tedy např. na úrovni mikroregionů. Pro určení směrů rozvoje, rozvojových aktivit a pro strategické rozhodování je však potřebné, aby jednotlivé mikroregiony pořizovaly rozvojové strategie pro svoje území. Jak uvádí publikace „Kohezní politika: Osídlení v České republice Partnerství měst a venkova“ v části 5, *strategický rozvojový dokument mikroregionu je koncepčním dokumentem, který analyzuje stav v mikroregionu, napomáhá systematicky řídit a organizovat změny v území. Je dokumentem, který vychází ze znalosti daného území a jeho potenciálu, charakterizuje slabé a silné stránky dané oblasti, vymezuje základní priority rozvoje, které budou podporovány, definuje cíle rozvoje a jednotlivá opatření vedoucí k jejich naplnění a doporučení.“* Z výše uvedeného tedy vyplývá, že menší obce mají velký význam pro sídelní strukturu v ČR, je v mnoha oblastech výhodné, aby se spojovaly v menší celky a svůj rozvoj strategicky plánovaly. Kromě mnoha různých omezení je jedním z největších právě omezení dopravní dostupnosti veřejnou dopravou.

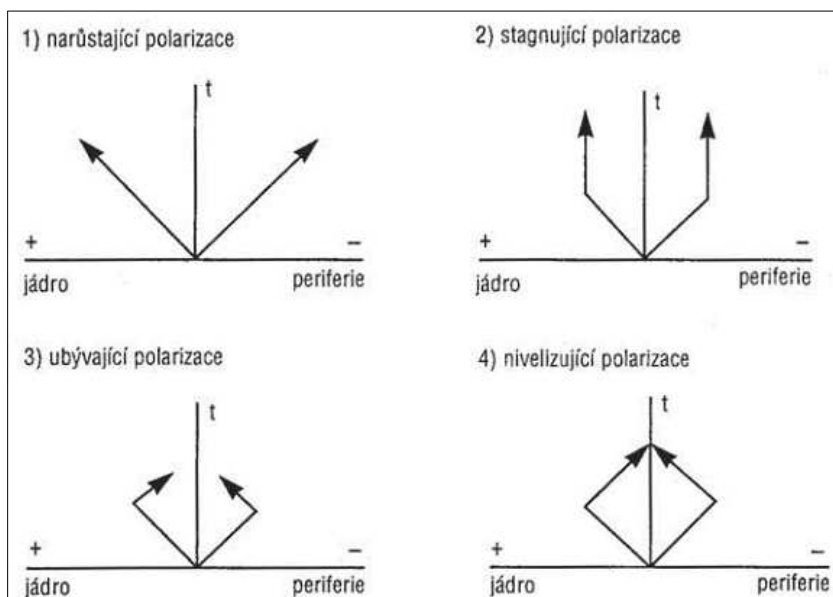
3. 2. Problémy periferních oblastí, vztah periferie a centra

Jako nevhodnější definice periferních oblastí se jeví ta, kterou uvádí Havlíček a Chromý (2001), protože postihuje i důležitý fakt vztahovosti (podřízenosti) mezi jádrem a periferií. Ta říká, že *„periferie je územím nedostatečně integrace do, v daném místě a čase dominujících struktur, procesů a systémů“*. Společným znakem velké části periferních území je jejich poloha v blízkosti krajských a státních hranic. Tomu odpovídá i zájmové území Osoblažska, které je jako periferní subregion sevřeno ze severu, východu a jihu státní hranicí s Polskem. To s sebou přináší významné problémy v několika důležitých oblastech života. Jak už bylo naznačeno, jedná se o problematické personální zajištění na obecních úřadech, počítáme sem také problémy se špatnou dopravní obslužností a kvalitou infrastruktury, ale také problémy s dostupností obchodu a služeb.

Zřejmým handicapem pak je jiná vzdělanostní a sociální struktura obyvatelstva, která se od center výrazně liší. Za prvé zde pracuje více lidí v primárním sektoru a za druhé je zde podstatně nižší podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí. S tím úzce souvisí platová hladina, která je v rámci srovnání celé ČR jedna z nejnižších vůbec. Zvýšená nezaměstnanost a vysoká dlouhodobá nezaměstnanost, což jsou lidé, kteří dlouhodobě nemají práci, je dalším problémem. Je zde patrná i jiná věková struktura, která je posunuta ve prospěch starších občanů a s tím související stav bytového fondu.

Podíváme-li se pak na vývoj vztahu mezi periferií a centrem, můžeme vypořádat, že tento vztah není statický, ale mění se v čase. Jak periferie, tak centrum mění své charakteristiky a mění se vzájemná pozice a závislost obou. Ta může být do značné míry již stanovena fyzickogeografickými hledisky, ale s postupným technickým vývojem význam fyzickogeografické sféry ustupuje do pozadí. Daleko důležitějšími aspekty se pak jeví historický a politický vývoj (Wirth, 1963), jež podmiňuje ekonomické charakteristiky jak centra, tak periferie. Co tedy především vymezuje určité území jako centrum a jako periferii? Jde o pojmy, které jsou zakotvené v myšlení a představách aktérů (subjektů), a jako dobře měřitelný komponent tohoto vztahu uvádí Heintel (1998) polohu. Její význam však slábne a rozhodujícím činitelem je míra aktivit subjektů v území, kde centrum se vyznačuje jejich kumulací, v periferii je naopak míra aktivit nízká. Roste naopak význam rozhodovacích procesů, mocenských faktorů, hierarchie prostorové organizace a stupně organizovanosti v kultuře a vzdělání.

Vývojové tendence zjednodušeně ukazuje model abstraktních vývojových typů polarizace v prostoru, jak jej uvádí Freidmann (1973). Uvedený model ukazuje obrázek 2. Vztáhneme-li tento model, který ukazuje, jak v čase narůstá, ubývá, stagnuje polarizace nebo dojde k její nivelizaci – vyrovnání rozdílů na zájmovou oblast Osoblažska, můžeme vysledovat dvě protichůdné tendence jejího vztahu k centru (především k ORP a krajskému městu).

Obrázek 2: Abstraktní vývojové typy polarizace prostoru v čase (Freidmann, 1973)

V období let 1948 – 1989 jsou jasně viditelné tendence ke sblížení rozdílů a nárůstu aktivit a investic v oblasti Osoblažska. Tehdejší politická moc naprosto cíleně podporuje investice do venkova, buduje zde nové stavby, jak pro služby a bydlení, snaží se zlepšit podmínky obyvatel k životu, nezaměstnanost oficiálně neexistuje. Tyto snahy byly o to důležitější a patrnější, podíváme-li se ještě před rok 1948, kdy došlo z této oblasti k hromadnému odsunu především německého obyvatelstva a do vyliďněného pohraničí bylo potřeba přilákat nové obyvatele. Tato podpora nebyla samozřejmě absolutně spasitelná, ale nepochybně pomohla alespoň k částečnému obnovení počtu obyvatel a zajistila jim na tehdejší okolnosti poměrně dobré podmínky k životu. Subjektivně také lidé měli pocit, že tato oblast není tehdejší moci lhostejná a mnoho z nich na tuto dobu vzpomíná spíše v dobrém, nebudeme-li uvažovat míru svobody v tehdejším Československu.

Tato tendence se projevuje i dnes, více než 20 let po změně společenských podmínek a naprosto prokazatelně ji ukazují všechny demokratické volby, které v ČR od té doby proběhly. Jde o oblast s výraznou levicovou podporou voličů a KSČM. Období let od roku 1989 do současnosti je totiž naopak spjato spíše s nezájmem politické moci, zrušením veškerých centrálních podpor a dotací a oblast se tak dostává na okraj zájmu. Jestliže v předchozím období mluvíme o sblížení periferie a centra, v tomto období jde o jednoznačnou podporu centra na úkor periferie, respektive nezájem o periferní oblast. Tato situace se pomalu mění se vstupem ČR do EU a možností získat peníze ze strukturálních fondů. Celkově se však dá říci, že žádná cílená podpora nepřichází a zlepšení se děje pouze na základě jednotlivých projektů, kterým se podaří prosadit.

Studium periferních oblastí je nutně navázáno na širší vztahy s okolím a není možné jej izolovat. Přestože ekonomické vztahy hrají v území velmi důležitou roli, možná stěžejní, opět není možné je izolovat, ale přidat k nim další oblasti, jež vytvoří komplexní pohled. Ukáží, že podmíněnost současných vztahů je dána i dlouhodobým historickým vývojem, přírodními podmínkami i sociální strukturou obyvatel. Výzkum těchto oblastí a využití poznatků v územním plánování a regionálním rozvoji musí být nejen komplexní, ale také systematický. Není možné vše vztáhnout pouze k ekonomickým aspektům, na které byl kladen větší důraz v minulosti.

Ukazuje se, že možnosti, jak čelit výše popsaným negativním jevům, které jsou spojeny s okrajovou polohou regionu, nejsou jednoduché. Pokud už existují nějaké aktivity vedoucí ke zlepšení v dílčích oblastech, jde většinou o ojedinělé pokusy, které jsou nesystematické a nekoncepční. Nenavazují na další aktivity a mění se podmínky, což má za následek jejich nízkou efektivitu. To jen zvyšuje úsilí a finanční náročnost, ale celkový výsledek není ani zdaleka takový, jaký byl původní záměr. Vede to k přesvědčení, že investovat čas, peníze a úsilí lidí do různých aktivit (i ekonomických samozřejmě) není účelné. A to právě proto, že dochází k rozptylu lidských a finančních zdrojů a vykonaná práce „nejde vidět“. Jak bylo řečeno v kapitole 3.1, jednou z možností je spolupráce obcí. Druhá možnost, která ovšem musí být nutným doplňkem spolupráce, je strategické plánování. To zahrnuje především stanovení priorit rozvoje obce a regionu s využitím příležitostí, které daná oblast poskytuje, a respektováním rizik, která přináší.

Velká a větší města takovým dokumentem disponují, zcela jiná je však situace u malých obcí, případně regionů. Obcím chybějí strategické rozvojové plány. Dokumentace vypracovaná v současnosti je nekomplexní a její modifikace dle aktuálních potřeb velmi nepružná. Trendy plánování obcí a regionů (Dobrucká, 2005) se stále více zaměřují na strategické aspekty, které vedou k dlouhodobému rozvoji a konkurenčním výhodám. Samotné plánování je problematické z několika hledisek. Konkrétně jde o to, že existence takového plánu je zákonnou podmínkou, ale v praxi k jejímu naplňování nedochází. Plán leží „v šuplíku“ a je pro vedení obce nepoužitelný. Dalším problémem je komunikace, spolupráce a koordinace jednotlivých složek, které se na plánování a realizaci podílejí. Jejich postup je samostatný, pohybují se pouze v oblasti, kterou mají na starost. Chybí vzájemná výměna hlubších poznatků a názorů na dané území a jakákoliv koordinace výstupů. V praxi pak dochází ke zcela protichůdným návrhům. Na strategickém plánu by se tedy měli podílet pracovníci různých oborů a výsledkem by měla být syntéza návrhů, náhled do budoucna a kroky, které k tomu povedou. Výsledkem by naopak neměl být vznik úzce profilovaných řešení, která se chtějí prosadit na úkor řešení jiných.

3. 3. Historický vývoj venkova a jeho role v sídelní struktuře

Jak bylo řečeno dříve, k poznání potřeb regionu a vytvoření plánu vedoucímu k rozvoji je potřeba zachovat kontinuitu s historickým vývojem a respektovat tradiční prvky. Tato stať jen v základech přiblíží historický vývoj venkovských oblastí, přesto je důležité na hlavní fáze vývoje nezapomenout.

Výchozí situace před II. světovou válkou byla taková, že populační a výrobní význam venkova se sice relativně zmenšoval, ale absolutní rozsah se nezmenšoval. Rychle se zvyšoval počet městského obyvatelstva, ale většina obyvatel stále žila a pracovala na venkově, buď v zemědělství, nebo řemeslné výrobě. Po válce došlo k již významnému odlivu obyvatel z venkova do středních a velkých měst, který urychlila kolektivizace v zemědělství a jeho mechanizace. Významným faktorem byl také odsun německého obyvatelstva z oblastí Sudet, který znamenal citelný pokles obyvatel. Typicky právě na Osoblažsku šlo o takový úbytek obyvatelstva, který se již nikdy nepodařilo vykompenzovat. Jak uvádí Binek a kol. (2007) depopulace byla vyvolaná dlouhodobou selektivní emigrací z těchto oblastí, což se nepříznivě projevilo na věkové i vzdělanostní struktuře. Odcházeli především lidé mladí, podnikaví a vzdělaní. Mechanizace v zemědělství a investice do průmyslové výroby a tudíž větší nedostatek pracovních příležitostí také spolupůsobily při poklesu obyvatel na venkově. To mělo ale za následek zvětšení dojízděky do měst za prací a s tím související zlepšení dopravní infrastruktury (zejména autobusová doprava). Posledním faktorem s významným diferenciacním dopadem bylo uplatňování střediskové soustavy osídlení, kdy byly investice lokalizovány jen do některých sídel – ta rostla a rozvíjela se, jiná upadala. Tento stav prakticky přetrvával až do začátku 90. let 20. století.

V uplynulých dvou desetiletích a v současnosti dochází k přechodu k postindustriální společnosti. To má za následek několik procesů, které můžeme pozorovat a které se nás týkají. Jde především o přesun pracovních sil z priméru a sekundéru do terciéru a kvartéru. Dále se potýkáme s obrovským nárůstem významu informací a komunikace. Přejít od masové výroby ke specializovanější produkci a složitější strukturaci a segmentaci trhu a globalizace ekonomické produkce jsou vidět doslova všude. A v neposlední řadě dochází ke zvyšování složitosti práce (zejména ve službách a kvartérních činnostech), což má za následek dlouhodobější přípravu a delší dobu studia, ale i celoživotní vzdělávání. Pro venkov to znamená intenzivní obousměrnou migraci mezi venkovem a městem, podobně vysoká je dojíždka za prací. Dochází ke specializaci a většímu funkčnímu propojení sídelního systému a hranice mezi venkovem a městem není již tak výrazná a je nahrazována určitým kontinuem s různým poměrem rysů typických pro město a venkov. Pro obyvatele nyní nejsou důležité rozdíly mezi městem a venkovem, ale důležité je, zda sídlo leží v metropolitní oblasti, nebo v ostatním nemetropolitním území. Rozměňováním hranice mezi městem a venkovem začíná být důležitá hranice na měřítkově vyšší úrovni. Tento rozdíl dříve nebyl významný. Současně je také rozdíl mezi venkovem v metropolitních oblastech a tradičním venkovem mimo sídelní aglomerace. Pohled obyvatel sídelních aglomerací na venkov může být v podstatě dvojitý.

V pozitivním smyslu slova jde o místo, které je klidné, obklopené přírodou, jež netrápí hluk a znečištění měst a také enormně narůstající doprava. Je to jakýsi estetický ideál místa sloužícího k odpočinku a rekreaci. Ostatně chalupaření a venkovská turistika jsou jedním z hlavních důvodů zájmu o venkov a v mnoha případech umožnily samotné fyzické přežití venkovského sídla. Zároveň však vytváří konflikt v pohledu na venkov v představách obyvatel měst a obyvatel tradičního venkova. Zde se dostáváme k druhému pohledu v negativním slova smyslu, který vytváří představu venkova jako zaostalého a špatně dostupného místa, které nenabízí možnost pracovních příležitostí, kulturního a společenského vyžití, místo, kde jsou těžce dostupné informace a moderní technologie. Právě radikálně jiný pohled a vnímání venkova má za následek ztrátu identity venkova, což je možné považovat za nemalý problém.

Pokud se ve světle předchozího odstavce podíváme na současné dělení sídel, pak nejvýznamnější typologií je typologie sídelní. Nejsrozumitelněji ze všech dalších typologií reflektuje současný stav sídel, který je výsledkem historického vývoje a sociálních interakcí. Tato typologie dělí sídla do pěti kategorií (typů) v závislosti na poloze vůči urbanizovaným územím a urbanizačním osám. Každé sídlo zařazené do kategorie pak vykazuje různé předpoklady pro rozvoj. Jedná se o sídla:

- v suburbánním území jádra, na hlavních urbanizačních osách, na vedlejších urbanizačních osách
- sídla mimo urbanizační osy, sídla v marginálním území

Podrobněji se budeme věnovat sídlům mimo urbanizační osy a v marginálním území, protože ty jsou předmětem práce. Jak dále uvádí Binek a kol.: *„Sídla mimo urbanizační osy nemají předpoklady pro celkový urbanistický rozvoj, nad rámec současně zastavěného území. Přípustné je využívat pouze rezervy v zastavěném území sídla pro funkce rezidenční i výrobní. Sídla v marginálním území také nemají předpoklady pro celkový urbanistický rozvoj. Přesto je žádoucí udržet funkčnost sídla pro obhospodařování krajiny v nezbytné míře. Pro zajištění stability mohou využívat rezervy v zastavěném území pro funkce rezidenční i výrobní. Pokud se ve vazbě na krajinu vyskytují předpoklady pro ekonomické aktivity související s využíváním krajiny, může být individuálně posouzena možnost využití volného území pro odpovídající funkci v návaznosti na zastavěné území sídla.“*

Lze tvrdit, že současné trendy ve vývoji sídelní struktury (suburbanizace, mobilita obyvatelstva) nebudou mít přímý vliv na ohrožení obcí ve venkovském prostoru, protože se především týkají „urbánního typu krajiny“ a sídelní struktury v suburbánní zóně jádra aglomerace a na urbanizačních osách.

Tyto procesy se promítají i do situace ve venkovských obcích, jejich dopad je však značně diversifikovaný. Nicméně právě obce posledně dvou jmenovaných kategorií mají nejhorší předpoklady pro rozvoj a je potřeba se jim věnovat, aby došlo k tolik potřebnému oživení tohoto venkovského prostoru.

3. 4. Oživení venkovského prostoru

Dříve než se začneme zabývat obecnými tezemi, co především rozumíme oživením obcí, chtěl bych poukázat na specifický problém, který je známý z větších sídel. Jde o využití starých objektů, které přestaly sloužit svému účelu, dnes chátrají a nejsou dostatečně využity. Místo toho vznikají objekty nové „na zelené louce“ (tzv. greenfields), dochází k plošné expanzi sídel, narůstají problémy s logistikou a dochází k zastavování volné půdy. Expanze nemusí být problém malých obcí, protože není financována samosprávou, ale soukromými investory a ti samozřejmě zohledňují ekonomický užitek, kterého se snadněji dosahuje v blízkém okolí větších sídel než v malé obci. Určitým problémem ale nepochybně je, co právě udělat s objekty staršími, jak je využít. Jak uvádí Šošolíková (2005), své původní funkční využití ztratila řada zemědělských objektů. Specifickými venkovskými brownfields jsou také gigantické betonové krychle – kulturní domy. V revitalizaci a znovuvyužití se bude muset angažovat soukromý kapitál, jelikož ve finančních možnostech malých obcí není tyto objekty udržovat, natož rozvíjet. Je dále důležité informovat občany, zahrnout revitalizaci do strategických dokumentů, jelikož to není úkol na jedno volební období. Neproduktivní stavby mohou v budoucnu ohrožovat obec z různých hledisek (ekonomické, bezpečnostní). Z pohledu udržitelného rozvoje území je důležité současný trend ve využívání území změnit. Pro revitalizaci či eliminaci brownfields jsou používány různé nástroje. Jde zejména o podporu investic z veřejných rozpočtů či daňová zvýhodnění. V některých zemích je dokonce zakázáno stavět mimo městská území, takže investorům nezbývá než využívat brownfields.

Tento problém by se mohl zdát, poměrně okrajovým, faktem však je, že tyto stavby tvoří leckdy „významné dominanty“ obcí a jako takové je účelné je zahrnout do programu celkového oživení obcí, které formují krajinu kolem sebe.

Venkov je značně heterogenní kategorií, dají se zahrnout i menší města, která jsou také součástí prostoru, a leckdy i motorem růstu okolních obcí. Přesto se však budeme zaměřovat spíše na menší obce v kontextu práce. To také proto, že vliv města je na tyto obce velmi malý, i když na druhou stranu je těžké tento vliv citlivě posuzovat. A také, jak posuzovat onen rozvoj obce? Existuje celá řada ukazatelů, které se ale v čase jinak posuzují a je jim dáván jiný význam. K oživení venkova je tedy možné přistupovat nejrůznějšími způsoby, je však potřeba tyto možnosti sladit, aby nedocházelo k prosazování protichůdných aktivit. Na účinnost a volbu jednotlivých nástrojů a opatření má vliv řada faktorů. Jde zejména o: velikost a polohu obce, postavení v sídelní struktuře, ekonomické aktivity v obci a okolí, aktivita obyvatel a schopnosti vedení obce.

Proces oživení by pak měl směřovat zejména k:

- vytvoření harmonického systému kulturní krajiny
- rozvoji celkové pestrosti a specifík venkovských obcí
- vytvoření stabilního ekonomického systému zajišťujícího pracovní příležitosti
- zajištění kvalitních podmínek pro život obyvatelstva
- rozvinutí občanské společnosti
- zajištění dostatečné dopravní dostupnosti

Je také třeba odlišovat sociálně-kulturní oživení venkova a oživení venkovské krajiny od hospodářského oživení venkova. Prvního zmiňovaného oživení může být dosaženo dlouhodobým vnitřním úsilím, ale hospodářské oživení venkova a vytváření pracovních míst na venkově je problematičtější. Podnikatelský sektor při rozhodování o umístění své výroby zvažuje řadu lokalizačních faktorů, kdy hlavní roli hraje nejvíce často dopravní dostupnost a možnost zajištění odbytišť, dostupnost a kvalita pracovní síly a existence ostatní technické i sociální infrastruktury. S rozvojem dopravy a moderních technologií došlo sice k oslabení vlivu některých faktorů, ale je zřejmé, že hlavní většina podnikatelských aktivit se bude nadále koncentrovat v blízkosti měst.

Také je třeba při návrzích rozlišit, co by měli dělat samotní venkovští aktéři, a co je třeba učinit zvenku. Vnitřní nástroje jsou založené na vnitřním potenciálu, zatímco prosazení vnějších nástrojů, které obvykle ovlivňují celkové podmínky, je dlouhodobým procesem a vyžaduje širokou spolupráci a politický konsenzus.

Vnitřní nástroje oživení se váží k aktivitě a specifické situaci venkovských obcí. Jde o kroky, které umožňují využít místní zdroje a odstranit vnitřní rozvojové bariéry. Musí být užívány společně a co nejvíce provázaně, aby mohlo dojít k vytvoření synergických efektů. Není možné, ani vhodné diskutovat, které z nich jsou nejdůležitější, protože záleží případ od případu a také užití jednoho nástroje při úplné absenci jiného je nesmyslné.

Rozvojové a plánovací dokumenty mají vliv zejména v procesu vyjednávání ke stanovení rozvojových priorit a účelnému využití omezených finančních zdrojů. S využitím rozvojové dokumentace jako nástroje oživení souvisí její transparentnost. Je důležité, aby objektivně analyzovala stav obce a identifikovala bariéry i příležitosti obce, tj. rozvojové potenciály. Z těchto východisek musí vycházet široká diskuze o směřování obce, o opatřeních a aktivitách, které je třeba realizovat, a o organizačně-technickém zabezpečení s tím souvisejícím. Důležité je naplňování principu partnerství nejen při tvorbě dokumentů, ale zejména při jejich realizaci.

Nezbytným východiskem je spolupráce, což je druhý vnitřní nástroj, a to na všech úrovních. Je žádoucí, aby obec zapojila do rozvoje všechny místní subjekty a optimálně spolupracovala s podnikateli. Při řešení větších rozvojových projektů obce využívají členství ve svazcích obcí. Doposud jsou však skutečné efekty meziobecní spolupráce nevelké a tato uskupení mají značný nevyužitý potenciál.

Podpora podnikání je oblastí, kde obec působí nepřímo na podnikatelské subjekty i občany s cílem vytvořit prostor pro rozvoj a vznik podnikání v obci, a tak k vytvoření či udržení pracovních míst pro obyvatele. Může jít o přípravu ploch pro podnikání, pronájem objektů, potřebné je i jasné vymezení podnikatelských možností v územním plánu a další. Důležité je prostředí stability, kdy je podnikatel informován o plánech obce, a obec plánuje na základě diskuze s podnikateli. Ačkoliv podnikání v obci nemusí přinášet obci jasné efekty, znamená to pracovní místa, možnost přitahování nových obyvatel, řada podnikatelských činností na sebe nabaluje nutné služby, což může opět znamenat nová pracovní místa. Ve venkovských obcích může být podpora podnikání v sektoru služeb (obchod, základní služby) zárukou udržení základní občanské vybavenosti v obci.

Vnější nástroje oživení jsou spíše dodatečnou podmínkou pro uplatňování vnitřních, které jsou klíčové. Jde především o to optimalizovat organizační, právní a ekonomické podmínky tak, aby se omezené kapacity venkovských obcí mohly koncentrovat na rozhodující aktivity. Námětů na potřebné změny může být celá řada.

Prvním je finanční výpomoc. Plošná finanční pomoc venkovu však není účinná. Je třeba rozlišovat podporu zajištění podmínek k životu, která se týká zajištění základních služeb, plynofikace, kanalizace apod., a podporu rozvoje, jehož jádro je v podnícení podnikatelských a dalších rozvojových aktivit. V takovém případě je třeba podporovat rozvojové póly – sídla, která by mohla být pro podnikatele atraktivní, a která budou svou silou pozitivně působit na rozvoj svého okolí.

Druhým je podpora řízení rozvoje, což může být jednou z cest, jak pomoci venkovu lépe využívat své možnosti. Je stále obtížnější najít dostatek kvalitních lidských zdrojů pro výkon veřejné správy na venkově. Optimální systém rozdělení pravomocí, úkolů a činností jednotlivých venkovských subjektů a profesionalizace spolu s koncentrací správních aktivit může přispět nejen k finančním a personálním úsporám, ale i ke zlepšení koncepční stránky řízení rozvoje.

K rozvoji venkova přispívá jasný koncepční přístup státní správy, resp. krajské samosprávy, který odstraní bariéry rozvoje způsobené problematickým a zdlouhavým vyjasňováním dalšího směřování jednotlivých oblastí.

Oddělený postup a nekoordinovaná spolupráce mezi resorty zemědělství, regionálního rozvoje a životního prostředí neumožňuje plné využití potenciálu pozemkových úprav pro rozvoj a investice v území, čerpání dotací a ekologická opatření. Přes pokles významu zemědělské výroby zůstává zemědělství významným prvkem hospodářství venkovských obcí a klíčovým krajinotvorným subjektem. Pro oživení venkova musí být realizována adekvátní zemědělská politika směřující zemědělskou činnost v souladu s potřebami venkova a charakterem jednotlivých venkovských oblastí. Je nutno cíleně posilovat krajinotvorný pilíř a integrovat zemědělce do rozvoje venkovských oblastí.

Venkovský prostor je nutno brát jako provázaný komplex a harmonicky jej rozvíjet ve všech oblastech. Zaměření se na pouze vybrané segmenty venkova vede k nevyváženosti rozvoje a k rozvojové deformaci území. Z uvedeného vyplývá, že skutečné oživení venkova leží především na jeho obyvatelích, na jejich aktivitě a podnikavosti, na schopnostech a nadšení představitelů obcí, na společném úsilí všech subjektů venkova – občanů, neziskového sektoru, podnikatelů, představitelů obcí a regionalistů spolupracujících s obcemi při rozvoji území. Nelze opomíjet vnější vlivy: úpravy legislativy, tak aby se odstranily zbytečné organizační a právní bariéry, které jsou citelné zvláště v malých obcích; finanční podpora, která je nezbytná minimálně v první fázi rozvojové trajektorie, kdy dochází k identifikaci a rozvíjení místních zdrojů; informační a technická pomoc ze strany krajské i státní a další opatření a aktivity.

Je nutné zdůraznit, že vnitřní úsilí je nezbytnou podmínkou rozvoje a bez něj jsou vnější vlivy jen velmi málo účinné. Přes všechny tlaky na venkov v minulých desetiletích, dynamické změny v současnosti a vzrůstající nároky ve všech rozvojových oblastech je venkov prostorem s vysokou vitalitou a hlubokou vnitřní silou, která mu umožňuje přestát náročná období. Lze tvrdit, že venkov jako svébytný prvek osídlení se v našich podmínkách udrží, i když je možné jen odhadovat, v jaké konečné podobě dojde k jeho stabilizaci.

3. 5. Zachování hodnot venkova

Kulturní krajinu definuje Hendrych (2000) jako „*územní celek vzniklý a dlouhodobě utvářený cílevědomou lidskou činností za účelem kulturní a hospodářské kultivace prostředí, případně území historicky související s kulturním vědomím národa či lidstva. Lze takto označit též krajiny, které jsou důležitými svědectvími a objekty studia a porozumění historie kultivované krajiny, svědectvími činností různých kultur při osidlování krajiny.*“ Perspektivní doporučení pro rozvoj obce by tedy měla obsahovat další ukazatele ve vztahu k sociálnímu a kulturnímu životu obce. Mrázková (2005), rozděluje indikátory sledující tyto ukazatele na dvě skupiny.

První skupina zohledňuje sociální a kulturní aspekt, zde bychom zařadili například kvalitu dopravního spojení, dostupnost a rozvinutost služeb, existenci spolků, sdružení a zájmových organizací, či stupeň kulturní vybavenosti (dostupnost a kvalita sportovišť, místo pro pořádání veřejných akcí ...).

Druhá skupina aspektů se pak vyznačuje lokálními parametry s vazbou na konkrétní místo, jeho znalost a historický kontext. Patří sem takové věci jako identifikace obyvatel s regionem, znalost prostředí a místních tradic, problémy každodenního života, představy o budoucích potřebách a vývoji či hodnotové preference obyvatelstva. To všechno jsou dlouhodobé faktory, které se mění pomalu a postupně, mění se s přirozenou generační obměnou, ale znalost historických dat a spjatost s místními obyvateli napomáhá efektivnějšímu řešení problému a zapojení místního obyvatelstva do něj. Vyvolává oprávněný pocit, že rozvoj obce a regionu jde ruku v ruce s potřebami a představami místních obyvatel a umožňuje tak zachování venkovských tradic a hodnot. Respektuje staré tradice a osídlení v souladu s řádem soukromých i veřejných prostorů, propojených logickými vazbami mezi sebou i s okolní krajinou.

Při rozvoji obce je proto důležité klást důraz na zachování tradičních prvků (architektura, zvyky ad.), aby nedošlo k porušení kontinua vývoje a k vytvoření pozměněného charakteru venkovského sídla a okolní krajiny (např. změnou krajinného rázu vlivem nevhodně provedené nové zástavby apod.). Jak uvádí ve své stati Hrubá (2005), když popisuje venkov: „ ... je zde obsažena skutečnost utváření lidskou činností, zemědělstvím, způsobem obhospodařování a správy. Význam v tomto ohledu vždy hrálo dějinné období a jeho kultura, držba půdy. Nejvýrazněji, v našem zorném úhlu, se v české krajině zapsalo období baroka, dodnes znatelnými pohledovými osami, vázanými dominantami v podobě náboženských a světských staveb, alejemi lip a jírovců. Krajinné úpravy doprovázely panská sídla, společně odrážely společenské postavení majitele pozemků, jeho majetek, osobnost.“

4. GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA REGIONU

Uslyší-li dnes někdo o Osoblažsku, představí si nepochybně území Osoblažského výběžku, ohraničeného ze tří světových stran hranicí s Polskem. Chceme-li však udělat podrobnější analýzu, není možné se spokojit s poměrně obecným vymezením území a je potřeba zohlednit několik faktorů. Snadno nám potom vyjde, že území Osoblažska je možné vymežit několika způsoby. Kde je však ona hranice, co ještě do území zahrnout a co už ne, a jaká použít kritéria k vymezení území? Vzhledem k tomu, že se jedná o práci spíše socioekonomického charakteru, která pracuje se společenskými charakteristikami a množstvím statistických údajů, je vhodné vzít za nejmenší statistickou jednotku obec. S přihlédnutím k různým charakteristikám a praktickému životu v oblasti bude území Osoblažska vymezeno v této práci působností pověřeného obecního úřadu Osoblaha.

Jedná se tedy o severovýchodní část území obce s rozšířenou působností Krnov a zahrnuje celkem sedm obcí, jež společně s katastrálními územími, která k obcím patří, ukazuje tabulka 2.

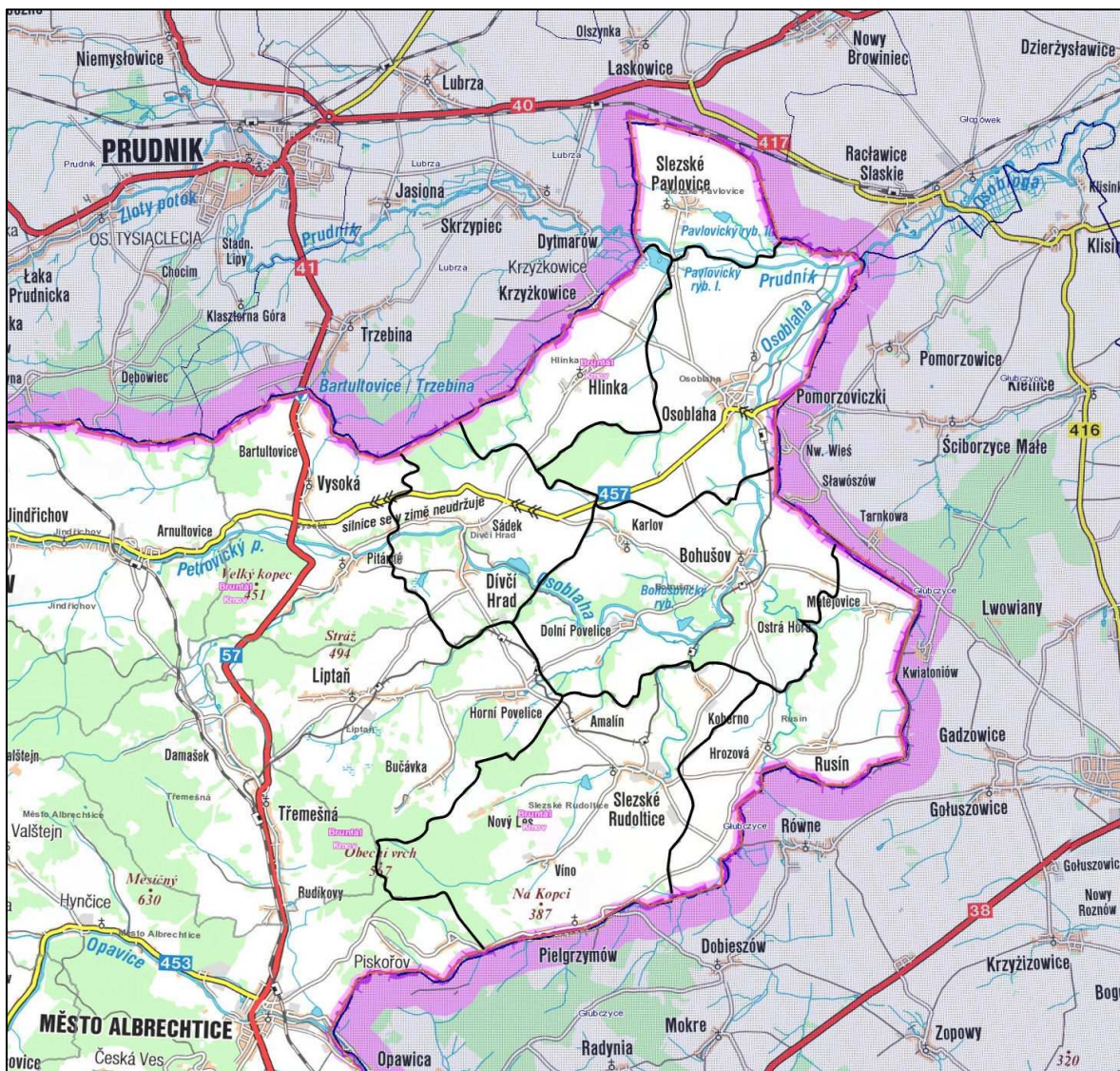
Tabulka 2: Obce a katastrální území POÚ Osoblaha

Obec	Katastrální území	Obec	Katastrální území
Bohušov	Bohušov	Rusín	Hrozová
	Dolní Povelice		Matějovice
	Karlov u Bohušova		Rusín
	Kašnice u Bohušova	Slezské Pavlovice	Slezské Pavlovice
	Nová Ves u Bohušova	Slezské Rudoltice	Koberno
Dívčí Hrad	Dívčí Hrad		Městys Rudoltice
	Sádek u Dívčího Hradu		Nový Les
	Životice u Dívčího Hradu		Pelhřimovy
Hlinka	Hlinka		Ves Rudoltice
Osoblaha	Osoblaha	Víno	
	Studnice u Osoblahy		

Zdroj dat: Katastrální úřad, pracoviště Krnov

4. 1. Fyzická geografie

I přesto, že se jedná o poměrně malé území, jsou přírodní podmínky důležité a v několika faktorech podmiňující společenský život nebo jej dokonce spoluutvářející. Tato stať se tedy bude stručně věnovat především geologii a geomorfologii, vodstvu, klimatu, výskytu půd a krajinných typů. Přírodní podmínky společně s hranicemi obcí ukazuje obrázek 3.

Obrázek 3: Obce Osoblážska, mapový server ČÚZK, dokresleny administrativní hranice

4. 1. 1. Geologie a geomorfologie

Z geologického hlediska (Zapletal, 1966; Skácel, 1961; Kroutilík, 1961-3, 1966, 1968; Král, 1957; Czudek, 1993), není území složité. Podloží je převážně tvořeno spodnokarbonskými horninami. Nejmladší horniny kulmu vyskytující se na Osoblážsku náleží moravickému souvrství, které tvoří podloží východní části území. Typickou horninou souvrství jsou pokrývačské břidlice. Ty se vyskytují v malé mocnosti na západním okraji obce Pelhřimovy. Moravické souvrství je dále zastoupeno břidličnatými jílovcí s čočkami vápenců, arkózami, arkózovými drobnými a slepenci u Dívčího Hradu a Sádka. Poblíž obce Dívčí Hrad vystupují facie uhelného vápence s bohatou faunou.

V pruhu mezi obcemi Dívčí Hrad a Matějovice vystupuje několik desítek izolovaných těles tvořených takzvanou osoblážskou křídou. Jde o jediný výskyt mezozoických hornin na daném území. Jedná se o horniny cenomanského stáří. Převažujícím horninovým typem jsou světlé mořské pískovce s kaolinickým tmelem a glaukonitem, pískovce s vložkami rohovců, ojediněle i slepenců. Největší mocnost pískovců se uvádí u Dolních Povelic.

Pískovce mají lavicovité uspořádání a téměř horizontální uložení vrstev (např. u Matějovic). Lokálně se také vyskytují bazální rezavé hrubozrnné pískovce až slepence s křemito-železitým tmelem. Souvrství obsahuje fosílie měkkýšů.

Na území Osoblažské nížiny je skalní podloží z velké části překryto kvartérním pokryvem. U Slezských Pavlovic jihovýchodně od osady Studnice a severovýchodně od obce Osoblahy přesahuje mocnost pleistocenních sedimentů 30 m. Vyskytují se zde sedimenty fluviálního původu a sedimenty svahové. Významné jsou především sedimenty glacigenní a glacifluviální, spraše a sprašové hlíny. Za nejstarší horniny kvartéru na daném území jsou pokládány vrstvy fluviálních štěrků. Ve valounovém složení dominují křemen a kulmské droby, slepence a břidlice. Mezi preglaciální horniny kvartéru na Osoblažsku řadíme také kompaktní jíly o mocnosti až 20 m, které byly zjištěny při soutoku řek Prudniku a Osoblahy. V nivě řeky Osoblahy se vyskytují také holocenní písčitohlinité sedimenty. Fluviální sedimenty a sedimenty říčních teras se vyskytují pouze v nižších polohách Osoblažského výběžku. Eolické sedimenty, ležící nad ledovcovými, se vyskytují v oblasti Osoblažské nížiny a pokrývají velké plochy sprašové hlíny. Nejvíce jsou rozšířeny v oblasti mezi obcemi Osoblahou, Hlinkou a Slezskými Pavlovicemi a dále mezi Matějovicemi a Rusínem. Jejich průměrná mocnost je kolem 3 m. Spraše jsou žlutohnědé, mramorované s šedými jílovitými záteky a rzivými (Fe) šmouhami a byly naváté větry severozápadních směrů. Obsah CaCO_3 ve spraších kolísá, z oblasti mezi obcemi Rusínem a Matějovicemi je uváděna vápenitá spraš.

Severovýchodní část Osoblažska byla zaledněná. Mezi pozůstatky tohoto zalednění patří kromě plochého reliéfu srovnaného pevninským ledovcem také např. bludný balvan v obci Osoblahu. Mezi typické tvary, jež vznikly působením ledovce, počítáme především oblíky, trogy (údolí s příčným profilem ve tvaru písmene U) a karovité deprese. Oblíky jsou konvexní tělesa, ledovcem přemodelované převážně oválné pahorky s obvykle asymetrickým podélným profilem, tvořené podložní skalní horninou, v tomto případě horninami kulmu a občas i křídovými pískovci. Mírný svah bývá orientován proti směru pohybu ledovce. V katastrálním území obce Dívčí Hrad v nadmořské výšce 310 – 318 m n. m. se nalézá přírodní památka Oblík u Dívčího Hradu (Weissmannová, 2004). Jedná se o paleontologickou lokalitu karbonu s nálezem tzv. uhelného vápence ve formě úlomků v eluviálním pokryvu na povrchu terénu. Byly z nich popsány fosilizované pozůstatky ramenonožců, hlavonožců, mlžů a trilobitů. V bezprostředním okolí památky je orná půda. Karovitá deprese má převážně kruhovitý tvar vyhloubený ve svazích, v začátcích údolí a svahových úpadů nebo při úpatí mrazových srubů a srázů. Mrazové sruby jsou uváděny ve svazích terénní deprese na sever od obce Hlinka. To vše svědčí o silné mrazové modelaci krajiny v periglaciálním klimatu. Za zmínku stojí také pseudokrasové jevy, které jsou vázány na svrchnokřídové horniny v oblasti jihovýchodně od obce Matějovice, ve stráni na pravém břehu potoka Hrozové. Nejvýznamnější ukázkou pseudokrasové činnosti jsou Matějovické jeskyně. Jsou vázány na systém poruch a celý jeskynní komplex vznikl mechanickými účinky proudící vody podél těchto puklin ve snadno rozrušitelných a propustných cenomanských pískovcích.

Svah v pseudokrasovém prostoru je vlivem kerného sesuvu stupňovitě uspořádán a na odlučné ploše se následně vytvořily i zmíněné Matějovické jeskyně. Ty mají společný vchod vytvořený ve stěně trychtýřovitého závrtu, kterých je zde vyvinuto hned několik, a jsou orientovány stejným směrem jako systém jeskynních poruch.

Z hlediska geomorfologické regionalizace (Kozáková, 2003) patří oblast do Hercynského systému dvou geomorfologických provincií – České vysočiny a Středoevropské nížiny. Okrsky patřící do systému České vysočiny zařazujeme do podcelku Jindřichovské pahorkatiny, celku Zlatohorské vrchoviny, Jesenické podsoustavy a Krkonoško-jesenické soustavy. Konkrétně se jedná o Amalínskou vrchovinu a Liptaňskou pahorkatinu. Okrsek Amalínská pahorkatina leží v severovýchodní části Jindřichovské pahorkatiny. Je to plochá pahorkatina, budovaná zvrásněnými spodnokarbonskými břidlicemi, drobnými pískovci a slepenci moravických a benešovských vrstev, křídovými, neogenními a kvarterními sedimenty. Tvoří převážně erozně-denudační, mírně zvlhžený reliéf na poklesové tektonické kře s celkovým sklonem k SV, k údolí Prudniku. V pleistocénu byla modelována kontinentálním ledovcem, jsou zde oblíky, zbytky glacienních a glaciofluvigenních sedimentů. Údolí jsou otevřená, často asymetrická s širokými údolními nivami, po toku se zahlubují a zužují. Častý je výskyt spraše. Významným bodem je Rusínský kopec s nadmořskou výškou 314 m n. m. Krajina je málo zalesněná smrkovými porosty. Okrsek Liptaňská pahorkatina je členitá pahorkatina ve střední části Jindřichovské pahorkatiny. Budovaná je především zvrásněnými spodnokarbonskými břidlicemi, drobnými pískovci a drobnými benešovských a moravických vrstev. Jde o erozně denudační reliéf na silně rozrušené tektonické kře s celkovým úklonem k SV. Na hřbetech a rozvodích nacházíme zbytky zarovnaných povrchů, které jsou ve vyšších částech přemodelované periglaciálními procesy, v nižších částech kontinentálním ledovcem – oblíky. Údolí jsou převážně široce rozvěvená, častá je asymetrie údolních svahů. Významné body Kobyla a Velký kopec leží mimo popisované území, opět jde řidčeji zalesněné porosty většinou ve své jižní části.

Podcelek Osoblažská nížina se na okrsky nedělí. Je zařazena v systému do celku Opavské pahorkatiny, podsoustavy Slezské nížiny a soustavy Středopolské nížiny. Je součástí provincie Středoevropská nížina. Nachází se v severozápadní části Opavské pahorkatiny. Její rozloha je přibližně 20 km², střední výška 231 m n. m. Je tvořena kvartérními sedimenty, což jsou převážně uloženiny kontinentálního zalednění překryté sprašovými hlínami. Reliéf je rovinný, periglaciální s širokou nivou řek Osoblahy a Prudniku s malým sklonem. Nejvyšším bodem je Švédský sloup s nadmořskou výškou 258 m n. m. Krajina je nepatrně zalesněná převážně smrkovými porosty.

4. 1. 2. Vodstvo, klima, půdy, krajina

Vodstvo zkoumané oblasti je tvořeno sítí malých vodních toků, jejichž seznam udává tabulka 3. Celá oblast náleží do povodí řeky Osoblahy, která je také nejvýznamnějším vodním tokem, a ta náleží do povodí Odry.

K ostatním vodním tokům není dostatek informací, jelikož se nejedná o významné vodní toky, a tak se zde zmíníme krátce pouze o několika z nich. Důležitým krajinným prvkem jsou pak rybníky, z nichž rozlohou největší je Pavlovický rybník s výměrou 8 ha. Lokalita leží v nadmořské výšce 216 – 220 m n. m. asi 1,5 km jižně od obce Slezské Pavlovice. Území leží v nivě Sádeckého potoka vyplněné akumulací fluviálních hlinitopísčitých sedimentů. Z jižní strany je ohraničena výchozy fluviálních písčitých štěrků z období stonavského interglaciálu. V současné době průtočný rybník je napájený vodou Sádeckého potoka. Jde o lokalitu zcela mimořádného minimálně regionálního významu jako refugium a biokoridor.

Tabulka 3: Vodní toky a nádrže Osoblažska³

Vodní tok	Vodní nádrž
Hrozová	Bohušovský rybník
Karlovský potok	Pavlovický rybník I, II
Lesný potok	Rybník Dívčí Hrad
Liptaňský potok	Rybník Pitárno
Lužná	Rudoltický rybník
Matějovický potok	
Osoblaha	
Povelický potok	
Prudník	
Sádecký potok	

Zdroj dat: Povodí Odry s. p.

V rámci vymezování Územního systému ekologické stability byl Velký Pavlovický rybník spolu s břehovými porosty zařazen do kategorie lokální biocentrum a vyhlášen za přírodní rezervaci v rámci kategorizace ochrany přírody. Velký Pavlovický rybník je staré vodní dílo. Do roku 1997 byl obhospodařován Suverénním řádem Maltézských rytířů. V té době byl využíván extenzivním až polointenzivním způsobem. To vedlo k vytvoření cenného biotopu pro hnízdní i migrující druhy ptáků. Od listopadu roku 1997 byl rybník na dobu cca pěti let svěřen Pozemkovým fondem ČR (tehdejším vlastníkem vodního díla) do péče AS Company s.r.o. V té době bylo hospodařeno intenzivním způsobem s razantním přikrmováním, hnojením a vápněním. V tomto období hospodaření došlo k ústupu rákosin v litorálním porostu o několik metrů. Pokud by tento způsob hospodaření pokračoval i do budoucna, byly by ohroženy příbřežní rákosiny, hrozil kyslíkový deficit a rozvoj vodního květu. Posléze však Pozemkový fond uzavřel smlouvu s Rybářstvím Přerov a.s. a hospodaření na rybníku se opět vrátilo na úroveň extenzivního.

³ Internetové stránky Povodí Odry, dostupné z:

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/VHPKR/DatrekyKr/hrozova.html>

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/VHPKR/DatrekyKr/osoblaha.html>

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/VHPKR/DatrekyKr/prudnik.html>

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/Aktuality/pr_velky_pavlovicky.html>, citováno 15. srpna 2010

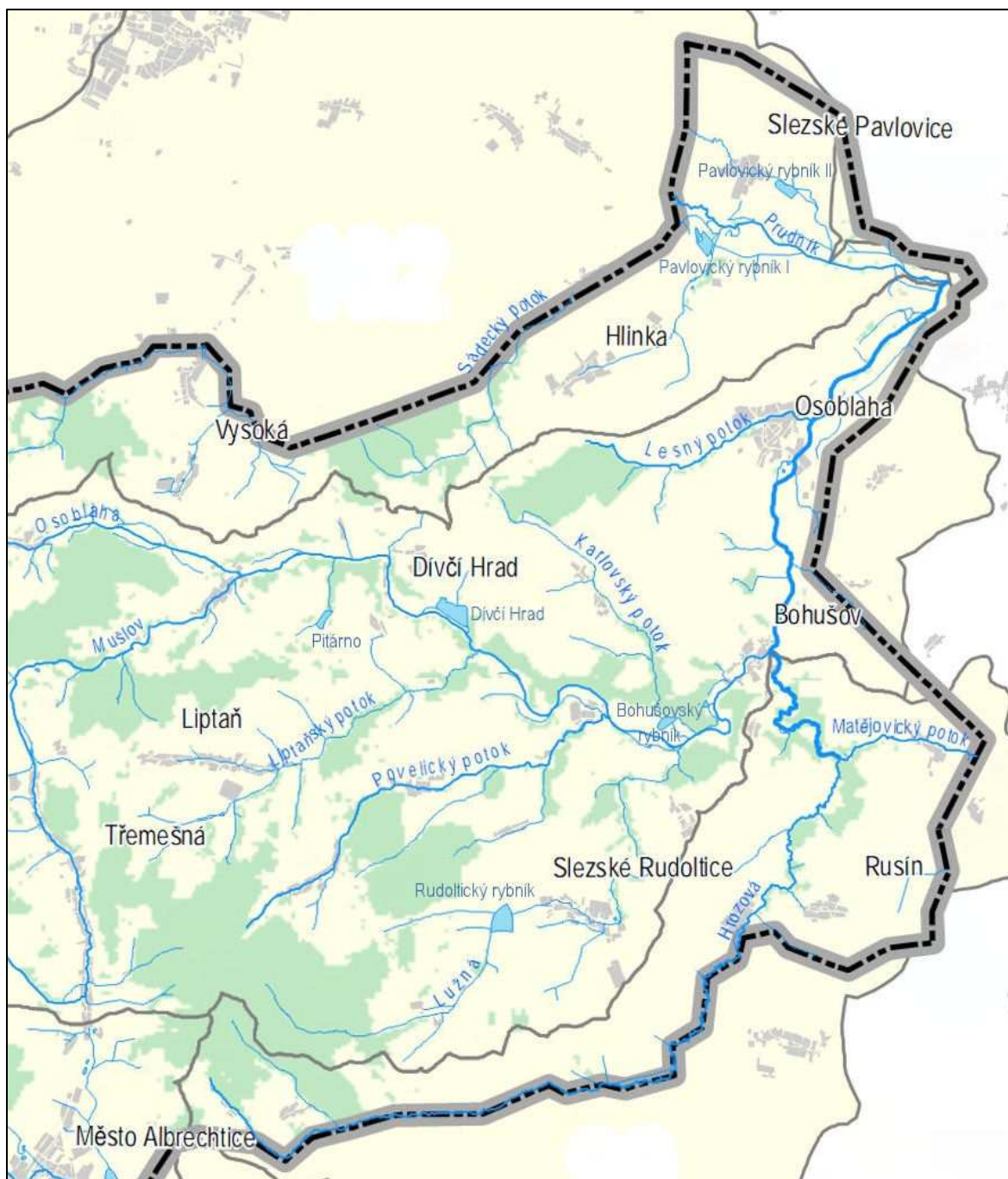
Z vodních toků, jež ukazuje také obrázek 5, stojí za podrobnější zmínku následující. Osoblaha (v horní části nazývaná též Petrovický potok) pramení na severních svazích Kutného vrchu jižně od Petrovic v nadmořské výšce 715 m n. m., protéká státní hranice u Studnice v nadmořské výšce 203 m n. m. a ústí v Polsku zleva do Odry. Povodí má plochu 433,3 km², délka toku činí 35,37 km, průtok u státní hranice je 2,08 m³.s⁻¹. Povodí Osoblahy leží v málo vodné oblasti s malou retenční schopností, středně rozkolísaným odtokem. Dolní část povodí Osoblahy na našem území leží v Osoblažské nížině. Rovinný reliéf vznikl na kvartérních sedimentech, převážně na uloženinách kontinentálního zalednění, překrytých sprašovými hlínami. Převládajícím půdním typem v Osoblažské nížině jsou hnědozemě a luvizemě, v dosti široké říční nivě převládá hluboká fluvizem glejová.

Prudník má celkovou délku toku 42,3 km, povodí má plochu 213,7 km². Vlévá se zleva do Osoblahy u Studnice v nadmořské výšce 203,4 m n. m., průměrný průtok u ústí činí 0,64 m³.s⁻¹. Na území ČR protéká pouze v délce 4,64 km. Úsek leží v málo vodné oblasti s malou retenční schopností, se středně rozkolísaným odtokem.

Hrozová v nadmořské výšce 350 m, celková délka toku činí 17,4 km, povodí má plochu 53,3 km². Vlévá se zprava do Osoblahy v Bohušově v nadmořské výšce 229 m n. m. Tok tvoří částečně státní hranici s Polskem. Jde o málo vodné oblasti s malou retenční schopností, středně rozkolísaným odtokem, průměrný průtok u ústí činí 0,10 m³.s⁻¹. Povodí Hrozové leží v členitém pahorkatinném reliéfu Liptáňské pahorkatiny. Převládajícím půdním typem jsou zde kambizemě. Nižší části byly modelovány kontinentálním ledovcem. Dolní tok Hrozové protéká plochým reliéfem Amalínské pahorkatiny s mírně zvlňeným reliéfem vzniklým činností kontinentálního ledovce. Vyskytují se zde oblíky a bludné balvany. Podložní spodnokarbonské horniny jsou často překryty glacigenními a glaci-fluviálními sedimenty, na nichž vznikly primární pseudogleje. V celém úseku tvoří převážně přirozeně meandrující řeka se souvislými břehovými a doprovodnými porosty významný biokoridor vodní a mokřadní bioty.

Z klimatického hlediska⁴ (Quitt, 1971) leží oblast na rozhraní oceánského a pevninského vlivu, význam georeliéfu je vzhledem k malé členitosti území menší. Co se týče srážek, dá se říct, že na oblast má vliv srážkový stín Jeseníků. Celá oblast je dle této klasifikace zahrnuta do mírně teplé klimatické oblasti (MT 10). Průměrná roční teplota je 8,6 °C, průměrné dlouhodobé roční srážky jsou 680 mm. Dle novější klasifikace (Moravec, Votýpka, 1998) jde o oblast s teplotou vyšší než 10° C po 160 – 170 dnů. Z jejich pohledu je oblast rozdělena do dvou klimatických tříd, konkrétně II. a III., které se liší množstvím srážek za rok. Východní část území, zhruba v okolí obcí Osoblaha, Bohušov a Slezské Pavlovice, je charakteristická menším množstvím srážek než oblast západní zhruba kolem obcí Slezské Rudoltice a Dívčí Hrad.

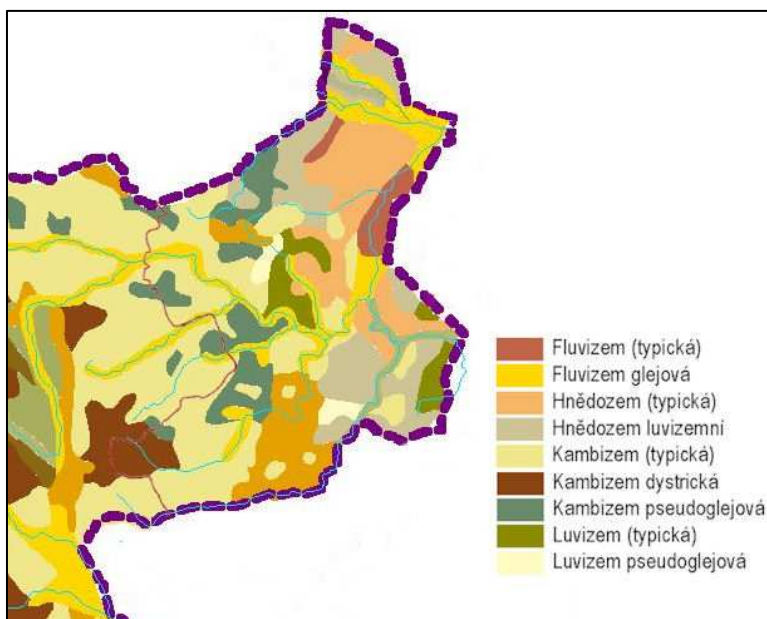
⁴ Pivec J.: Porovnání klimatické regionalizace ČR, dostupné z: <<http://janpivec.wz.cz/pivec.htm>>, citováno 16. srpna 2010

Obrázek 5: Vodní toky a nádrže Osoblažska, povodí Odry s. p., vlastní úpravy

Využití rozložení půd, jež bylo popisováno i výše ukazuje pak obrázek 6. To do velké míry určuje krajinný typ⁵, který se v dané lokalitě nachází, jelikož půda podmiňuje charakter vegetace a tím také využití půdy. Obecně zde převládá zemědělství, západní část je členitější a více zalesněná.

⁵ Zásady územního rozvoje Moravskoslezského kraje – Vymezení cílových charakteristik území, dostupné z: <<http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/zip/nf.pdf>>, citováno 16. srpna 2010

Obrázek 6: Typy půd na Osoblažsku, výřez z mapy MS kraje, Povodí Odry s. p., vlastní úpravy

Ve východní části je krajina otevřená s pohledy do Polska. Na studovaném území můžeme vymezit tyto základní oblasti krajinného rázu. Krajinu lesní, což je lidskými zásahy méně pozměněný krajinný typ. Převažuje les hospodářský, potoční nivy, drobné horské vodní toky, skalní výchozy a přírodě blízké biotopy. Najdeme zde stavby pro hospodaření v lese, menší enklávy bezlesí jsou tvořeny zemědělskou půdou, převážně loukami a pastvinami. Nebezpečím je zánik extenzivních forem zemědělství a poškozování přírodě blízkých ekosystémů. Druhým krajinným typem je krajina polní. Pro ni je charakteristická dominance zemědělského půdního fondu s převahou orné půdy se zaměřením na obilnářství, v posledním období i pěstování řepky olejné. Typická je unifikace území, snížení biologické i kulturní diverzity a výrazně nízký podíl až absence přírodě blízkých ekosystémů. Nebezpečím jsou zábory a devastace zemědělské půdy a také odstraňování rozptýlené zeleně. Pro nové ekonomické aktivity je dobré přednostně využívat ploch a areálů brownfields.

4. 2. Socioekonomická geografie

Následující oddíl postihne charakteristiky, které mají něco společného s lidskou činností. Zaměří se především na vývoj obyvatelstva a ekonomickou aktivitu v území. Kromě zemědělství, průmyslu a dopravy se bude zabývat oblastí služeb, ochranou životního prostředí, cestovním ruchem a kulturou.

4. 2. 1. Obyvatelstvo

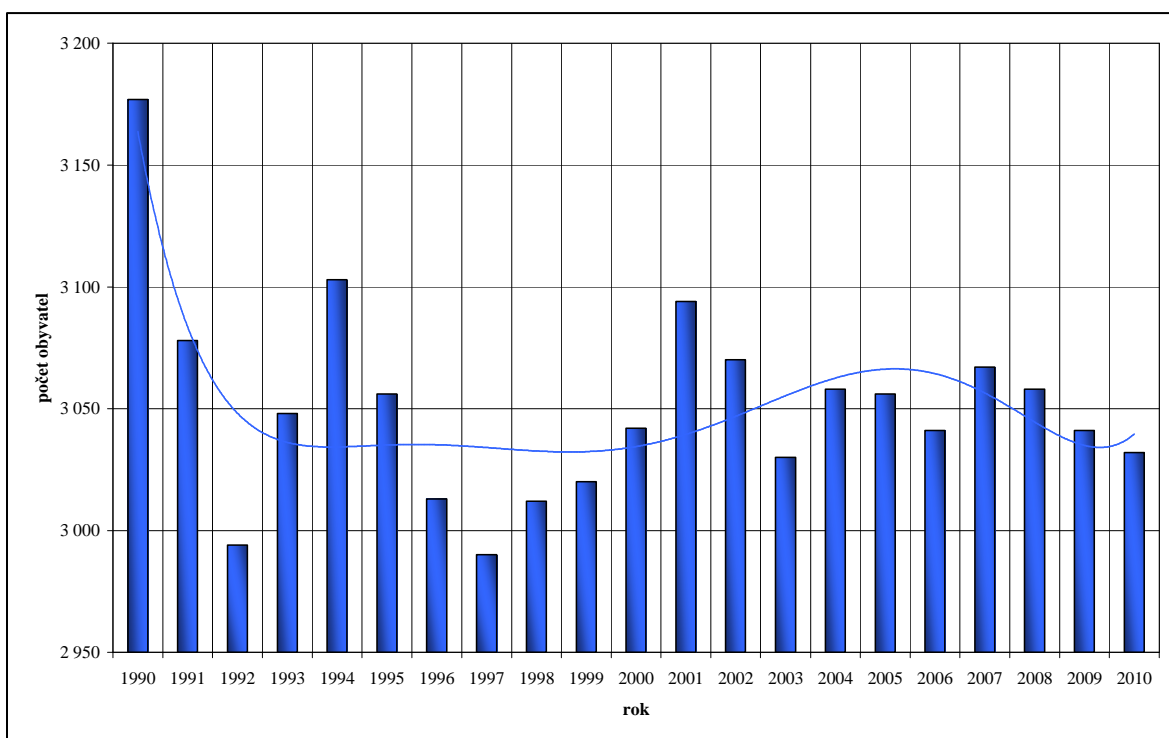
Základním parametrem je vývoj počtu obyvatelstva v obcích. Jde o ukazatel, který v obecném souhrnu ukazuje, zda je daná obec, dané místo, příhodné k životu a láká lidi nebo jde spíše o místo, kde je z různých důvodů obtížné žít, a lidé se z tohoto místa vystěhovávají. Jak ukazuje graf 1, předpoklad, že počet obyvatel neustále klesá, se nepotvrdil. Kromě výrazného skoku na počátku 90. let, se dá říci, že se situace stabilizovala s výjimkou roku 1997, kdy počet obyvatel poklesl na nejnižší úroveň. V ostatních letech počet obyvatel osciluje nejčastěji v rozmezí 3000 – 3050 obyvatel. Od roku 2008 počet obyvatel opět klesá, ale k nejnižšímu stavu má ještě značnou rezervu a je otázka, zda jde o počátek nějakého výraznějšího sestupného trendu nebo je to jen reakce na ekonomický cyklus. Podíváme-li se na graf 1, zjistíme, že největší poklesy jsou vždy spojeny s ekonomickým poklesem a to jak na počátku 90. let spojených s transformací, tak v letech 1997 a 2008, kdy svět postihla ekonomická recese. Rozdíly absolutních počtů obyvatel oproti předcházejícímu roku pak ukazuje následující tabulka 4.

Tabulka 4: Rozdíly v absolutním počtu obyvatel obcí POÚ Osoblaha

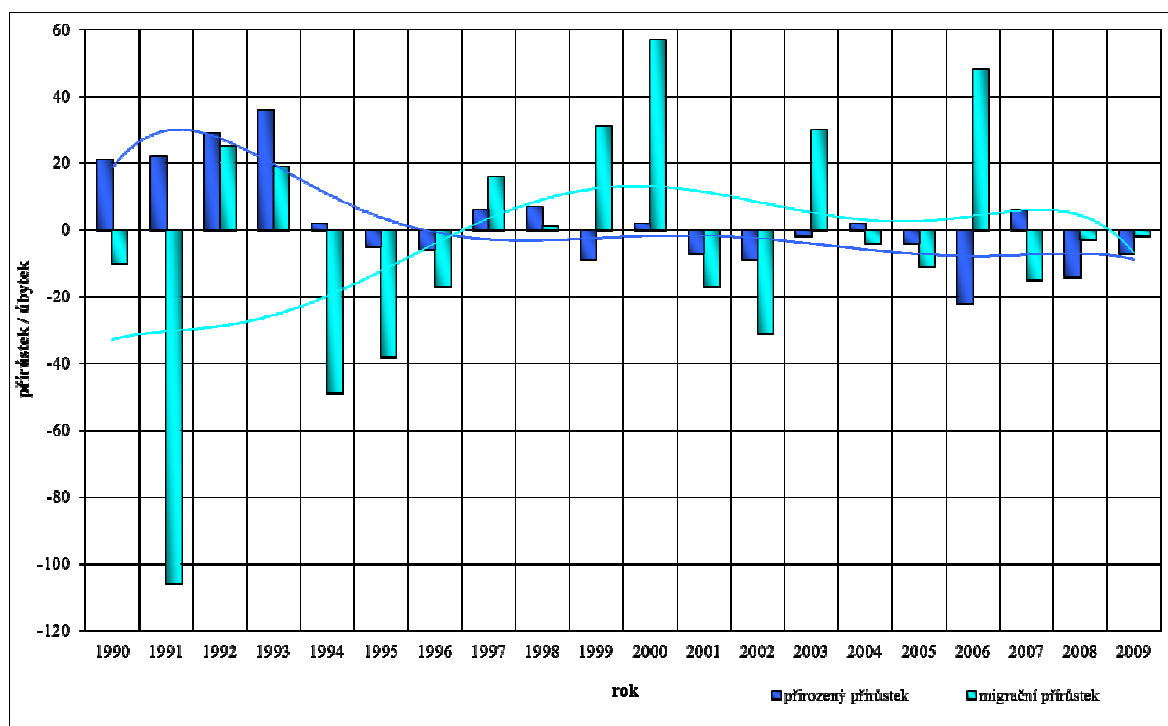
rok	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
rozdíl oproti předcházejícímu roku	-99	-84	54	55	-47	-43	-23	22	8	22
rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
rozdíl oproti předcházejícímu roku	52	-24	-40	28	-2	-15	26	-9	-17	-9

Zdroj dat: ČSÚ

Podíváme-li se na přirozený a migrační přírůstek u všech obcí POÚ Osoblaha od roku 1990 zjistíme následující. Přirozený přírůstek je kladný, konkrétně se narodilo o 48 obyvatel více, než jich ve stejném období zemřelo. Nárůst není ale nijak velký, zvláště uvědomíme-li si, že v posledních letech se narodily děti silné generaci 70. let. To je i pravděpodobně důvod, proč propad nebyl v posledních letech ještě hlubší. Pokud vezmeme v úvahu pouze migraci obyvatel, zde je situace opačná. Vystěhovalo se o 76 obyvatel více, než se jich přistěhovalo. Vývoj ukazuje graf 2.

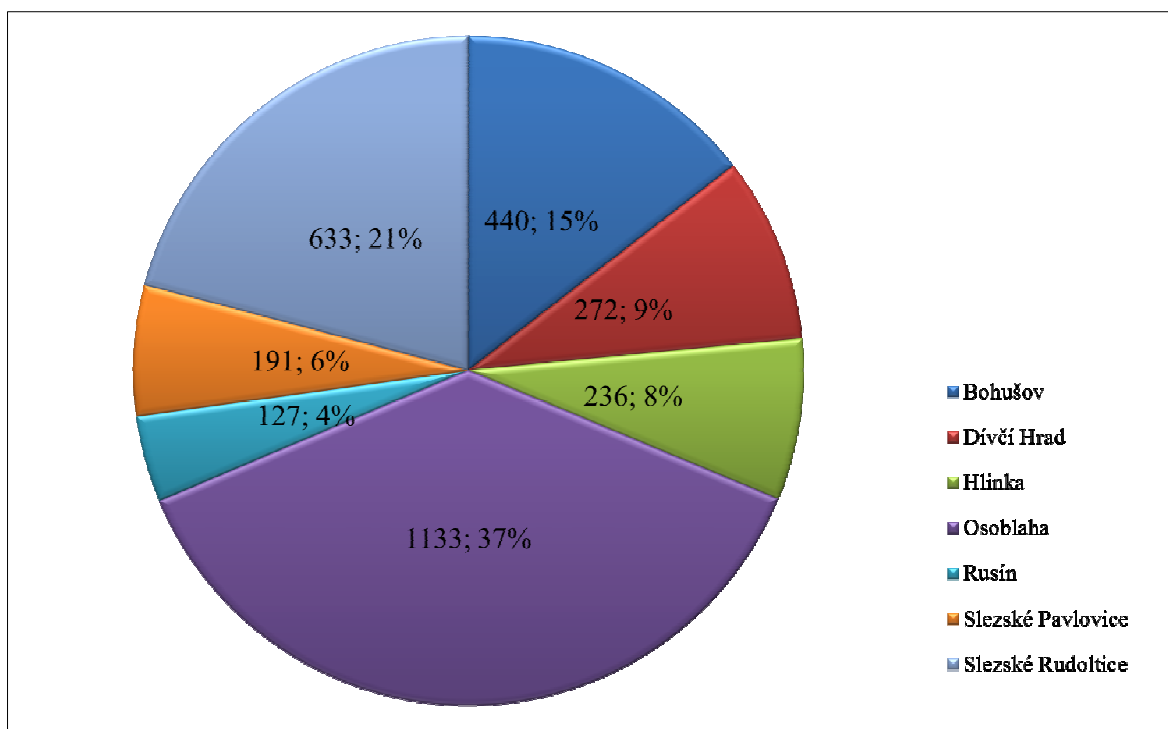
Graf 1: Celkový počet obyvatel v obcích POÚ Osoblaha (data k 1. 1. daného roku), ČSÚ

Graf 2: Migrační a přirozený přírůstek v obcích POÚ Osoblaha, ČSÚ

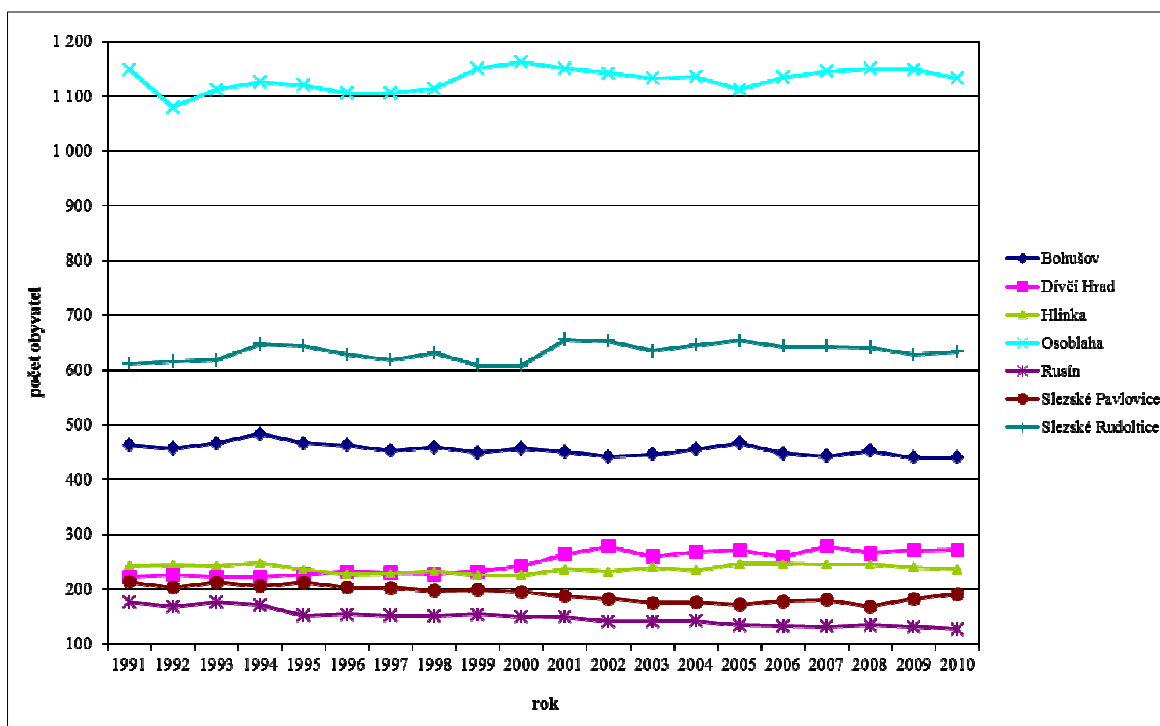
Nesmírně zajímavé jsou v tomto ohledu trendové křivky, které jsou v grafu 2 také naznačeny. Data ukazují, že odliv obyvatel z oblasti na počátku 90. let dokázala do jisté míry kompenzovat porodnost a ve chvíli, kdy se míra porodnosti začala zmenšovat, dokázaly ji, možná trochu překvapivě a zase jen do určité míry, vykompenzovat přírůstky migrační, zejména pak v letech 1999, 2000, 2003 a 2006.

Čím jsou tyto migrační vlny způsobeny, není zcela jasné. Určitou roli mohou hrát sociální problémy obyvatel z jiných měst, jež se zde přistěhovali za levnějším a pro ně tedy dostupnějším bydlením.

Graf 3: Podíl počtu obyvatel obcí na celkovém počtu POÚ Osoblaha v roce 2010

Další graf 3 nám ukazuje, jaký je podíl obyvatelstva jednotlivých obcí na celkovém počtu obyvatel POÚ Osoblaha. V této souvislosti je potřeba dodat, že v roce 1990 došlo k osamostatnění tří obcí, které dříve patřily k obci Osoblaha. Konkrétně jde o Dívčí Hrad, Hlinku a Slezské Pavlovice. To se ukazuje také na následujícím grafu 4, který ukazuje vývoj počtu obyvatel v jednotlivých obcích. Masivní pokles počtu obyvatel Osoblahy je z velké části způsoben změnou administrativních hranic a odtržením uvedených obcí. Nicméně je pravda, že mezi léty 1990 a 1991 se z Osoblahy odstěhovalo nejvíce lidí ve sledovaném období, konkrétně 74. Tato migrace se však nedotkla všech obcí stejně a každá z nich má své „migrační dno“ v jiném roce. To samé platí i o obyvatelích, kteří se do obcí přistěhovali. Také jde u jednotlivých obcí o různé roky, ale víceméně platí, že nejvíce obyvatel se do jednotlivých obcí přistěhovalo v oněch migračních vlnách, které jsou zmiňovány výše. Žádnou souvislost nevidíme ani v datech, týkající se přirozeného přírůstku v jednotlivých obcích. Celá oblast má největší přirozený přírůstek na počátku 90. let, nicméně svůj vrchol má každá obec naprosto různorodě. Všechna data i s výrazněním nejvyšších a nejnižších hodnot ukazuje Příloha 1. Největší relativní pokles počtu obyvatel kromě Osoblahy zaznamenal za uvedené období Rusín. Jediná obec, kde je pozorován nárůst počtu obyvatel oproti roku 1990, je Dívčí Hrad. U Slezských Rudoltic se počet obyvatel prakticky nezměnil. Do budoucna se předpokládá pokračování trendu mírného úbytku obyvatelstva, pokud do něj nezasáhne nějaká migrační vlna. Důvodem k tomuto předpokladu je věková struktura obyvatelstva, na kterou se podíváme blíže následovně, a také ekonomické podmínky, které obecně nepřejí zvyšování počtu obyvatel.

Graf 4: Vývoj počtu obyvatel v jednotlivých obcích POÚ Osoblaha, data od roku 1991, ČSÚ

Dalším sledovaným ukazatelem je věková struktura obyvatelstva v jednotlivých obcích. Můžeme pozorovat dvě jasné tendence. I když se absolutně netýkají všech obcí, jak ukazuje tabulka 5., celkově je možné říci, že klesá podíl složky obyvatel ve věku 0-14 let z 24,2 % v roce 1991 až na 16,2 % v roce 2009. Druhou tendencí je pak protichůdné zvyšování podílu složky obyvatel ve věku 65+ a to z 11,5 % v roce 2001 na 13,6 % v roce 2009. Promítneme-li tyto údaje ve formě indexu stáří⁶ za jednotlivé obce, vidíme, že ve všech obcích, kromě Hlinky, dochází ke zvětšování složky poproduktivního věku. Slezské Pavlovice a Slezské Rudoltice dokázaly tento vývoj v posledním roce zvrátit. Zajímavý je vývoj Rusína, kde došlo k významnému a skokovému zhoršení věkové struktury, a výrazně zde převládá poproduktivní složka.

Tabulka 5: Index stáří v obcích POÚ Osoblaha

rok	2001	2006	2007	2008	2009
Bohušov	0,45	0,67	0,66	0,73	0,79
Dívčí Hrad	0,39	0,65	0,76	0,73	0,84
Hlinka	0,50	0,45	0,47	0,46	0,43
Osoblaha	0,56	0,72	0,74	0,77	0,80
Rusín	0,84	1,58	2,20	2,18	2,27
Slezské Pavlovice	0,70	0,87	1,21	1,17	1,00
Slezské Rudoltice	0,46	0,54	0,56	0,62	0,54

Zdroj dat: ČSÚ

⁶ Podíl poproduktivní složky obyvatelstva ve věku 65+ ke složce dětské ve věku 0-14 let

Co se struktury vzdělanosti týče, nabízí se zde srovnání s vyššími územními celky. Pokud se podíváme na procentuální zastoupení jednotlivých stupňů vzdělání, jak ukazuje tabulka 6, vylpne několik poznatků. Za prvé, podíl lidí se základním vzděláním je poměrně vysoký ve srovnání s hodnotou, která platila v roce 2001 pro ČR. Za druhé, u lidí s výučním listem je podíl srovnatelný jak s údaji za okres, kraj, tak i ČR. Podíváme-li se na středoškolské vzdělání s maturitou, je podíl ve srovnání s většími jednotkami nižší, u některých obcí i více než dvojnásobně. V tomto ohledu je na tom nejlépe obec Dívčí Hrad, která se nejvíce blíží poměru v kraji i v ČR. U vyššího odborného a vysokoškolského vzdělání poměr u sledovaných obcí výrazně zaostává, a to jak ve srovnání s okresem, tak nejvíce i ve srovnání s ČR. Nejlépe je na tom svým podílem v této kategorii obec Osoblaha. I přesto, že data nejsou nejnovější, ukazují na problém získání vyššího vzdělání v těchto obcích. Důvody, proč tomu tak je, jsou v zásadě dva hlavní. Prvním je dostupnost, vlivem sociálních podmínek. Druhým to, že to není oblast, kde by vysoce kvalifikovaná síla byla potřeba. Chybí tradice. Přestože za obce nejsou novější data dostupná, lze se domnívat, že i zde, stejně jako v ČR, stoupá počet vysokoškolsky vzdělaných lidí a s maturitou. Otázkou je míra tohoto vzestupu, který potvrdí až sčítání v roce 2011. Hlavním důvodem pro toto tvrzení je obrovský nárůst dostupnosti vyššího vzdělání za posledních 10 let.

Tabulka 6: Obyvatelstvo podle stupně vzdělání v obcích POÚ Osoblaha v roce 2001, v procentech

Obyvatelstvo 15leté a starší	Bohušov	Dívčí Hrad	Hlinka	Osoblaha	Rusín	Slezské Pavlovice	Slezské Rudoltice
celkem	75,9	74,6	77,1	79,9	83,0	82,5	76,1
bez vzdělání, nezjištěné	2,4	3,0	0,0	1,2	0,7	1,1	2,3
základní vč. neukončeného	27,2	23,9	32,2	25,2	42,2	40,7	30,1
vyučení a stř. odborné bez mat.	32,2	30,1	33,9	34,1	29,3	32,3	31,4
úplné střední s maturitou	10,7	16,2	9,3	15,7	9,5	7,9	10,6
vyšší odborné a nástavbové	0,7	0,7	0,0	1,1	0,0	0,0	0,8
vysokoškolské	2,6	0,7	1,7	2,7	1,4	0,5	0,9
	okres	kraj	ČR				
celkem	81,9	82,8	83,8				
bez vzdělání, nezjištěné	1,7	1,5	1,5				
základní vč. neukončeného	22,7	20,9	19,3				
vyučení a stř. odborné bez mat.	32,6	32,1	31,8				
úplné střední s maturitou	18,2	19,4	20,9				
vyšší odborné a nástavbové	2,2	2,5	2,9				
vysokoškolské	4,4	6,4	7,5				

Zdroj dat: ČSÚ, SLDB 2001

Do budoucna se však tento trend nemusí projevit ve statistikách a je pravděpodobné, že ani neprojeví. Pokud už člověk středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání získá, je velká pravděpodobnost, že v oblasti nezůstane a přestěhuje se. Poptávka po pracovních místech s vyšším vzděláním je zde malá a i do budoucna malá zůstane.

Následující odstavec nabídne srovnání týkající se náboženství. Tabulka 7, ukazuje zastoupení věřících, které již není, pro zjednodušení, dále rozděleno podle jednotlivých církví. Z té vyplývá, že největší religiozita je v obci Bohušov a Slezské Pavlovice. Je výrazně vyšší než hodnota v okrese, kraji i ČR. Opačným extrémem jsou pak obce Dívčí Hrad a Hlinka.

Tabulka 7: Podíl věřících obyvatel v obcích POÚ Osoblaha v roce 2001, v procentech

Bohušov	49,3
Dívčí Hrad	19,5
Hlinka	20,3
Osoblaha	28,9
Rusín	27,2
Slezské Pavlovice	44,4
Slezské Rudoltice	30,1
okres	27,4
kraj	40,2
ČR	32,1

Zdroj dat: ČSÚ, SLDB 2001

Z uvedených údajů nelze vypočítat žádný trend, rozložení hodnot je velmi různorodé a nelze najít žádnou příčinu toho, že jsou rozdíly v podílech až dvojnásobné. I hodnoty za vyšší celky jsou dost rozdílné a je možná trochu překvapivé, že v okrese, který nevyniká větší mírou religiozity, se nacházejí obce, kde podíl věřících přesahuje 40 %.

4. 2. 2. Dojížd'ka, trh práce, ekonomická a pozemková struktura

Vyjížd'ka do práce je významným parametrem, jelikož jde o obce, které jsou postaveny mimo větší centra, a tak je logické, že dojížd'ka do práce a škol zde hraje nemalou roli. Jakou přesně ukazuje tabulka 8. Z ekonomicky aktivních obyvatel dojíždí do práce ve všech obcích méně lidí než je tomu v rámci okresu, kraje i ČR. Z dojíždějících je potom méně se srovnávanými celky těch, kteří dojíždí v rámci obce, jelikož většina dojíždí za hranice obce. Nejčastěji lidé dojíždějí do práce v rámci okresu, to je i vysoko nad hodnotou ve srovnání s celým okresem, krajem i ČR. Více obyvatel dojíždí ze sledovaných obcí i v rámci kraje, ale pouze srovnáme-li tuto hodnotu s obyvateli okresu. Výjimkou jsou pouze Slezské Rudoltice. Pokud přihlídneme ke srovnání s krajem, dostáváme se na podobné hodnoty a v rámci srovnání s ČR je dojíždění v rámci kraje dokonce mírně nižší. Vysoká hodnota dojíždění je u sledovaných obcí v rámci dojíždění do jiného kraje. Denní dojíždění do práce mimo obec se ve srovnání s vyššími celky výrazně neliší, významné je však dojíždění žáků do školy mimo obec. Výjimkou je obec Osoblaha, která má jako jediná úplnou základní školu. Pokud se podíváme na dojížd'ku v rámci obcí ještě podrobněji⁷, vylíknou tyto vztahy.

⁷ SLDB 2001. *Dojížd'ka do zaměstnání a škol, okres Bruntál*. ČSÚ, Praha, 2003

Tabulka 8: Dojíždka do práce a do škol v obcích POÚ Osoblaha v roce 2001, v procentech

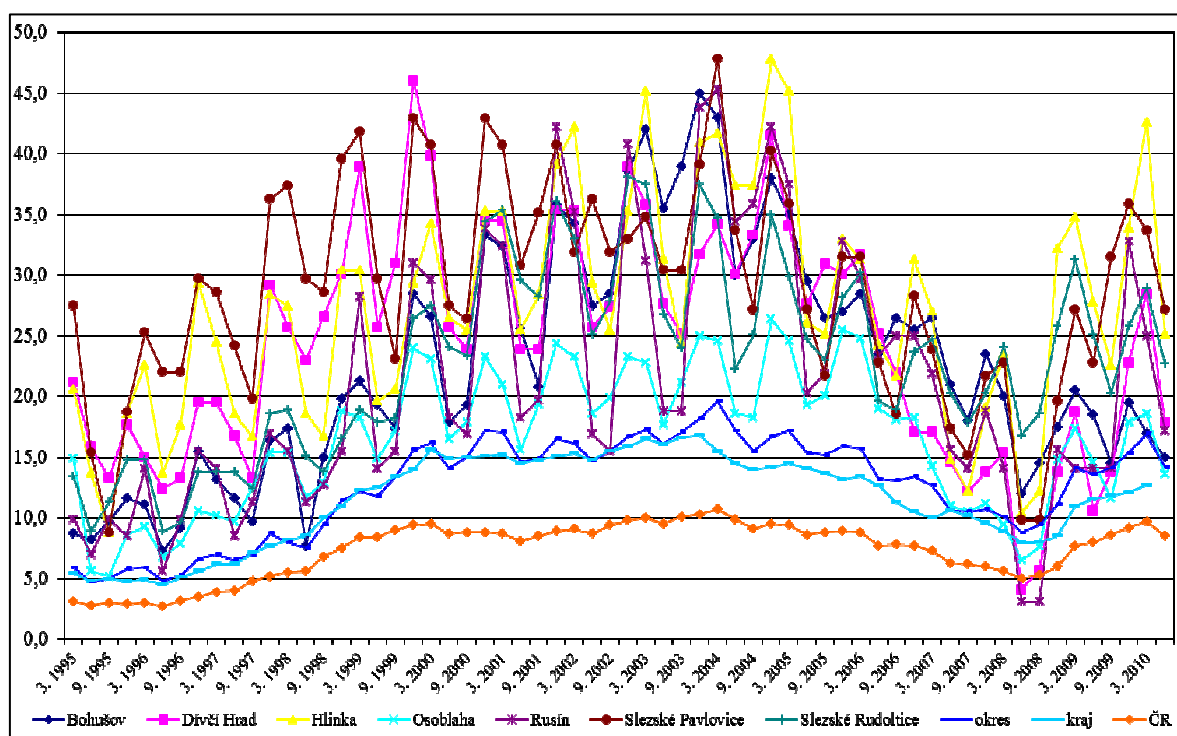
Dojíždka	Bohušov	Dívčí Hrad	Hlinka	Osoblaha	Rusín	Slezské Pavlovice	Slezské Rudoltice
do práce	26	29	28	35	30	21	28
v rámci obce	40	18	45	44	36	0	41
v rámci okresu	33	55	30	31	43	46	44
v rámci kraje	6	12	10	8	5	13	4
do jiného kraje	12	13	15	14	5	31	11
Do práce denně mimo obec	8	15	7	11	14	7	11
Žáci denně mimo obec	16	16	15	3	11	14	13
	okres	kraj	ČR				
do práce	39	39	42				
v rámci obce	60	56	48				
v rámci okresu	24	23	25				
v rámci kraje	4	13	16				
do jiného kraje	9	4	7				
Do práce denně mimo obec	10	13	14				
Žáci denně mimo obec	5	4	4				

Zdroj dat: ČSÚ

Do největší obce Osoblahy dojíždějí lidé nejčastěji z Dívčího Hradu a Slezských Rudoltic, naopak z Osoblahy lidé nejvíce vyjíždějí do Dívčího Hradu a pak mimo sledovanou oblast, zejména do Města Albrechtic a Krnova. Stejně obce platí i pro vyjíždku za prací u obyvatel Slezských Rudoltic. Obyvatelé Bohušova pak vyjíždějí za prací nejčastěji do Krnova. U ostatních menších obcí nejsou údaje dostupné. Na závěr lze konstatovat, že míra vyjíždky za prací je nepochybně větší než v 90. letech. Pro toto konstatování hovoří dva faktory. Za prvé zvětšení míry mobility, ale hlavně restrukturalizace ekonomické struktury v obcích po převratu. Do té doby pracovala drtivá většina obyvatel v zemědělství, a jelikož jde o zemědělskou oblast, nebyl vlastně zásadní důvod jezdit za prací jinam. S radikálním poklesem možností pracovat v zemědělství, vyvstala nutnost hledat možnosti práce nejen mimo tento sektor, ale i mimo obec, jelikož nedošlo k adekvátnímu nahrazení pracovních míst v zemědělství. Tento strukturální problém trvá i dnes a výraznou měrou se podílí na vysoké nezaměstnanosti.

Ta je dalším tématem této části. Zdrojem dat, která jsou zde použita, je MPSV a ČSÚ. Je třeba upozornit na to, že se několikrát změnila metodika počítání tzv. registrované míry nezaměstnanosti, takže data nejsou za celou časovou řadu plně srovnatelná. Nicméně určitá představa přesto vznikne, všechna použitá data ve čtvrtletních intervalech zobrazuje příloha 2. Časová řada začíná prvním čtvrtletím roku 1995. To z toho důvodu, aby byla data z obcí srovnatelná s vyššími celky. Míra nezaměstnanosti v obcích se pravidelně sleduje právě až od roku 1995. Dá se také říct, že do té doby se nezaměstnanost pohybovala velmi nízko, na počátku 90. let 20. století pak oficiálně neexistovala vůbec, což je dědictvím doby minulé, kdy pracovat musel každý. Podíváme-li se na graf 5, zjistíme následující fakta. Vidíme, že míra nezaměstnanosti je prakticky celé sledované období nejen nad republikovou mírou nezaměstnanosti, ale také nad hodnotou kraje a okresu a to velmi výrazně.

Obecně platí, že menší obce v regionu mají větší problém s nezaměstnaností a také u nich dochází k výraznějším výkyvům. A to nejen v období ekonomických cyklů, ale co je ještě výraznější, v době tzv. sezónních prací. Charakter sezónnosti je zde výrazně přítomen, protože jde o oblast zemědělskou. Pravidelně zhruba v dubnu tedy dochází ke snížení míry nezaměstnanosti a k jejímu zvýšení opět pravidelně někdy v září či říjnu. Je to období, kdy je po práci v této oblasti poptávka, ale nejen to. Rozbíhají se také práce na údržbě obce a ve stavebnictví. Pro mnoho lidí zde je velmi obtížné vykonávat práce, které jsou méně kvalifikované, ale nejsou dostupné v blízkém okolí bydliště. Náklady na pravidelné dojíždění, jsou k poměru vydělaných peněz a strávenému času dost vysoké.

Graf 5: Míra registrované nezaměstnanosti v letech 1995 – 2010 v obcích POÚ Osoblaha

Pro většinu lidí, zvláště po 40. roce života, jde o téměř neřešitelnou situaci, pomineme-li možnost úplného odstěhování z oblasti. Využívají tak alespoň možnosti pracovat přes jarní a letní měsíce. Řešením není v mnoha případech ani rekvalifikace, protože nabídka pracovních míst ve službách je velmi omezená. Stejně je to u míst, kde se klade větší nárok na kvalifikovanost. Hospodářské struktury se budu podrobněji věnovat později. Výkyvy v míře nezaměstnanosti jsou tak velmi vysoké a není výjimkou, kdy v některých obcích dosahují i desítky procentních bodů během jediného roku. Nejhorší situace je z dlouhodobějšího pohledu v Hlince a Slezských Pavlovicích, nejlepší ze sledovaných obcí pak v Osoblaze.

Pokud se podíváme na trendy v míře nezaměstnanosti, objevíme ještě jednu závislost. Existuje pozitivní korelace mezi tím, jak se vyvíjí nezaměstnanost na úrovni ČR a ve sledovaných obcích s tím, jaká je ekonomická situace. Fáze konjunktury, kdy se nezaměstnanost snižuje, je však podstatně kratší než fáze poklesu ekonomické aktivity, kdy nezaměstnanost stoupá.

To se nejlépe projevuje v posledních dvou letech, kdy se nejen česká ekonomika dostala do recese, a nezaměstnanost začala opět stoupat. Ve sledovaných obcích je však nárůst nejen enormní, ale také dost rychlý. Období postupného snižování nezaměstnanosti, které trvalo několik let, je nyní během několika měsíců pryč a některé obce se dostaly na své dřívější hodnoty. To ukazuje znovu na hluboký strukturální problém, který lze řešit velmi obtížně. Neexistuje stabilní základna pracovních příležitostí, která by dokázala i v době ekonomického poklesu absorbovat alespoň některé pracovní síly. Pokud se ekonomice daří, problém nezaměstnanosti se na Osoblažsku jakoby zmenšuje, o to rychleji je však v době ekonomického poklesu zpět. Velkou otázkou do budoucna tedy je, jak tento problém řešit. Nabídnout pracovní místa v jiných oblastech než těch, které jsou sezónní a nevyžadují vyšší kvalifikaci, je zásadní problém. Mladší generace, která má možnost více ovlivnit svou budoucnost, se bude z oblasti pravděpodobně stěhovat jinam. Oblast se tak bude nejen postupně vylidňovat, ale také bude více sloužit jako oblast rekreační, s menší mírou společenského života, a co je horší může to být oblast, která bude vyhledávána sociálně slabými skupinami, které budou využívat nízkých nákladů na bydlení. Je však pravděpodobné, že to nebudou lidé s vyšší kvalifikací a vzděláním a opět budou řešit problém s nezaměstnaností. Problémy, které dnes existují, by se pak mohly poměrně rychle prohloubit a i poslední zbytky fungujících služeb by mohly být minulostí. Trochu podrobněji nám strukturální problém osvětlí tabulka 9.

Tabulka 9: Ekonomicky aktivní obyvatelé podle odvětví v roce 2001, v procentech

	B	DH	H	O	R	SP	SR	okres	kraj	ČR
zemědělství, lesnictví, rybolov	9,9	4,0	14,8	5,1	15,6	12,7	13,8	3,3	1,4	2,3
průmysl	7,2	9,6	7,6	11,1	11,6	14,3	10,7	16,7	16,2	14,9
stavebnictví	3,9	2,2	6,4	6,3	2,7	4,2	3,5	4,6	3,7	4,4
obchod, opravy vozidel	2,6	2,2	0,0	4,0	0,7	2,1	2,1	4,4	5,5	5,4
doprava, pošty a telekomunikace	3,3	1,5	0,8	1,6	0,0	1,6	2,6	2,9	3,1	3,4
veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení	5,5	4,4	7,6	5,3	6,1	4,2	4,6	3,2	2,8	3,1
školství, zdravotnictví, veterinární a sociální služby	1,8	2,9	2,1	7,3	1,4	0,0	2,6	6,1	5,6	5,6

Zdroj dat: ČSÚ, SLDB 2001

Vysvětlivky: B – Bohušov, DH – Dívčí Hrad, H – Hlínka, O – Osoblaha, R – Rusín, SP – Slezské Pavlovice, SR – Slezské Rudoltice

Data ukazují podíl obyvatel pracujících v jednotlivých sektorech hospodářství. Ve většině obcí, jak už bylo řečeno, tvoří podíl obyvatel pracujících v zemědělství významnou část. Kromě Dívčího Hradu a Osoblaha, kde jsou hodnoty nízké a srovnatelné s hodnotami za okres, je podíl v ostatních obcích vysoce převyšující nad hodnotami za okres i ČR, ale hlavně za kraj. V sekundárním sektoru je situace u většiny obcí právě opačná, ale rozdíly již nejsou tak velké. Obcí s nejnižším podílem ekonomicky aktivních v tomto sektoru je Dívčí Hrad, nejvyšší podíl je naopak ve Slezských Pavlovicích. V oblasti služeb je na tom nejlépe obec Osoblaha, která se svým podílem vyrovná situaci v okrese, ale i v kraji a v ČR. Všechny ostatní obce mají podíl ekonomicky aktivních v oblasti služeb nižší, nejvýrazněji v obcích Rusín a Slezské Pavlovice.

Posledním ukazatelem, který již navazuje na hospodářskou strukturu, je využití pozemků v oblasti, tedy podíl určitého typu k celkové ploše. Zde je třeba poznamenat a opět se vrátit k faktu, že jde převážně o zemědělskou krajinu. Krajinu, která je vzdálená oblastem s hlavní ekonomickou výměnou zboží a služeb, oblast, která je dopravně hůře dostupná. Změny ve struktuře pozemků za posledních 20 let jsou velmi malé. Například podíl zastavěných ploch, vzrostl pouze nepatrně o 0,2 % v obci Osoblaha, naopak v Bohušově o 0,1 % podíl těchto ploch poklesl. Je to jen jeden příklad, ale takto bychom mohli pokračovat u každého typu ploch. Změny se tedy pohybují řádově v desetínách procenta. Aktuální situaci ukazuje tabulka 10.

Tabulka 10: Podíl využití ploch v obcích POÚ Osoblaha v roce 2009, v procentech

Podíl	B	DH	H	O	R	SP	SR
zemědělské půdy z celkové výměry	73,5	70,1	79,3	79,8	88,3	84,3	68,6
z toho orné půdy	88,5	86,3	95,8	85,3	94,4	91,8	76,4
z toho trvalých travních porostů	9,5	12,9	3,2	12,3	3,9	7,1	21,2
zastavěných a ostatních ploch z celkové výměry	5,2	7,6	5,5	7,9	5,3	11,3	5,6
vodních ploch z celkové výměry	2,4	2,7	3,2	2,4	0,9	2,9	0,9
lesních pozemků z celkové výměry	18,9	19,6	12,0	9,9	5,5	1,5	24,8
	okres	kraj	ČR				
zemědělské půdy z celkové výměry	46,0	50,8	53,8				
z toho orné půdy	42,8	62,6	38,4				
z toho trvalých travních porostů	54,5	30,8	12,4				
zastavěných a ostatních ploch z celkové výměry	7,0	11,5	10,5				
vodních ploch z celkové výměry	1,3	2,1	2,1				
lesních pozemků z celkové výměry	45,6	35,6	33,6				

Zdroj dat: ČÚZK

Z ní je patrné, že podíl zemědělské půdy a z ní potom podíl orné půdy je enormně vysoký. Nejvyšší zastoupení zemědělské půdy mají obce Rusín a Slezské Pavlovice. O co je zastoupení orné půdy vyšší, o to nižší je pak zastoupení trvalých travních porostů, které je ve srovnání s čísly z okresu a kraje výrazně nižší. Větší zastoupení než v kraji a ČR pak mají ještě vodní plochy, naopak nižší je podíl zastavěných ploch. Největší zastoupení vodních ploch je v obci Hlinka, nejmenší zastoupení zastavěných ploch je také v Hlince a v Rusíně. To, že se jedná o zemědělskou oblast, ve smyslu pěstování plodin, potvrzuje také zastoupení lesních pozemků.

To je ve všech obcích menší než v rámci ČR, ale i v okrese. Největší zastoupení, zhruba jednou čtvrtinou z celkové výměry, mají Slezské Rudoltice, nejmenší pak Slezské Pavlovice – pouze 1,5 % lesních pozemků.

4. 2. 3. Hospodářské podmínky

Podrobněji se v této kapitole podíváme na to, jaká struktura hospodářství v regionu panuje, co převažuje, čím se obyvatelé živí, jaké mají možnosti. Leccos naznačily už předcházející řádky o pozemkové struktuře a rozdělení obyvatel podle odvětví. Odhlédněme nyní od toho, že obyvatelé mají možnost dojíždět mimo sledovaný region a zaměřme se právě a pouze na to, co je možné realizovat, a co se v území z hlediska hospodářského realizuje v jednotlivých obcích⁸.

Terén obce Bohušov lze charakterizovat jako mírně vlnitý. Na pěti katastrálních územích, jimiž je obec tvořena se rozkládá pět samostatných sídel (Bohušov, Karlov, Dolní Povelice, Ostrá Hora a Grundek), jež jsou propojeny státní silnicí, popřípadě místními komunikacemi. Jedno sídlo, Kašnice, je již zaniklé. V území převládá zemědělsky využívaná půda. Z ploch, které jsou určeny k ekonomické aktivitě, převažuje zemědělská výroba, opravy a skladování. Tyto plochy se nacházejí v bezprostřední blízkosti ploch k bydlení a občanské vybavenosti, což není úplně vhodné. V obci se nachází prodejna potravin se základním sortimentem spotřebního zboží, požární zbrojnice a pohostinství se sálem. Známý je sportovní a rekreační areál, který kromě fotbalového hřiště, tenisových a volejbalových kurtů, umožňuje v létě koupání a rybolov. V místě u Bohušovského rybníku je zde k dispozici také ubytování a možnost kempování. Nad rybníkem se pak nachází zřícenina hradu Fulštejn, která slouží jako významný turistický cíl. V obci se dále, kromě obecního úřadu nachází také knihovna a pošta. Podíl rekreačních objektů je vysoký hlavně v místních částech Karlov (80 % chalup), respektive Ostrá Hora (90 % chalup). Větší občanskou vybavenost poskytuje hlavně obec Osoblaha, případně Město Albrechtice a Krnov. Část obyvatel využívá také nabídky polského města Glubczyce.

Dívčí Hrad má naproti tomu terén spíše hornatý, nicméně také převládá zemědělská půda. Sídla jsou tři – Dívčí Hrad, Sádek a Životice. Převažuje zde zemědělská výroba, významným zaměstnavatelem je však firma v oblasti kovovýroby a strojírenství s poměrně stabilní pozicí. Problémem je opět lokalizace zemědělské výroby, která sousedí s plochami pro bydlení. Kromě obecního úřadu se v obci nachází hasičská zbrojnice a kulturní sál. Z oblasti veřejných služeb je přítomna mateřská škola. Služby zastupuje pošta a obchod se smíšeným zbožím. V místě je i fotbalové hřiště a zámek, který je nepravidelně přístupný veřejnosti. Zájem obyvatel o vyšší vybavenost uspokojuje město Prudnik na polské straně, Město Albrechtice, popř. Krnov. Převažuje zde individuální rekreace. Jsou zde dobré podmínky pro agro a cyklo turistiku. Delší dobu zde funguje nově postavené sociálně terapeutické centrum, které slouží lidem s různým postižením a provozuje jej nezisková společnost z Ostravy.

⁸ HALUZA, J. a kol.: *Územní analytické podklady pro správní obvod Krnov*. MěÚ Krnov, 2008, dostupné z: <http://www.krnov.cz/_programs/Article.asp?aid=10409&sid=145>, citováno 16. srpna 2010; vlastní šetření

Obec Hlinka je rozlohou druhá nejmenší z regionu, jak ukazuje tabulka 11. Leží zde dvě samostatná sídla Hlinka a Rylovka. Povrch je prakticky rovinný a dominující je opět zemědělská půda. V obci převažuje zemědělská výroba, ta je podobně jako v dalších obcích lokalizována do blízkosti zastavěných ploch určených k bydlení.

V obci je kromě obecního úřadu, knihovny a obecního sálu s hostincem také hasičská zbrojnice a mateřská škola, což je pobočka mateřské školy v Dívčím Hradě. Nechybí fotbalové hřiště a prodejna se smíšeným zbožím. Obyvatelé za vyšší vybaveností jezdí především do Osoblaha, případně do Prudniku. Rekreační možnosti jsou vzhledem k poloze obce, jednoznačnému zaměření a terénnímu pokryvu velmi omezené.

Tabulka 11: Rozloha obcí POÚ Osoblaha v roce 2009, v hektarech

Bohušov	2 073,79
Dívčí Hrad	1 198,84
Hlinka	873,40
Osoblaha	1 819,05
Rusín	1 427,62
Slezské Pavlovice	663,42
Slezské Rudoltice	2 318,45

Zdroj dat: ÚAP ORP Krnov

Obec Osoblaha je největší a správní sídlo sledovaného regionu. Kromě samotného území Osoblaha k ní připadá i samostatné sídlo Studnice, které je s ní spojeno silnicí. Reliéf terénu je mírně zvlněný a směrem k hranicím s Polskem přechází v rovinu. Pokryv terénu tvoří převážně (80%) zemědělská půda. V obci se prolíná zemědělská a nezemědělská výroba. Jde především o areály zemědělské výroby, zahradnictví, výrobu a sklady. Z ploch občanské vybavenosti v oblasti veřejných služeb zde najdeme obecní úřad s kulturním domem, zdravotní středisko (lékař pro děti i dospělí; zubař není v současné době přítomen, ale obec podniká kroky, ke změně tohoto stavu), dále mateřská a úplná základní škola, hasičská zbrojnice a policie, technické služby a domov pro seniory. Obyvatelé obce mohou využít také služeb lékárny a maloobchodních prodejen různého spotřebního zboží, stravovací zařízení a poštu. Z hlediska rekreace hraje velkou roli místní sportovní areál, jež je, kromě sportovního vyžití (fotbalové hřiště, volejbalové kurty, koupaliště a připravovaná in-line dráha), využíván pro společenské akce v obci a nabízí také ubytování v chatkách. Obec má náměstí, a přestože úroveň služeb není ideální, v posledních letech se hlavně v oblasti stravování a ubytování mírně zlepšila. Příznivé podmínky jsou zde pak zejména pro cykloturistiku. Individuální rekreace je zastoupena v malé míře. Zájem obyvatel o další služby a vyšší vybavenost lze uspokojit ve městech Prudnik, Glubczyce, Głogówek na polské straně, popř. ve Městě Albrechticích nebo v Krnově.

Správní území obce Rusín se skládá ze tří katastrálních území: Hrozová, Matějovice, Rusín, zároveň jde o tři samostatná sídla, která jsou propojena silnicí. Povrch mírně zvlněné krajiny tvoří převážně zemědělská půda, nepatrné je zastoupení lesních ploch.

Také zde převažuje zemědělská výroba, která se nachází blízko ploch určených k bydlení. Kromě obecního úřadu se zde nachází hasičská zbrojnice, obchod se smíšeným zbožím, pohostinství a fotbalové hřiště. Zájem o další služby obyvatelé uspokojují především v Osoblaze a se vstupem ČR do Schengenského prostoru a rekonstrukcí přeshraniční silnice, jsou pro ně dostupnější služby v polských Glubczycích. Bonusem je pak možnost uskutečnit cestu přes polské území do Krnova, která se tímto výrazně zkrátila. Obec má příznivé podmínky pro rekreaci – převládá individuální rekreace ve prospěch Hrozové a Matějovic. Z dalších forem rekreace má předpoklady ekoagroturistika a cykloturistika.

Katastr obce Slezské Pavlovice je ze tří stran obklopen Polskem. Nadmořská výška je pouze 200 m n. m., terén je rovinný a opět dominuje zemědělská půda. Ta je využívána pro zemědělskou výrobu, jež je v blízkosti ploch pro bydlení. Kromě toho v obci najdeme opravárenské služby. Z hlediska občanské vybavenosti je přítomen obecní úřad a společenský sál s klubovnou, obchod se smíšeným zbožím a fotbalové hřiště. Podobně jako obyvatelé ostatních obcí i zde uspokojují poptávku po dalších službách především v Osoblaze, Prudniku a Glogówku. Stávající areály zemědělské výroby nejsou plně využity, takže do budoucna poskytují možnosti k další intenzifikaci, aniž by musely být vymezovány nové plochy k záboru. Rekreční možnosti jsou i zde velmi omezené, v určité míře by mohla být využitelná ekoagroturistika a cykloturistika. Jde o nejmenší obec sledovaného regionu podle rozlohy.

Obec Slezské Rudoltice je naproti tomu dle rozlohy největší sledovanou obcí, složenou z šesti samostatných sídel – srostlé sídlo Městys Rudoltice a Ves Rudoltice, Koberno, Víno, Nový Les, Amalín a Pelhřimovy. Krajina je charakteristická plošinami a nízkými širokými zaoblenými vrchy s menšími plochami lesních porostů. I zde převažuje zemědělská výroba. Veškerá občanská vybavenost je koncentrována do sídel Městys Rudoltice a Ves Rudoltice. Zde tedy kromě obecního úřadu najdeme ordinaci praktického lékaře, neúplnou základní školu (1. – 4. ročník) s mateřskou školou, knihovnu a úřadovnu Policie ČR. Z dalších služeb obyvatelé využívají několika prodejen potravinářského a spotřebního zboží, stravovací zařízení, poštovní úřad. Možnosti, i když nevelké jsou v oblasti ubytování, je možno využít fotbalové hřiště a tenisové kurty. Obec se také snaží o obnovu kuželkářské dráhy a tělocvičny. V současnosti se otevírá nově zrekonstruovaný multifunkční dům na místě staré školy, který bude poskytovat některé služby, především zde bude sídlit obecní úřad, knihovna a také ordinace lékaře. Vše je dnes v nevyhovujících prostorách a otevření tohoto objektu je jistě velkým zkvalitněním poskytovaných služeb. Zájem obyvatel o další služby a vyšší vybavenost lze uspokojit v Osoblaze, Městě Albrechticích, popř. Glubczycích a v Krnově. V části Městys Rudoltice se nachází obdélníkové náměstí a poblíž také zámek s parkem, pro nějž se hledá využití. Zámek je nicméně v letních měsících přístupný veřejnosti a konají se zde různé akce i během roku. Jde především o výstavy a koncerty a tradicí se staly také vánoční trhy. V oblasti rekreace převažuje individuální, jež se týká hlavně sídel Koberno a Nový Les. Sídla Pelhřimovy a Víno jsou na pokraji zániku, jelikož zde nebydlí žádní stálí obyvatelé a jen některé objekty jsou využívány k rekreaci.

Území je vhodné pro pěší turistiku, sportovní rybaření, myslivost a jízdu na kole. Jak je z výše uvedených informací patrné, možnosti rozvoje území jsou poměrně malé. Platí to zejména o oblasti výroby, případně lehkého průmyslu. Zavedení takového podniku by bylo velmi nákladné, jelikož by musel být postaven buďto na zelené louce nebo by se dalo využít stávajících budov, které by ale vyžadovaly rekonstrukci.

Dalším nezanedbatelným faktorem, jak bude řečeno i později, je vzdálenost od hlavních dopravních tepen, špatná infrastruktura a struktura pracovních sil. Určitým impulsem by mohla být zemědělská výroba. Ovšem jestli je cesta například v produkci biopaliv nebo kvalitních ekologicky pěstovaných potravinách, lze těžko odhadovat. Stejně jako v jiných částech republiky, mají i zde soukromí zemědělci nelehké postavení, a perspektiva toho, že by mohli díky novým nápadům přinést třeba zvýšení zaměstnanosti, není asi velká. Určitý prostor může tedy poskytnout zlepšování služeb, především v oblasti ubytování, stravování a turistického ruchu, ale půjde spíše o sezónní záležitosti, jelikož v zimě je zde potenciál velmi malý.

Zajímavým, i když ne zcela přesným údajem, který také ukazuje na možnosti hospodářského rozvoje, a umožňuje obyvatelům ekonomickou soběstačnost, je individuální podnikání. Tabulka 12 zobrazuje poměr fyzických osob k celkovému počtu obyvatel v obci, kteří mají živnostenské oprávnění. Výpis z Rejstříku živnostenského podnikání však neposkytuje informaci, zda dotyčná osoba v daný okamžik podniká, tedy provozuje činnost za účelem zisku. Aby tedy měla data alespoň nějakou vypovídací hodnotu, je zde provedeno stejným výpočtem srovnání s ČR.

Tabulka 12: Poměr držitelů živnostenského oprávnění – fyzických osob k celkovému počtu obyvatel v obcích POÚ Osoblaha v roce 2010, v procentech

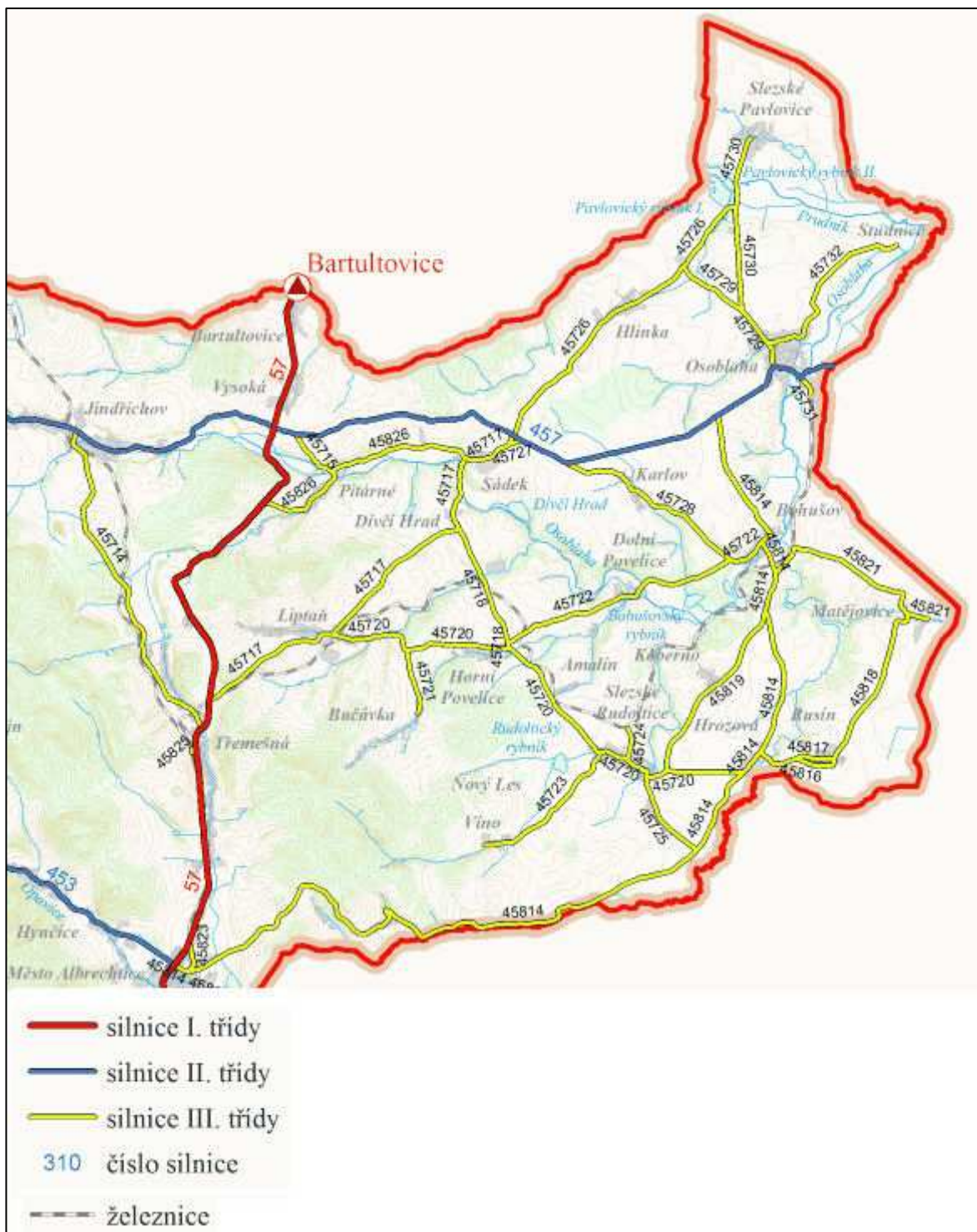
Bohušov	Dívčí Hrad	Hlinka	Osoblaha	Rusín	Slezské Pavlovice	Slezské Rudoltice	ČR
9,77	12,87	9,75	7,59	12,60	7,33	6,95	17,78

Zdroj dat: RŽP

Vidíme, že počet osob oprávněných k podnikání, je vzhledem k poměru celé populace ve všech sledovaných obcích nižší, než je hodnota za ČR. Důvodem je obtížné vyhledávání příležitostí. Je to dané nejen počtem obyvatel, ale také jejich kupní silou. Fyzické osoby se zde zaměřují především na podnikání v oblasti zemědělské výroby, oprav strojů a dále v oblasti služeb, především zásobování potravinami a pohostinstvím. Zastoupeny jsou také živnosti v oblasti stavebnictví, ale v menší míře.

Dopravní síť je také jednou z hospodářských podmínek, které ovlivňují rozvoj jakékoli oblasti. Situaci na Osoblažsku ukazuje podrobně obrázek 7. Dominantní roli hraje doprava po silnici, doplňkem je pak železniční doprava, která je reprezentována úzkorozchodnou tratí, již provozují České dráhy. Ta je využívána pro osobní dopravu, především žáků a studentů do škol a v letních měsících pak jako turistická atrakce pro jízdy parního vlaku, jež provozuje soukromá společnost.

Nákladní doprava se zde neprovozuje a velkou konkurencí je nejen individuální automobilová doprava, ale také autobusová doprava, kterou provozuje soukromá dopravní společnost z Krnova. Podíváme-li se na sledovaný region, můžeme konstatovat, že územím vede pouze jedna silnice II. třídy, jež prochází obcemi Dívčí Hrad a Osoblaha. Všechny ostatní silnice jsou silnicemi III. třídy. Stav silnic není v dobrém technickém stavu. Jejich údržba a rekonstrukce probíhá nepravidelně a pouze v místech, kde je to nutné.

Obrázek 7: Silniční a železniční síť v obcích POÚ Osoblaha v roce 2009, ŘSD

Některé silnice jsou využívány opravdu minimálně, příkladem může být silnice č. 45732 vedoucí z Osoblahy do Studnice. I to se podepisuje na jejím stavu, protože správci cesty se nevyplatí do ní investovat. Dalším příkladem je naprosto tragický stav silnice č. 45814 vedoucí z Města Albrechtic do Hrozové přes Pelhřimovy. Přestože je cesta oficiálně zaznačená a vedena jako dopravní komunikace, lze po ní projet bezpečně pouze na jízdním kole. Místy jde o polní cestu v pravém slova smyslu.

Existuje možnost silnici oficiálně vyškrtnout ze seznamu silnic, což by znamenalo, že se o ni správce nemusí starat, na druhou stranu se ukázal její význam při povodních, kdy všechny ostatní přístupové cesty byly zablokovány. Obce, pro které má silnice význam především, se snaží prosadit alespoň její částečnou rekonstrukci. Ten spočívá také v možnosti cykloturistiky a nevýznamné není ani napojení na polskou silniční síť, čímž by se výrazně zkrátila cesta ze Slezských Rudoltic do Krnova. Přestože provoz na silnicích není nijak markantní, hlavní zátěž přichází o žních, kdy jsou silnice používány pro přepravu těžké zemědělské techniky. Příkladem nově postavené silnice, jež ale není vyznačená na obrázku, je již dříve zmíněná komunikace mezi Rusínem a polskými Gadzowicemi, jež umožňuje výrazně kratší dopravní spojení mezi Rusínem a Krnovem.

4. 2. 4. Životní prostředí

Kvalita životního prostředí ovlivňuje hospodářské podmínky, samozřejmě platí to i opačně. Detailněji se podíváme na tři faktory, které nejzásadněji ovlivňují kvalitu životního prostředí a mohou povzbudit hospodářský rozvoj. Asi největším problémem v oblasti životního prostředí je na Osoblažsku znečištění ovzduší z malých lokálních znečišťovatelů zahrnutých v kategorii REZZO 3.

Tabulka 13: Staré ekologické zátěže v obcích POÚ Osoblaha v roce 2008

obec	katastrální území	název skládky	riziko
Bohušov	Dolní Povelice	skládky D. Povelice – Červ. vrch	nezjištěno
Bohušov	Dolní Povelice	skládky D. Povelice – východ	nezjištěno
Dívčí Hrad	Dívčí Hrad	Dívčí Hrad – toxická skládka	střední, plošné
Dívčí Hrad	Dívčí Hrad	skládky Dívčí Hrad	nezjištěno
Hlinka	Hlinka	skládky Hlinka	nezjištěno
Osoblaha	Osoblaha	pískovna Osoblaha	nízké, bodové
Osoblaha	Osoblaha	skládky Osoblaha	nezjištěno
Osoblaha	Osoblaha	Vrbina	nízké, lokální
Rusín	Rusín	skládky Rusín	nízké bodové
Rusín	Hrozová	skládky Hrozová	nízké, lokální
Slezské Pavlovice	Slezské Pavlovice	skládky Slezské Pavlovice	nezjištěno
Slezské Rudoltice	Koberno	skládky Koberno	nezjištěno
Slezské Rudoltice	Ves Rudoltice	skládky Hrbisko	nízké, bodové

Zdroj dat: ÚAP pro ORP Krnov

Jedná se zejména o topeniště na pevná paliva. Mezi větší znečišťovatele pak patří kromě větších kotelen zajišťujících teplo do bytových domů (například Osoblaha) také chovy hospodářských zvířat. Intenzita dopravy je zde malá, takže i vliv na imisní situaci je zanedbatelný. Velmi malý vliv má také dálkový přenos emisí z Polska a Ostravska, vzhledem k převládajícímu západnímu a severozápadnímu proudění. V žádné z obcí nejsou překračovány cílové imisní limity pro ochranu zdraví lidí.

Druhým problémem jsou staré ekologické zátěže, jejichž seznam je v tabulce 13. V naprosté většině jde o bývalé skládky komunálního odpadu nebo černé skládky, jejichž sanace již byla ukončena a neprovádí se zde ani monitoring. Na části lokalit dosud probíhá rekultivace, při níž jsou na lokality naváženy inertní odpady – výkopové zeminy, stavební suť. Třetím faktorem, který může přispět zejména k rozvoji cestovního ruchu a má pozitivní vliv na místní obyvatele, je ochrana přírody. Jak ukazuje tabulka 14, jde o dvě přírodní rezervace a jednu přírodní památku. Potenciál pro rozšíření chráněných území v současné době ani nejbližších letech neexistuje, nicméně je dobře, že z hlediska biotopové ochrany byla v posledních 10 letech CHÚ vyhlášena.

Tabulka 14: Chráněná území a památné stromy na území POÚ Osoblaha v roce 2010

název	katastrální území	rozloha (ha)	druh CHÚ	vyhlášení
Velký Pavlovický rybník	Slezské Pavlovice Hlinka, Osoblaha	3076	PR	1. 1. 2000
Džungle	Slezské Pavlovice	9,94	PR	1. 1. 2003
Oblík u Dívčího Hradu	Dívčí Hrad	0,09	PP	26. 4. 1966
Dub u Bohušova	Bohušov		PS	16. 3. 1973

Zdroj dat: ÚAP pro ORP Krnov

4. 2. 5. SWOT analýza

Následující stať pomocí metody SWOT analýzy shrnujícím způsobem ukáže, jaké silné a slabé stránky a jaké příležitosti a hrozby je možné v regionu identifikovat. Kromě rozličných zdrojů⁹, vychází analýza také z vlastních zkušeností a průzkumu. Analýza se zaměřuje na oblasti, které jsou považovány za důležité, nutné, a které zároveň poskytují potenciálních příležitosti ke zlepšení v těchto dílčích oblastech. Jedná se zejména o oblast státní správy a samosprávy, podnikání, rozvoj venkova a cestovního ruchu a oblast týkající se obyvatel – lidských zdrojů. Vše je uvedeno v tabulce 15.

Tabulka 15: SWOT analýza obcí POÚ Osoblaha

S i l n é s t r á n k y
existence mikroregionů a svazků obcí
členství v Euroregionu Praděd
nízká cena pracovní síly
dostupnost pracovní síly
dostatek prostor pro podnikání
zlepšující se dopravní napojení na Polsko
vhodné podmínky pro tradiční zemědělskou produkci
pozitivní image čistého a zdravého životního prostředí
nízká hustota obyvatelstva
klid a možnost nenáročného prožití volného času
prostor s venkovskými rysy, minimální výroba
objekty individuální rekreace
vhodné podmínky pro myslivost, honitby
vodní plochy v krajině
značené pěší trasy a cyklotrasy, podmínky pro cykloturistiku
historické, architektonické a kulturní atraktivity
vhodné podmínky pro agroturistiku
spontánní sdružování obyvatel do zájmových spolků, pořádání početných akcí

⁹ *Strategický plán rozvoje města Krnova*, dostupné z:

<http://data.krnov.cz/Strategicky_plan_rozvoje_Mesta_Krnova/Strategicky_plan_rozvoje_Mesta_Krnova.pdf>, citováno 30. 8. 2010

SWOT analýza – strategický plán rozvoje mikroregionu Krnovsko, dostupné z:

<http://www.krnov.cz/_download/mikroregion/swot.pdf>, citováno 30. 8. 2010

Program rozvoje územního obvodu Moravskoslezského kraje 2001 – 2004, Agentura pro regionální rozvoj, a.s., Ostrava, dostupné z: <http://www.bestpractices.cz/praktiky/obecne_dokumenty/prk.pdf>, citováno 30. 8. 2010

Neligová K.: *Mikroregion Osoblažsko – Území potenciálního rozvoje z pohledu cestovního ruchu*. In: týdeník Veřejná správa v čísle 40/2005, ČCCR – CzechTourism, dostupné z:

<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/s/2005/40/pri13.html>>, citováno 30. 8. 2010

S l a b é s t r á n k y

geografická poloha

poloha mimo hlavní dopravní tahy

špatná dopravní dostupnost po komunikacích

údržba a stav komunikací, špatný stav komunikací II. a III. třídy

zaostávání technologické úrovně, zastaralost vybavení

nízká informovanost obyvatel o možnostech rozvoje cestovního ruchu

nízká organizovanost cestovního ruchu a z toho vyplývající slabá propagace

nedostatek ubytovacích a stravovacích kapacit a služeb na potřebné úrovni

nedostatek kvalifikovaných pracovníků

vysoká nezaměstnanost, vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných

zhoršující se věková struktura obyvatel na venkově

nižší podíl soukromých podnikatelů na počet obyvatel

malé zapojení zemědělců do cestovního ruchu (tzv. agroturistika)

nedostatek pracovních příležitostí na venkově mimo zemědělství

nedostatek místního kapitálu pro rozvoj podnikání

nedostatečná kvalita a spektrum ubytovacích kapacit

neexistující nabídka investičních příležitostí v obcích

nízká kupní síla obyvatelstva

vysoká nezaměstnanost, která stále roste

vyliďňování oblastí, vázaných tradičně na zemědělskou a lesní výrobu

nedostatek pracovních míst obecně a pro absolventy zvláště

nedostatečná motivace mladých lidí a rodičů k přípravě na kvalifikovaná dělnická povolání v

poptávaných oborech

poptávka po profesích se rozchází s nabídkou

ztráta pracovních návyků dlouhodobě nezaměstnaných

struktura vzdělanosti, její úroveň - chybí zejména vysokoškoláci

nedostatečná nebo jednostranně zaměřená kvalifikace

mobilita pracovní síly je omezená

zanedbaná péče o vzhled krajiny a sídel

nízká sociálně kulturní úroveň

P ř í l e ž i t o s t i

propustnost státní hranice s Polskem, což příznivě ovlivní podnikání
přeshraniční regionální spolupráce s Polskem
funkční a akceschopný Euroregion Praděd
využití dotační politiky státu, strukturálních fondů a iniciativ
vytváření aktivních místních akčních skupin – možnost podpory Leader
reforma veřejné správy – posílení regionální samosprávy
hustá silniční síť s minimálním provozem
úroveň životního prostředí
možnost revitalizace zemědělství jako zdroje
rozvoj cestovního ruchu, zejména cykloturistiky a ekoagroturistiky
využití úzkorozchodné železniční tratě jako historické a technické atrakce
podpora informovanosti obcí a občanů – internet
rozvoj informačních technologií – nové formy pracovních úvazků

H r o z b y

pokračování dosavadních negativních vývojových tendencí
v dlouhodobém horizontu stárnutí populace
vyliďňování a možnost ztráty zájmu subjektů zajišťujících spojení s okolím
odliv mladých lidí do větších center
další marginalizace okrajových oblastí, odklon od hospodaření v oblasti a snižování zaměstnanosti
nedostatečné kvalifikační předpoklady nezaměstnaného obyvatelstva
nedostatečná atraktivita zemědělství pro mladé a kvalifikované lidi
dlouhodobá nezaměstnanost (zejména absolventů) – ztráta motivace
rostoucí počet občanů zneužívajících sociální záchranou síť, eskalace sociálního napětí
oslabování rodinných vazeb a patriotismu
nedostatek finančních prostředků na realizaci komplexních pozemkových úprav
zvláštní účetní pravidla pro zemědělce
malý zájem občanů o podnikání ve službách
nízká vynutitelnost práva
nenalezení konsensu všech zainteresovaných obcí
nedostatek kapitálových zdrojů pro financování
nedostatečná protipovodňová opatření
špatné zkušenosti turistů – negativní reklama
nerespektování regionálních disparit – mikroregion nebude mezi krajskými prioritami
finanční situace obcí – zadlužování obecních rozpočtů

5. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

V další části práce se podíváme na výsledky dotazníkového šetření, jež bylo prováděno v obcích POÚ Osoblaha v měsících únoru a březnu roku 2011. Tato forma získávání informací byla zvolena s cílem zjistit názory a pohledy obyvatel obcí, jakožto důležité složky regionálního rozvoje. Jsou to nakonec vždy obyvatelé obcí, kteří znají situaci nejlépe, a jsou nositeli konkrétních návrhů a řešení. Otázky byly zaměřeny na hodnocení možností v různých oblastech života, ve spojení s pohledem do minulosti a subjektivním pohledem do budoucnosti. Nabízí se tak nejen jejich samotná interpretace, ale také srovnání s minulostí a daty, která byla zjištěna v analytické části práce. Tedy zda zjištěná data korespondují, a do jaké míry s pohledy obyvatel obcí. Dotazníkové šetření bylo provedeno na vzorku 123 obyvatel z regionu, což představuje cca 4 % z celkového počtu obyvatel. Vzor dotazníku je uveden v příloze 3.

Tabulka 16 ukazuje základní sociologické charakteristiky dotazovaných obyvatel – pohlaví, věk, vzdělání, kategorii povolání a sektor, ve kterém lidé pracují. Všechny údaje v tabulkách i grafech jsou uvedeny v procentech, pokud není uvedeno jinak.

Tabulka 16: Základní sociologické charakteristiky obyvatel dotazníkového šetření

Pohlaví	%
1 – muž	44,72
2 – žena	55,28

Věk	%
20–29	11,5
30–39	31,1
40–49	19,7
50–64	29,5
65+	8,2

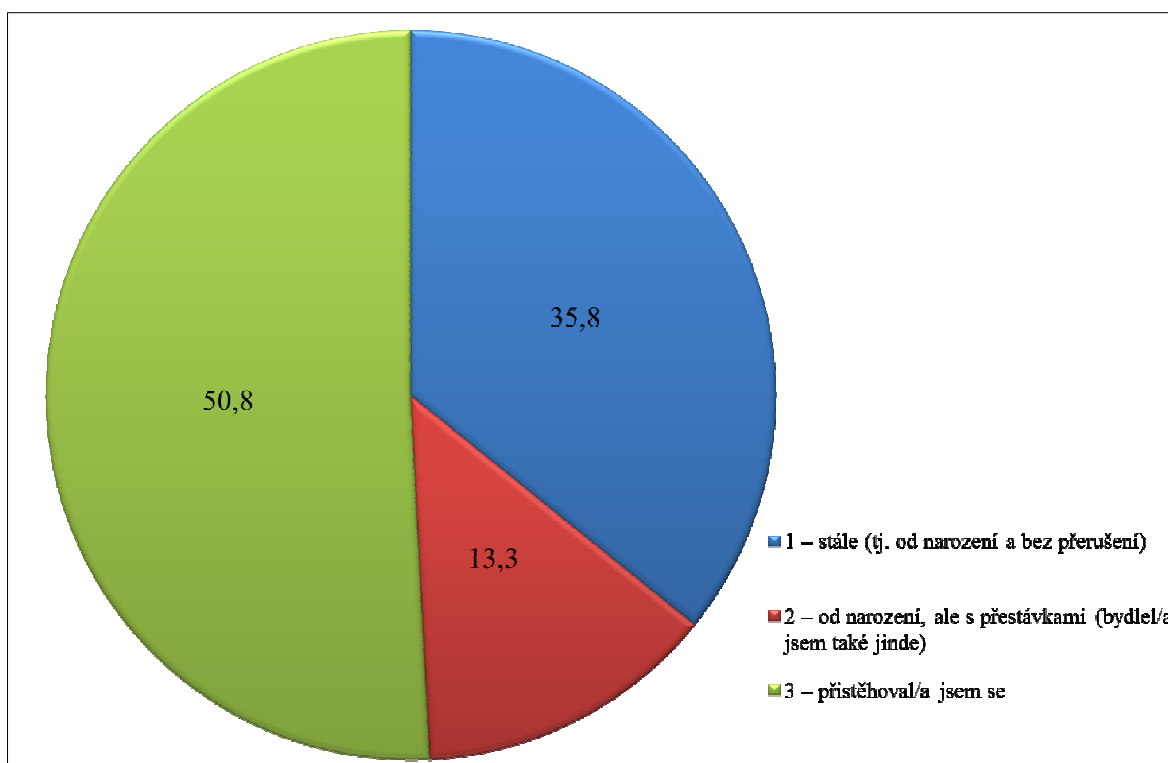
Vzdělání	%
1 – ZŠ	7,6
2 – SŠ bez maturity	40,3
3 – SŠ s maturitou	42,0
4 – VŠ	10,1

Kategorie povolání	%
1 – dělník	16,0
2 – zaměstnanec	35,2
3 – úředník	4,8
4 – vedoucí pracovník	5,6
5 – podnikatel	6,4
6 – student	4,0
7 – žena v domácnosti či na MD	4,0
8 – důchodce	12,8
9 – nezaměstnaný	11,2

Ovětví zaměstnání	%
1 – zemědělství	12,4
2 – průmysl	15,2
3 – stavebnictví	5,7
4 – obchod a služby	10,5
5 – doprava a spoje	3,8
6 – veřejné služby	35,2
7 – ostatní činnosti	17,1

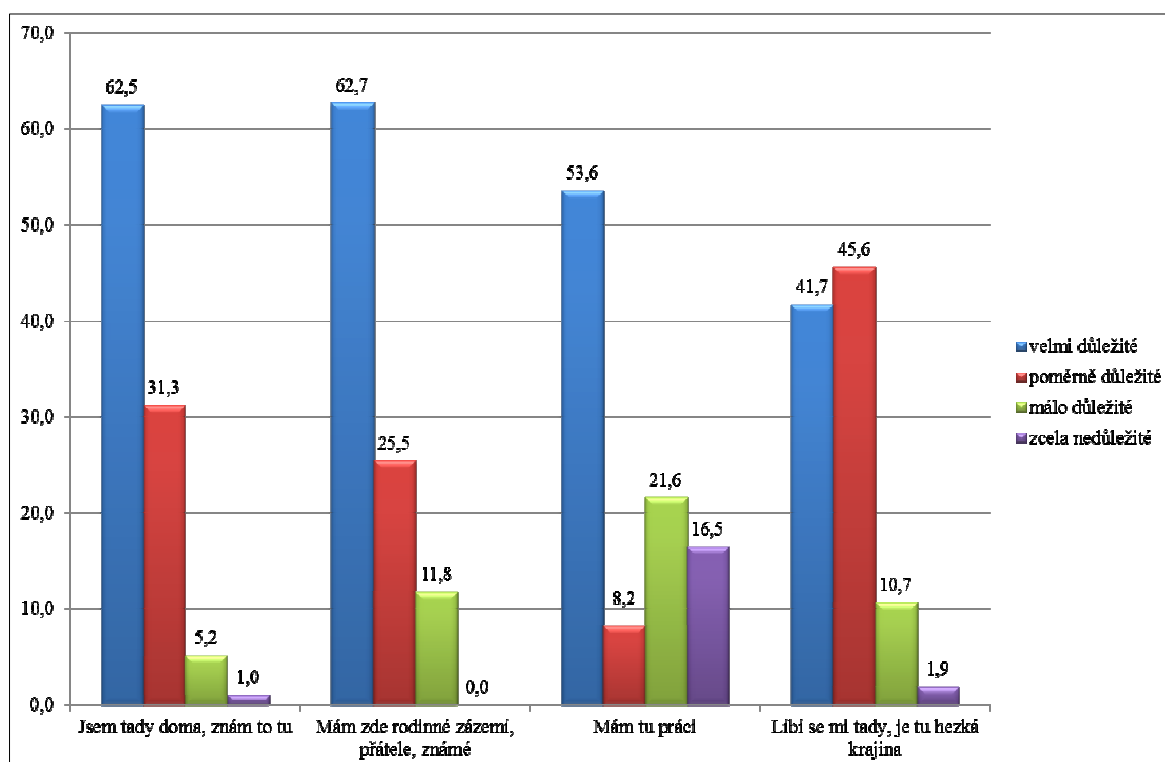
Vzhledem k tomu, že nejde o výběrové sociologické šetření nelze ani přesně postihnout jednotlivé charakteristiky tak, aby odpovídaly stavu v České republice. Přesně nebudou odpovídat ani charakteristikám, které platí pro Osoblažsko, lze ovšem vysledovat určité odlišnosti. Pokud se podíváme na rozdělení jednotlivých skupin podle kategorie povolání, vidíme převažující skupinu zaměstnanců. To je logické, protože oblast není vhodná pro podnikání, a pokud zde lidé pracují, pak zaměstnanecký poměr je nejjednodušší cestou. Poměrně vysoký počet lidí zde pracuje ve veřejných službách. To je opět dáno ekonomickými podmínkami v oblasti. Nejvýraznější zastoupení z veřejných služeb zde mají úřady, školy, sociální zařízení. Z obchodu a služeb jde především o obchody s potravinami, případně s dalším spotřebitelským zbožím. Poměrně vysoký počet, ve srovnání s ČR zde také pracuje v zemědělství, což opět vyplývá z podmínek oblasti. Vzhledem k tomu, že oblast nepatří mezi průmyslové, lidé pracující v průmyslu téměř vždy dojíždějí – kromě Dívčího Hradu, pak také do Města Albrechtic a Krnova, obcí, jež leží mimo sledovanou oblast.

První otázka zjišťovala (graf 6), jak dlouho obyvatelé v dané obci bydlí. Podle uvedených odpovědí se ukazuje, že jde o oblast, která je výrazně ovlivněna migrací. Celá polovina obyvatel se do obce přistěhovala a naopak počet obyvatel, který zde žije od narození, se pohybuje lehce nad jednou třetinou. Je to dáno jednak historickým vývojem, protože jde o oblast Sudet, ale také vývojem po roce 1989, kdy došlo k výrazným strukturálním změnám. Většina z nich byla zmíněna dříve, o některých bude ještě řeč v dalších otázkách. Potvrzuje se tak, že jde o oblast problematickou a lidé na ni reagují různými způsoby, dle svých možností, včetně stěhování.

Graf 6: Jak dlouho bydlíte v této obci?

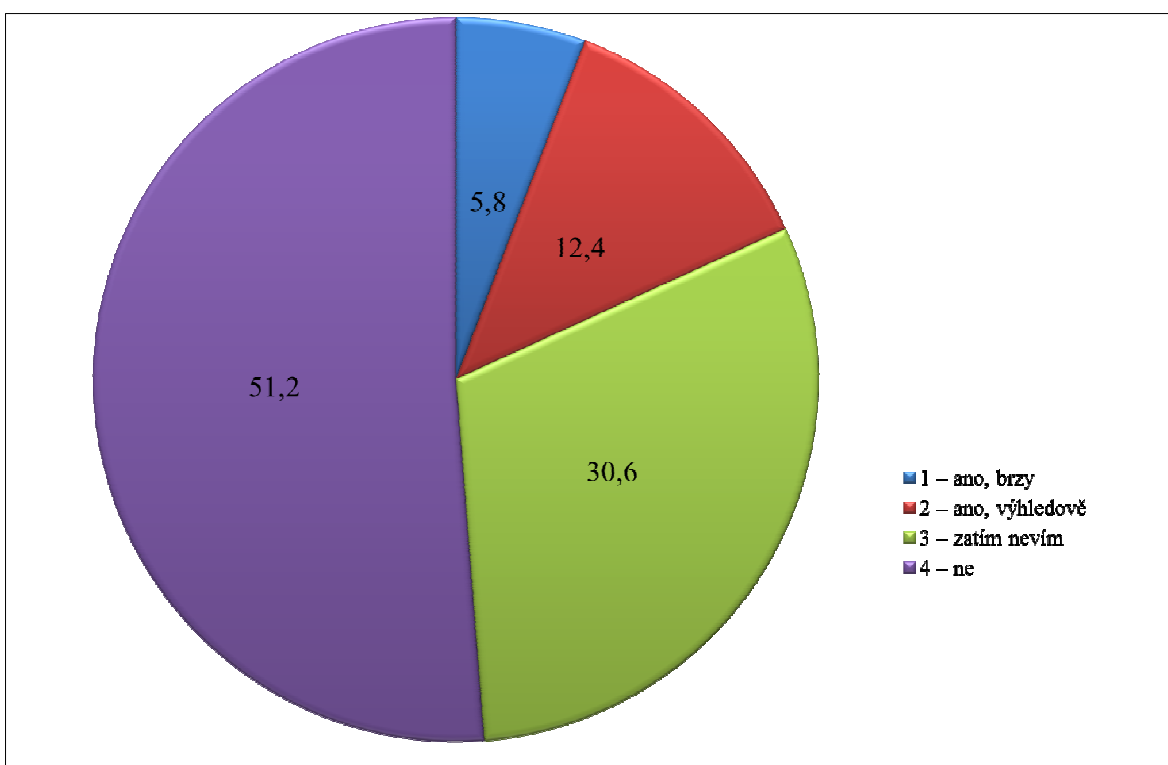
V další otázce se řešil vztah obyvatel k jejich bydlišti. Měli posoudit, jakou důležitost přiřkládají jednotlivým aspektům (důvodům), proč zde bydlí. Ukázalo se, že za nejdůležitější faktor lidé považují především fakt, že „to tu znají“ a „mají zde rodinu, přátele a známé“. Tyto faktory téměř nikdo neoznačil za zcela nedůležité. Naopak důležitost těchto faktorů se pohybuje v průměru kolem 90 %. Úplně jiná situace však nastává, pokud spojíme důvod bydlení s prací. Je sice pravda, že nadpoloviční většina tomuto faktoru přiřkládá velkou váhu a považuje jej za velmi důležitý, na druhou stranu pro skoro 40 % obyvatel tento faktor není až tak významný a pro 1/6 je dokonce zcela nedůležitý. Teď je otázka, jak tato data interpretovat. Odpověď je velmi překvapivá, protože se nacházíme v oblasti s extrémním nedostatkem pracovních příležitostí a faktor práce by tedy měl hrát významnou roli. Pravděpodobnější ale je, že lidé v oblasti upřednostňují jiné faktory, jelikož jsou smířeni s tím, že žijí v oblasti ekonomicky málo výkonné a za prací musí dojíždět. Těmi faktory, kromě předchozích zmíněných, je zřejmě také kvalita životního prostředí, klid, nízké náklady na bydlení a také hezká krajina. To nakonec potvrdila i poslední část této otázky, kdy opět skoro 90 % obyvatel odpovědělo, že považují za důležité či poměrně důležité to, jaká je zde krajina. A to i přesto, že zde jsou skupiny rozděleny přibližně napůl a většina respondentů tento faktor označila „jen“ za poměrně důležitý. Naproti tomu je tento faktor málo důležitý, či zcela nedůležitý pouze pro necelých 12 % obyvatel. Situaci ukazuje graf 7.

Graf 7: Jak hodnotíte místo Vašeho bydliště?

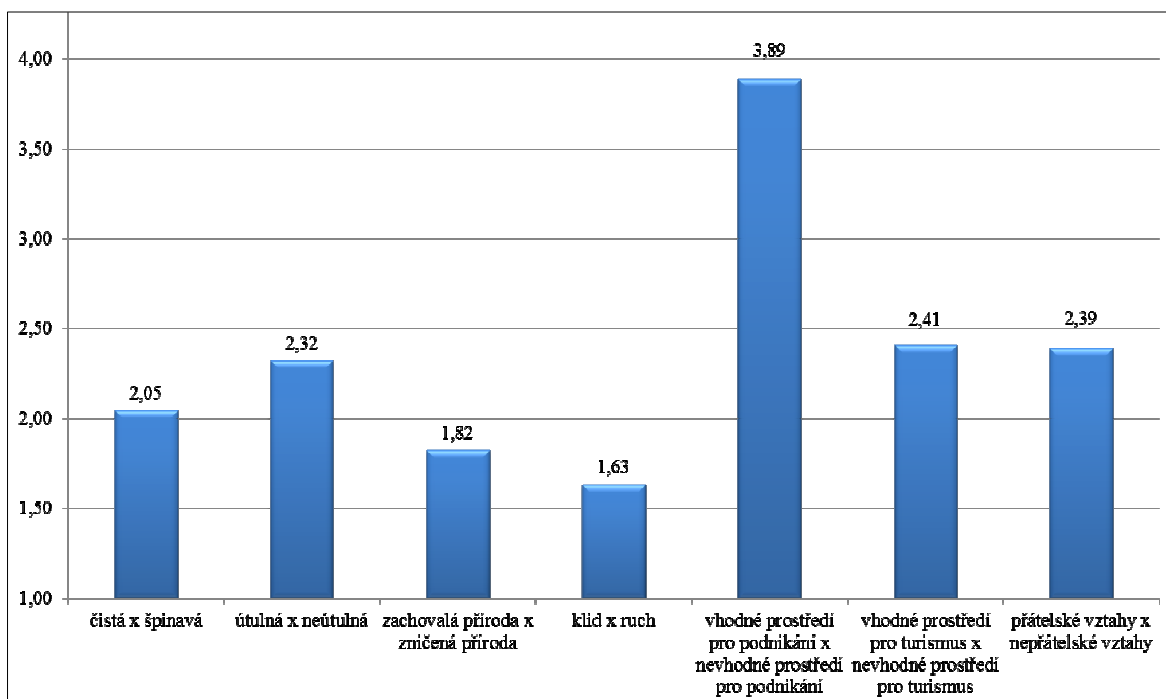
Přestože, jak jsme zjistili, jde o problematickou oblast postiženou výraznou migrací, je patrné, že lidé, kteří zde bydlí určitou dobu, mají k místu vztah a chtějí tady zůstat. To ukazují i odpovědi na otázku třetí, jež zobrazuje graf 8. Podíváme-li se však na data blíže, optimismus není na místě.

Mírná nadpoloviční většina sice preferuje život v oblasti a vyloučila jakékoliv stěhování, naproti tomu však skoro pětina odpověděla, že o stěhování uvažuje buď výhledově, nebo v nejbližší době. A velmi významná je skupina obyvatel, která zatím neví, ale je jasné, že určitá část se nakonec ke stěhování reálně odhodlá. I pokud by se nakonec odstěhovali jen obyvatelé, kteří se odstěhovat chtějí, šlo by v dalších letech o významný pokles, který by ještě více prohloubil demografický problém. Je pravděpodobné, že o možnosti stěhování uvažují zejména lidé patřící mezi mladou či střední generaci, kteří mají možnosti a perspektivu usídlit se jinde. Pravděpodobnost, že počet obyvatel v oblasti bude i nadále (i když ne dramaticky rychle) klesat ať už z důvodu migračního nebo přirozeného, jelikož bude klesat počet lidí, kteří by zde mohli mít děti, je velká.

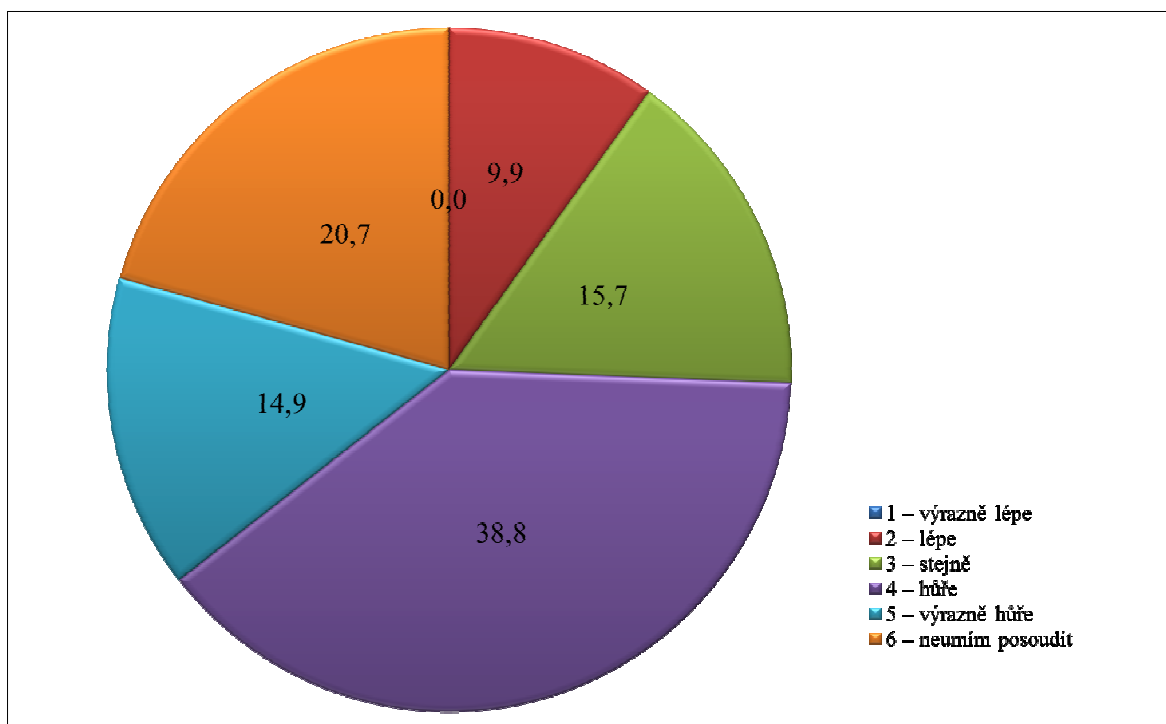
Graf 8: Uvažujete o tom, že byste se z obce Vašeho současného bydliště odstěhoval?

Další otázka pak vedla k úvaze jaké vlastnosti nejlépe vystihují obec, ve které obyvatelé žijí. Čím je hodnota v grafu 9 menší, tím jsou podmínky lepší. Z něj je na první pohled patrná shoda obyvatel v tom, že jejich obec nenabízí vhodné podmínky pro podnikání. Tato vlastnost byla hodnocena výrazně nejhůře s velkým odstupem oproti všem nabízeným možnostem. Za průměrou by se dala považovat míra přátelských vztahů, prostředí vhodné pro turismus (na jednu stranu čistá a zachovalá příroda, na druhou stranu nízká hustota a úroveň služeb) a také útulnost obce. Lepší parametry pak obyvatelé přisuzují čistotě v obci. Vysoce si považují také zachovalou přírodu a nejvíce hodnotí klid v obci.

Graf 9: Zamyslete se nyní prosím nad tím, jaké vlastnosti nejlépe vystihuje Vaši obec a okolí. Známkujte jako ve škole – 1 – nejlepší, 5 nejhorší (průměr známek)

Podíváme-li se na celkový dojem a zeptáme se, zda se zde žije lépe než před rokem 1989 dostaneme odpovědi, které ukazuje graf 10. Nejpřekvapivější odpovědí je, že nikdo neodpověděl, že se mu žije výrazně lépe než v době před více než 20 lety.

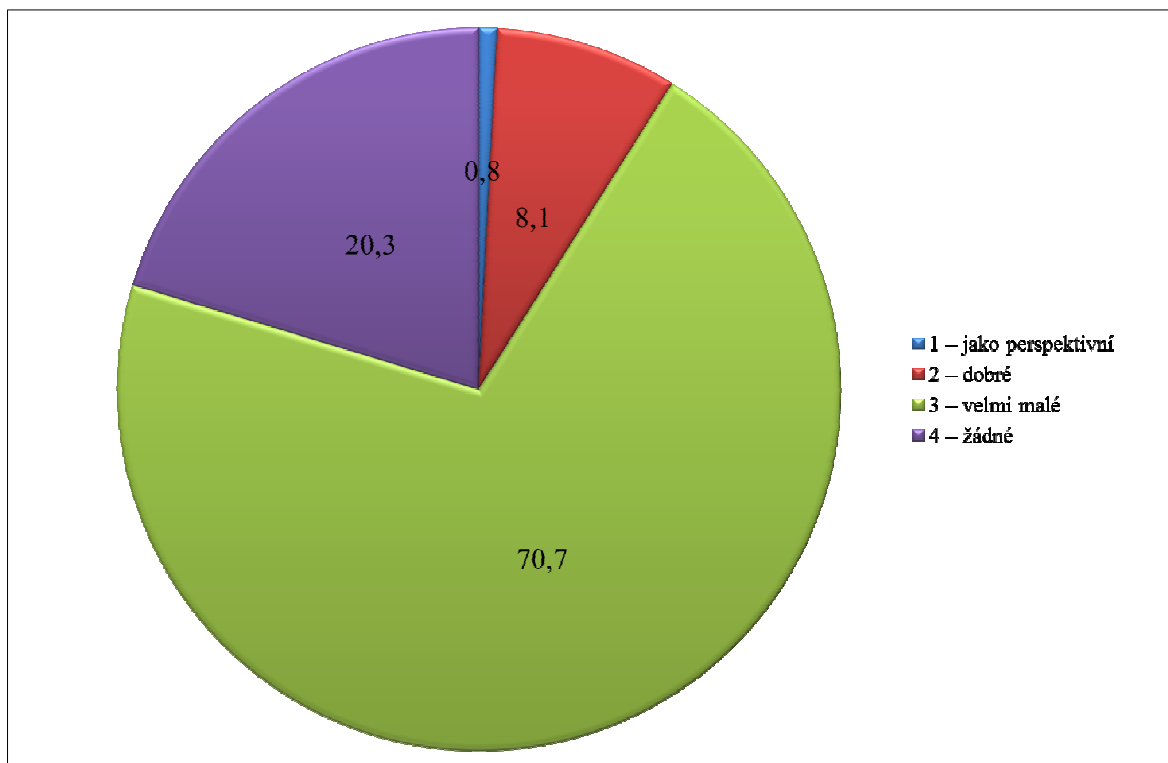

Graf 10: Ve srovnání se situací před rokem 1989 se zde žije

V kontextu ekonomických podmínek a strukturálních změn se dal předpokládat výrazný pesimismus, přesto byla nulová hodnota u této odpovědi neočekávaná. Lépe se tedy žije pouze 1/10 obyvatel, naproti tomu skoro 54 % obyvatel se žije hůře. V těchto preferencích nepochybně nehrají roli jen podmínky v širším republikovém kontextu, ale také osobní pocity, zázemí, situace rodiny a přátel a společenská situace v obci. Uvědomíme-li si, že na základě svých zkušeností mohou dobu srovnávat lidé mající zhruba 40 let, neboť v době převratu jim bylo kolem 20 let a také obyvatelé starší a obyvatelé důchodového věku, kteří v době komunismu prožili výraznou část svého života, jsou odpovědi adekvátní jejich pocitům. Před rokem 1989 byly hlavními atributy života především výrazně více společenský život, který byl navíc všemožně podporován a umožňován, a také významná míra jistot založena na jisté práci a bydlení. Lidé se zkrátka mohli usadit i v periferní oblasti státu a mohli zde vést spokojený život, protože základní věci byly dostupné. Dnešní doba přináší pro lidi z této oblasti mnohem více problémů, které jsou spojeny s velmi omezenou možností najít adekvátní práci v oblasti, případně blízkém okolí, a společně s výraznou individualizací života v obci, špatnou dopravní dostupností a úrovní služeb je tento celek vnímán staršími obyvateli výrazně negativně.

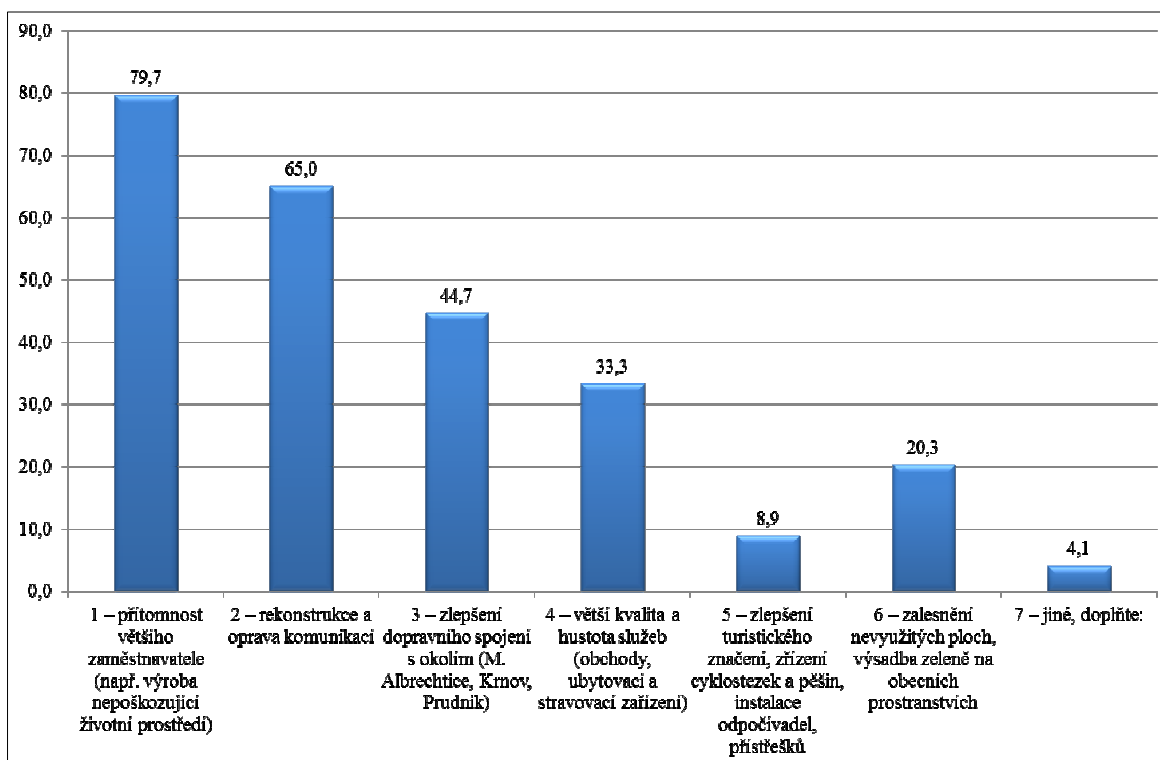
Společně s pohledem starší generace se ovšem překrývá pohled generace mladé, i když tato nemá takové možnosti srovnání s dobou minulou. Pokud se rozhlédne kolem sebe a podívá se na možnosti svého uplatnění, případně zakotvení v oblasti, naráží už od dětství na různé překážky, se kterými se jejich vrstevníci z měst potýkají podstatně méně. Naprostým základem je vnímání reality skrze názory svých rodičů, které nepřejí bojovnosti a aktivitě, ale spíše nadávání na poměry a čekání na pomoc, která pravděpodobně nepřijde. A i pokud má mladá generace slušné rodinné zázemí nejpozději s přechodem na střední školu zjistí, že pravděpodobnost návratu je velmi malá. Nebudeme-li totiž počítat SOŠ v Městě Albrechticích, která se věnuje několika učebním oborům, většina studentů dojíždí minimálně do Krnova, který je vzdálen cca 40 km. Pokud vezmeme v úvahu náklady na dopravu, čas a strukturu oborů v Krnově, lehce zjistíme, že už nyní je život pro mladou generaci zkomplikován. Nemalá část studentů však nedojíždí pouze do Krnova, ale také do Bruntálu, Opavy a i dále. A obvykle studují obor, se kterým se nebudou moci uživit v obcích Osoblažského výběžku. Tento komplex pak graficky ukazuje graf 11, kde můžeme vidět obrovskou nedůvěru v perspektivu v oblasti z hlediska ekonomické aktivity, která je ovšem základem všeho. Pouze necelé 1 % obyvatel se domnívá, že v některých oblastech ekonomické aktivity by mohla být perspektiva – zřejmě nejsnázeji dostupnou možností je oblast služeb a turistického ruchu.

Jako dobré, čili možné a udržitelné možnosti vidí 8,1 % obyvatel, z největší pravděpodobností jde o lidi, kteří mají v oblasti relativně dobrou a stabilní práci. Ovšem naprostá drtivá většina respondentů konkrétně přes 70 % vidí možnosti jako velmi malé a dalších 20 % se dokonce domnívá, že nejsou žádné.

Graf 11: Jak hodnotíte možnosti v obci, případně blízkém okolí z hlediska ekonomické aktivity?

Konkrétním problémům se věnuje další otázka. Graf 12 zobrazuje, které problémy jsou nejpalčivější, obyvatelé mohli zvolit i více možností. Opět s velkou převahou považují za největší problém obyvatelé míru nezaměstnanosti, respektive nedostatek pracovních příležitostí, a to bez ohledu na sociální postavení. Jako druhý nejpalčivější problém, který zmínila nadpoloviční většina respondentů, je nedostatek financí, zejména pak ve veřejném sektoru. A poměrně velkým problémem je také nedostatečná dopravní obslužnost. Čtvrtina lidí považuje za velký problém špatnou bytovou situaci v obci. Za zmínku určitě stojí také to, že skoro 14 % obyvatelům vadí špatné mezilidské vztahy v obci. Relativně malým problémem je pak zhoršení životního prostředí v obci (podrobněji bude zmíněno dále) a hluk z dopravy. 12 % obyvatel pak trápí mimo již uvedených také problémy jiné, na které se nyní podíváme podrobněji. Mezi nejčastěji zmiňované patřily zejména tyto: lidem vadí nepřítomnost zubaře, nedostatečné množství sportovních hřišť, špatná dopravní dostupnost a nedostatek pracovních míst pro mladou generaci.

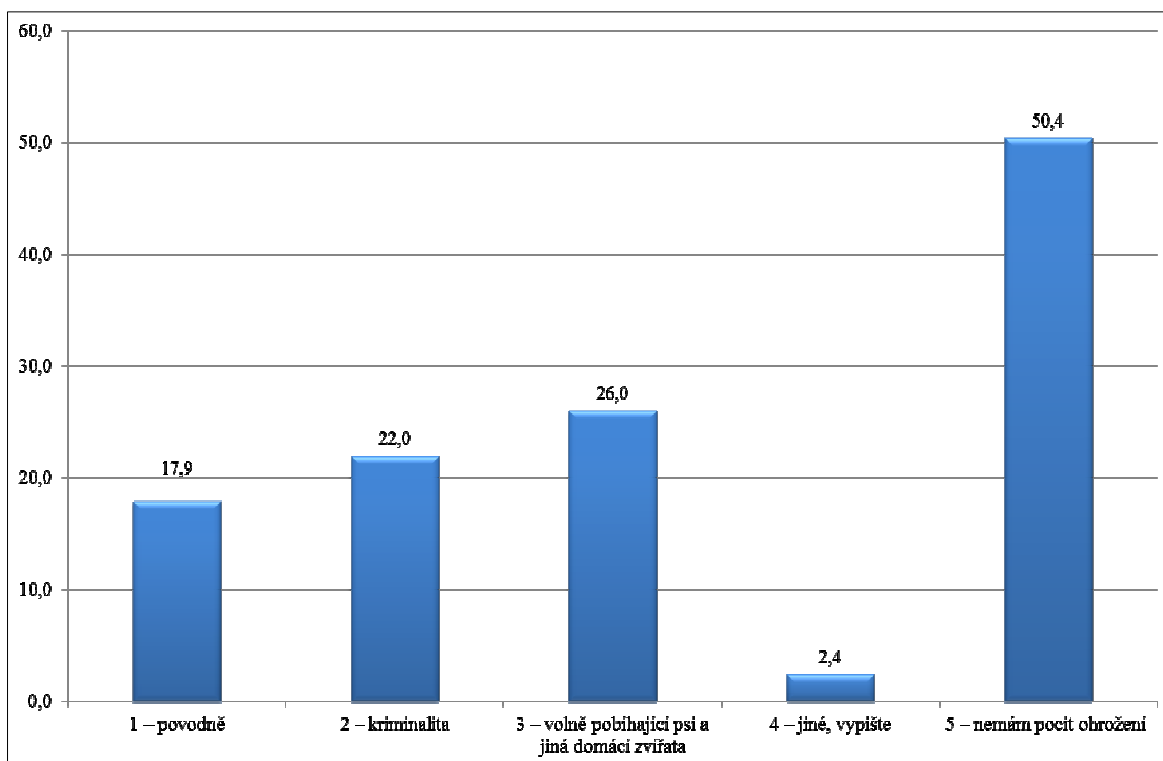

Graf 12: Jaké problémy se dle Vašeho názoru ve Vaší obci vyskytují?

Kromě toho byl jako nevyhovující zmíněn také systém sběru komunálního odpadu, kdy by obyvatelé uvítali paušální platbu, místo nákupu žetonů. S již zmíněným zhoršením životního prostředí pak souvisí vypouštění exhalací z místních kotelen a rodinných domů v zimě. Obyvatelé si však uvědomují také nedobrou demografickou situaci, která se projevila na odpovědích, které kritizují stárnutí populace, a také vysoký počet společensky nepřizpůsobivých občanů (zejména explicitně uvedených Romů). Určitým problémem se pak ukazují volně pobíhající zvířata, o kterých je řeč také v další otázce. Posledním zvlášť zmíněným problémem je pak malá angažovanost občanů ve věcech společenských a veřejných.

Další otázka se věnovala speciálně kulturním akcím. 80 % obyvatelům žádné kulturní akce nechybí, naopak 20 % obyvatel by uvítalo větší nabídku. Ta by měla být reprezentována především kinem, což byla nejčastěji zmiňovaná možnost, dále by zde ve větší míře mohly probíhat koncerty a divadelní představení. Důraz kladou občané také na zábavy a plesy, starší občané by chtěli společenské akce určené jejich věkové kategorii (například kursy pletení a háčkování). Ve větší míře se ale objevil požadavek akcí pro děti, převážně sportovního a kulturního charakteru (například cirkus, kolotoče). Vzhledem k tomu, že jde o jednoduše představitelné hodnoty, vyhnu se u této otázky grafickému znázornění.

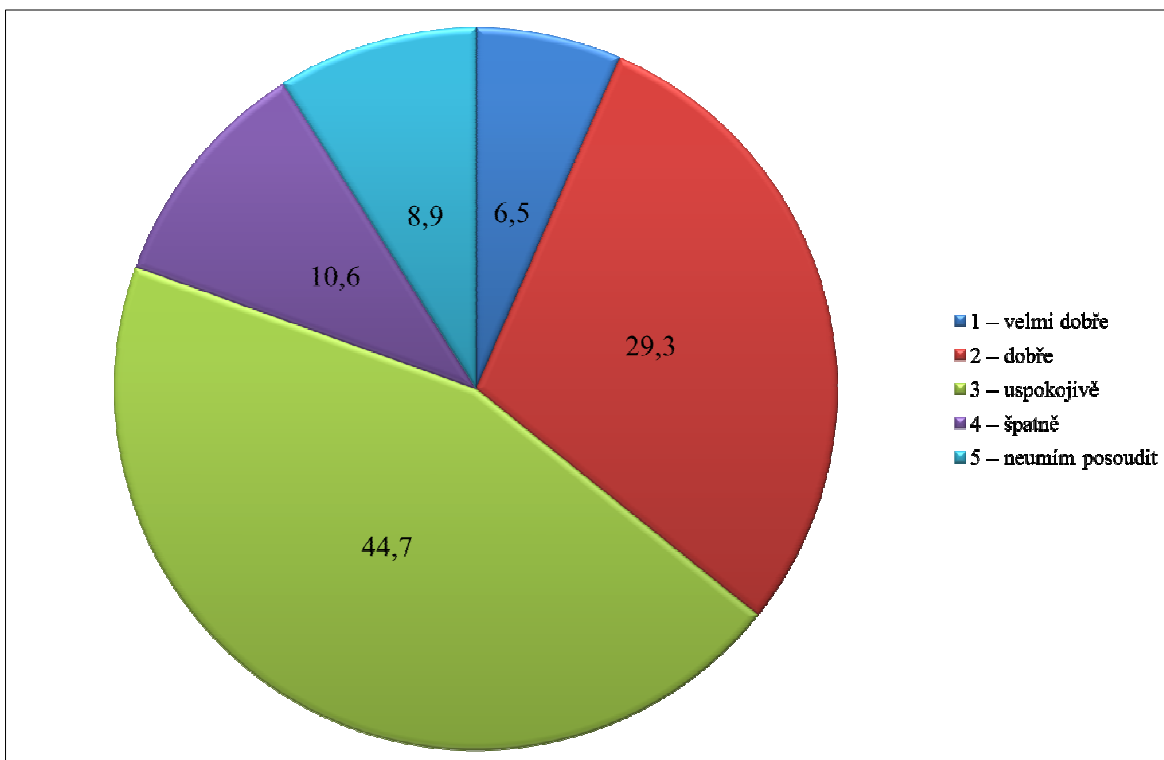
Devátá otázka dotazníku se zaměřila na rizika a ohrožení, která obyvatelé obcí nejvíce ohrožují; znázorňuje je graf 13. Obyvatelé zde měli možnost zvolit z více variant, včetně uvedení vlastní možnosti.

Graf 13: Cítíte se ve Vaší obci bezpečně? Co ve Vás vzbuzuje pocit ohrožení?

Přes 50 % dotázaných uvedlo, že necítí žádný pocit ohrožení. Jak už bylo řečeno výše, za největší problém z hlediska bezpečnosti považují obyvatelé volně pobíhající zvířata. Tento problém považuje za vážný více než 1/4 dotázaných. O něco méně se obyvatelé cítí ohroženi kriminalitou, pro skoro 18 % obyvatel představují vážné ohrožení povodně, které několikrát ukázaly svou sílu. Dalším faktorem, který obyvatelům přináší pocit ohrožení, jsou nově přistěhovalí lidé ze sociálně nepřízpůsobivých skupin a opět zmínění Romové. To představuje nebezpečí pro 2,4 % obyvatel, což se může zdát málo, uvědomíme-li si však, že obyvatelé se mohli vyjádřit k čemukoliv a přesto se stoprocentně na tomto shodli, může jít do budoucna o skrytý problém, který může v určitou dobu eskalovat a zvýšit napětí mezi obyvateli obcí.

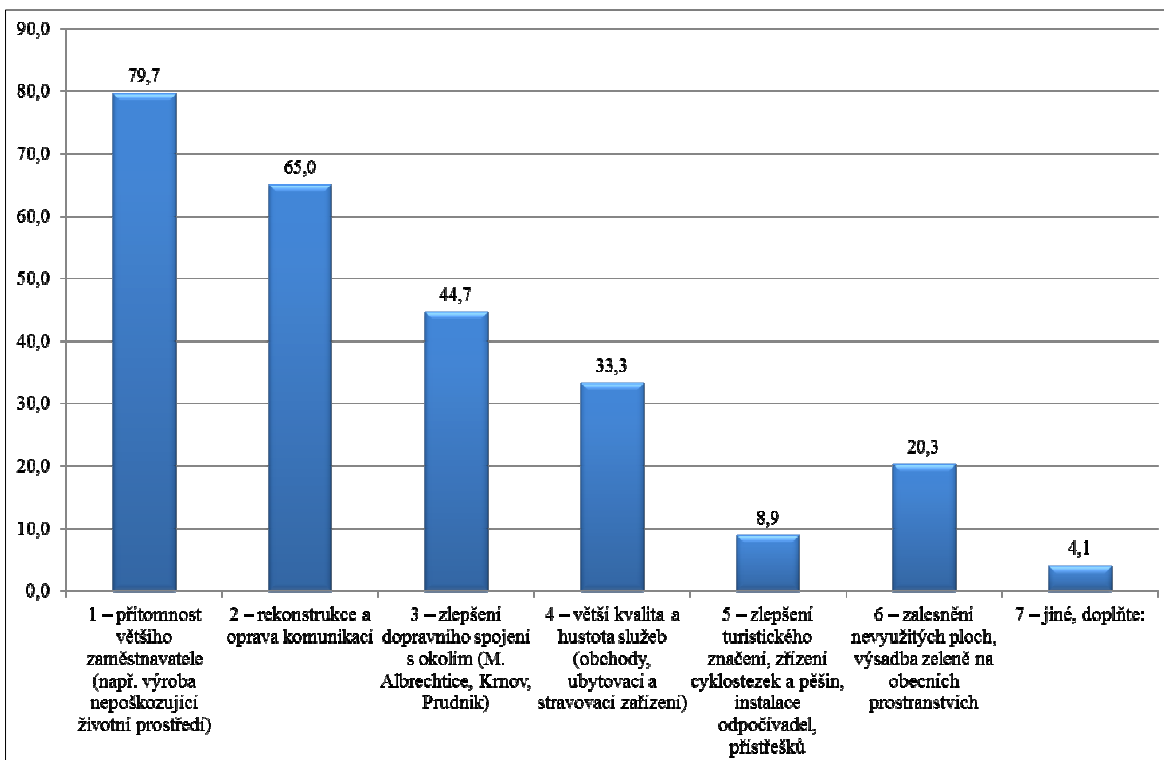
V další otázce obyvatelé vyjadřovali názor na to, jak si myslí, že jejich obec spravuje místní samospráva. Ta je v mnoha oblastech hybatelem místních procesů, protože zná velmi dobře místní podmínky. Navíc může využívat mechanismů spolupráce na několika úrovních. Další věcí však je, jak se jí daří, a jaké má k tomu podmínky, ať už finanční nebo materiální, či personální. Odpovědi ukazuje graf 14.

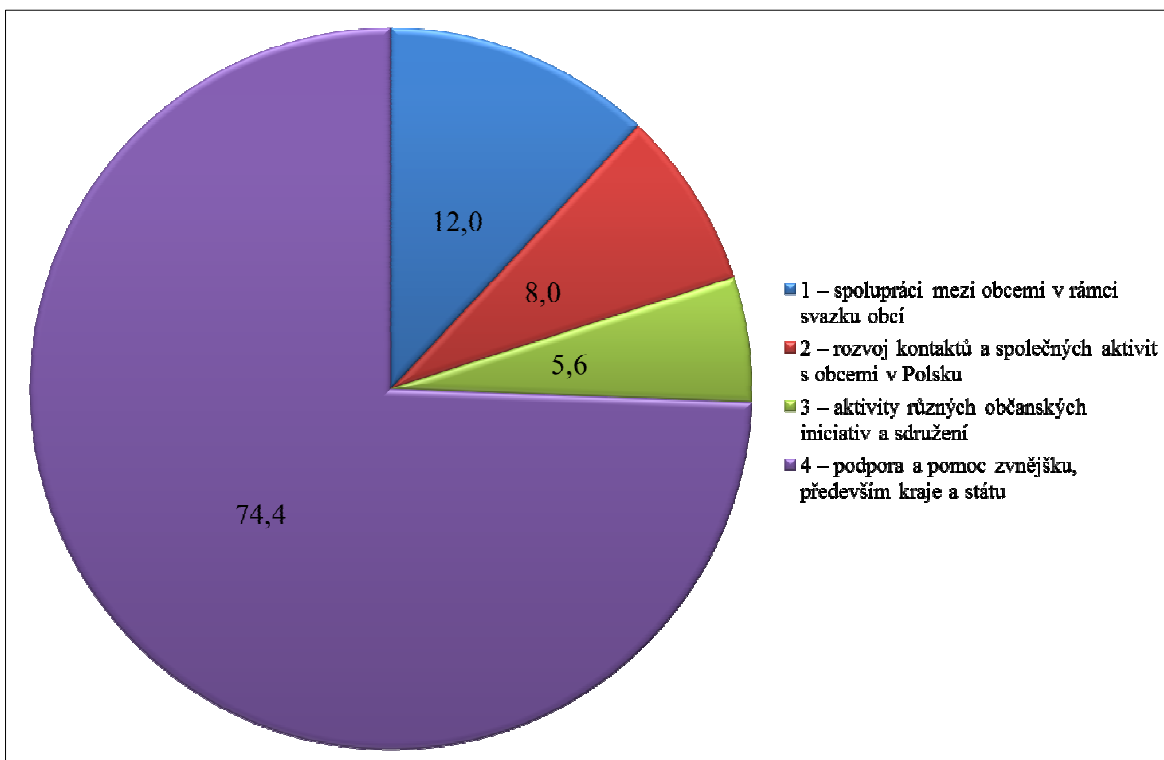
Graf 14: Myslíte si, že obecní samospráva spravuje obec

Skoro 45 % obyvatel, což je největší část, se shoduje na tom, že samospráva spravuje jejich obec uspokojivě. O něco více než 29 % obyvatel svou samosprávu chválí a myslí si, že spravuje jejich obec dobře a dalších 6,5 % si dokonce myslí, že velmi dobře. Je velkou otázkou zda občané obecně mají povědomí o tom, co může jejich samospráva ovlivňovat, a co je v její kompetenci. 10,6 % lidí si pak myslí, že jejich samospráva pracuje špatně, a 8,9 % obyvatel si na danou problematiku neumí udělat názor nebo nemá dostatečné informace a nedokáže věc posoudit.

Na otázku, které změny v obci a okolní krajině byste uvítali, odpovídali obyvatelé při možnosti zvolit více odpovědí takto (ukazuje je graf 15). Nejméně uvítanou změnou by byla přítomnost většího zaměstnavatele (79,9 % odpovědí) a oprava komunikací (65% odpovědí). Poté by následovalo zlepšení dopravního spojení i v návaznosti na možnosti v Polsku (město Prudnik (cca 23 000 obyvatel, což je srovnatelné s Krnovem), tuto možnost uvedlo necelých 45 % obyvatel. Třetina vidí hlavní zlepšení ve větší kvalitě a hustotě služeb, přes 20 % by uvítalo větší zalesnění nevyužitých ploch a výsadbu zeleně na obecních prostranstvích. Zlepšení turistického značení a budování stezek či odpočívadel vidí jako pozitivní a důležitou změnu pouze necelých 9 % obyvatel. Malá část obyvatel (4,1 %) využila možnosti doplnit svůj vlastní návrh. Ten byl překvapivě jednotný a vztahoval se především na opravy fasád budov, rekonstrukce chodníků a budování hřišť pro maminky s dětmi.

Graf 15: Které změny v obci a okolní krajině byste Vy osobně uvítal/a?

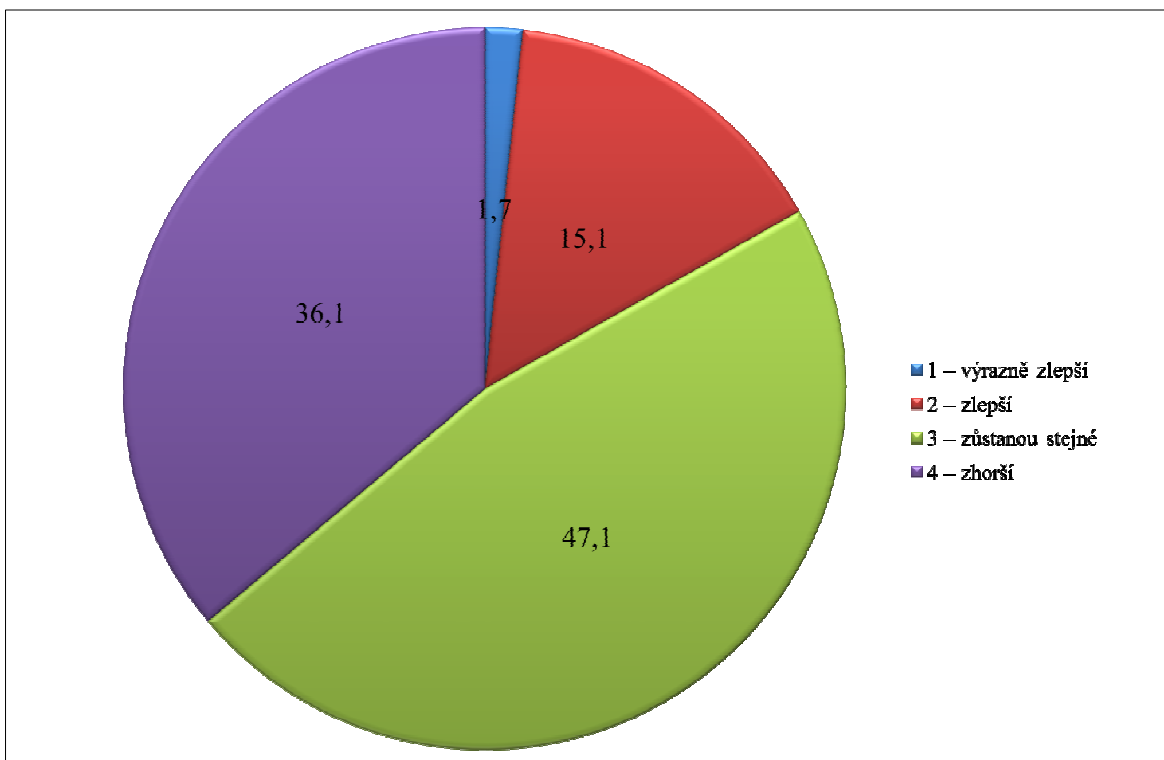

Graf 16: Které aktivity považujete pro rozvoj oblasti do budoucna za nejvíce přínosné?

Předpolední otázka dotazníku se týkala možnosti různých druhů spolupráce a podpory s ohledem na rozvoj oblasti do budoucna. Jasně, že 3/4, zde převážil názor, že oblast se neobejde bez podpory zvnějšku, především kraje a státu.

Tento názor je dán historicky. Mnoho let stát tuto oblast opečovával a dotoval, v rámci možností vytvářel alespoň nějaké podmínky a nyní nedělá prakticky nic. Ani v jiných oblastech nepodporuje zemědělství; a když tak špatně a nesystémově. Daňová zvýhodnění putují do center a k bohatým nadnárodním korporacím, investice do infrastruktury a vzdělání jsou naprosto minimální. Tento názor je ovlivněn několika faktory. Mnoho lidí zde nemá potřebu vytvářet jakoukoli aktivitu, volí levicové strany, jež mají v programu silný stát a lidé, kteří by chtěli nějaké aktivity vytvářet, na to sami nestačí. Navíc jsou jim kladeny různé administrativní a jiné překážky. V tomto kontextu se pak ostatní možnosti jeví spíše jako velmi okrajové a nepodstatné a obyvatelé si nemyslí, že by tyto další aktivity mohly cokoliv změnit. Jediné, do čeho někteří vkládají naději je spolupráce mezi obcemi v rámci svazku obcí. To ale vyžaduje systematickou organizaci a prezentaci, silný management, který dokáže personálně i finančně zajistit různé smysluplné projekty a odůvodní podporu u různých státních institucí a kraje. Pouze vtáhnutím těchto institucí do problému a angažováním v jejich řešení si mohou obce vybudovat silnější vazby a zájem institucí, které rozhodují o penězovodech. Samozřejmě nelze úplně opomenout nebo vyloučit přeshraniční spolupráci a rozvoj různých občanských iniciativ. Podle obyvatel obcí jde však spíše o drobnou doplňkovou činnost, hlavně v oblasti vzájemného setkávání s partnery z Polska, kulturní a sportovní aktivity, či činnosti na podporu turistického ruchu, opravy drobných kulturních památek, obnovování tradic či tvorba stezek a informačních tabulí. Nejsou to však aktivity, které by vedly k významnějšímu posunu v této oblasti a změně, která by dokázala obrátit nepříznivé trendy zasahující už třetí desetiletí do života občanů v obcích Osoblažského výběžku. Určitý obrázek může poskytnout příloha 4.

Celková skepse obyvatel se pak projevuje v poslední otázce dotazníku, který tento výzkum uzavírá. Otázka se zabývala tím, zda lidé v nejbližší budoucnosti očekávají, že se podmínky k životu zlepší. Dle mého názoru jde o toto především, jelikož pokud by nedošlo ke zlepšení podmínek, oblast se může stát ještě problematičtější než nyní a nikdo dnes nedokáže odhadnout, jaké by to mohlo mít následky, a také náklady a opatření v budoucnu. Lidé si toto uvědomují, sami však v budoucnost nevěří a nevěří tím pádem paradoxně ani státu, byť největší díl pomoci žádají právě od něj. I přesto, že pět let je relativně krátká doba, plných 36 % obyvatel očekává zhoršení podmínek k životu v oblasti. To je obrovské číslo. Připočteme-li k němu dalších 47 % obyvatel, kteří očekávají stejnou situaci, je jasné, že najít nějaké možnosti perspektivy a motivace je neřešitelný úkol, alespoň v tak krátkém časovém intervalu. Pouze zbývajících 16,8 % respondentů věří, že situace se zlepší, z toho však jen 1,7 % se přiklání k možnosti, že zlepšení bude výrazné. Výsledky ukazuje graf 17.

Graf 17: Podle Vašeho se názoru se podmínky k životu v obci v následujících 5 letech

Dotazníkové šetření ukázalo poměrně velkou shodu mezi daty uvedenými v analytické části práce a názory obyvatel. Dalo by se říci, že postoje obyvatel jsou dokonce, v kontextu každodenní reality, ještě pesimističtější a obsahují malou dávku důvěry v perspektivu a budoucnost. Potvrzuje se trend z posledních let, kdy nemalá část obyvatel uvažuje o přestěhování a pokud se nějací obyvatelé přistěhují, málokdy přinášejí přidanou hodnotu. Spíše jde o obyvatele nepřizpůsobivé a sociálně slabé, kteří ještě více zesilují efekt nezaměstnanosti. Ostatně práce je pro obyvatele regionu velmi důležitá, i když důležitější je pro ně přítomnost zázemí, rodiny a přátel. Za největší pozitiva oblasti označují sami obyvatelé klid a zachovalou přírodu, největší negativum pak vidí v podmínkách pro podnikání. Ve srovnání s dobou před 20 lety se obyvatelům v oblasti ve velké většině žije hůře nebo stejně, což jistě není dobrý výsledek postkomunistické doby a demokratického vývoje. Velkým problémem je pak hledání jakékoliv perspektivy nejen pro stávající občany střední generace, ale především mladé lidi. Pokud se jim podaří vymanit z kola nepříznivých podmínek, pravděpodobně najdou perspektivu jinde, do oblasti se nevrátí a nezaloží zde rodinu. Pokud v oblasti zůstanou, je velká pravděpodobnost, že práci najdou jen obtížně, naopak se lehce může stát, že skončí v kategorii sociálně vyloučených občanů. To je obrovské nebezpečí, které se neprojeví hned skokově, ale třeba už za dalších deset, let, může být situace výrazně horší.

Dalším poměrně velkým problémem, který obyvatelé uvádějí, je špatná dopravní dostupnost, která ještě více snižuje případné ekonomické zisky. Společenský život v obcích by podle obyvatel mohl být také pestřejší, ale je pravda, že 80 % obyvatel žádné kulturní akce nechybí. Obecně angažovanost a motivace občanů měnit alespoň své nejbližší okolí je malá a i když se zde vyskytují různé iniciativy, akce a setkání, efekt jakési pospolitosti a soudružnosti je zde nepatrný. Některé drobné věci se za pomoci sdružení obcí, samospráv, místních podnikatelů, občanských sdružení a iniciativ daří měnit a udržovat, dá se říci, že vznikají i nové tradice, ale stále jde spíše o jednotlivosti než systematický celek, kde by se dařilo něco výrazně měnit. Jednou z věcí, která je v tomto ohledu typická, je kvalita služeb a na ně navazující turistický ruch. Přestože v tomto ohledu má oblast asi největší potenciál rozvoje, stále se nedaří systematicky lákat turisty, kteří by se zde ubytovali a strávili zde a v širším okolí nějaký čas. Pro obyvatele je podstatně důležitější (a považují to za největší přínosnou změnu) přítomnost většího zaměstnavatele, kterému by se podařilo přinést do oblasti stabilnější možnost výdělků. A to přesto, že tato možnost je kvůli dopravní odlehlosti a nedostupnosti prakticky vyloučena. Problémem je, a jak už bylo řečeno, do budoucna se tento problém prohloubí, také kvalifikovaná pracovní síla, která by eventuálně mohla být využita. A lidské zdroje jsou další výraznou komplikací v tom, jak by se dala situace v oblasti zlepšit. Je zde málo lidí, kteří ví nebo jsou schopni pracovat na různých projektech a pomáhat oblast rozvíjet a nabízet příležitosti jiným lidem. Hlavní těžiště aktivit a pomoci zlepšit podmínky pak obyvatelé logicky vidí ve státu, potažmo kraji, který by se měl primárně postarat a pro oblast tzv. něco udělat. Dle názoru obyvatel se však ani toto nestane a podmínky v oblasti se budou v následujících letech v mnoha oblastech zhoršovat, případně v lepším případě zůstanou stejné.

6. ŘÍZENÉ ROZHOVORY

Řízený rozhovor je metodou zjišťování specifických informací. Je vhodné jej využít při menším počtu dotazovaných osob – v tomto případě představitelů obcí a podnikatelské sféry z daného regionu. Jeho cílem nebylo zjistit tzv. tvrdá fakta, která jsou předmětem zkoumání analytické části práce, ale získat pohled lidí, kteří se v oblasti dlouhodobě pohybují, znají ji a jsou schopni sdělit své zkušenosti v různých oblastech z praktického života. Šlo také o to porovnat jejich poznatky a vize, kam by se oblast měla ubírat, a čeho je možné reálně dosáhnout.

S žádostí o rozhovor bylo osloveno několik místních podnikatelů a všichni představitelé obcí. Nakonec byly uskutečněny dva rozhovory s lidmi ze soukromé sféry a dva rozhovory s představiteli obcí, konkrétně se starostou Slezských Rudoltic Ing. Mojmírem Pargačem a starostkou Osoblahy Mgr. Dagmar Machaňovou. Původní představa, že by mohlo být uskutečněno alespoň pět rozhovorů z veřejné sféry a čtyři až pět rozhovorů ze sféry soukromé vzala rychle za své, zvláště pak když čtyři obce neodpověděly vůbec, odpověď starosty Bohušova cituji:

Pane Potůčku,

s politováním Vám musím sdělit, že na Vaši výzkumnou činnost v rámci Vaší DP nemám čas. Musíte pracovat se zdroji, které jsou veřejně přístupné, a obávám se, že kolegové starostové jsou na tom podobně. Předně se věnuji lidem, kteří jsou občany mého volebního obvodu. Ostatní věci považuji za podružné.

Schaffartzik

Přesto si myslím, že názory alespoň části představitelů obcí této oblasti jsou cenné a zaslouží si pozornost. Nakonec reprezentují 58 % obyvatel regionu, jelikož jde o největší obce. Představitelé soukromé sféry se shodli na několika zásadních věcech, které především ovlivňují jejich podnikání v obcích. První zmiňovanou věcí, u obou s velkým důrazem, byla možná obecná stížnost na podmínky k podnikání vytvářené státem a také vysokou administrativní zátěž, která je na ně ze strany státu kladena. Jde o oblast chudou a vydělávat zde peníze je nepochybně těžší než v jiných částech republiky, ale povinnosti jsou všude stejné a náklady zde i leckdy větší, hlavně v oblasti dopravy. Další důležitou a výrazně problémovou oblastí, která vyplynula z rozhovorů, je nedostatek kvalifikované a přesčasné síly. To je možná překvapivý argument v oblasti, kde je nejvyšší nezaměstnanost v ČR, ale podíváme-li se na sociální a vzdělanostní strukturu ukáží se dva faktory. Za prvé jsou zde sice možnosti méně kvalifikované práce, ale je velký problém sehnat lidi, kteří by do ní pravidelně chodili. Pro mnoho z nich je stále výhodnější zůstat v záchranné sociální síti, jsou zde i tací, kteří nepracují řádově roky a ztratili základní návyky. Pokud jde zase o možnost kvalifikovanější práce, mnoho lidí se do oblasti nevrátí.

Ze strany státu neexistuje vůle situaci řešit, shodují se podnikatelé. Kritizují velké daňové úlevy a výhody pro nadnárodní firmy, ale pro ně stát podmínky nezjednoduší. Neexistují pro ně daňová zvýhodnění, byť se jasně ukazuje, že by to byla lepší a také levnější cesta řešení problému s nezaměstnaností. Více lidí by mohlo mít svůj (i když třeba nevelký) příjem, vzrostla by životní úroveň rodin a stát by také vyplácel méně různých podpor a dávek, jejichž administrace je náročná – organizačně, časově a také finančně. Určitou cestou je podpora různých podnikatelských aktivit (zde hlavně v oblasti zemědělství) formou projektů a dotací z fondů EU. Nevýhodou tohoto řešení je ovšem poměrně velká administrativní náročnost nejen při přípravě projektu, jeho realizaci a vyúčtování, ale také vznik poměrně absurdních situací. Příkladem je vybudování tůňky jako krajinného prvku nebo pěstování řepky, která se přidává jako povinná biosložka do paliv. Obě aktivity jsou finančně výnosnější než pěstování plodin, které zajišťují potraviny pro obyvatele a to přesto, že se zde nachází poměrně kvalitní půda, jejíž množství je omezené. Podnikatelská sféra se tedy shoduje v názoru, že je potřebný zásah státu, ovšem ani ne tak v oblasti nějakých projektů a dotací jako spíše v oblasti přímé podpory formou daňových zvýhodnění a výrazného zjednodušení administrativy a povinností vůči státu.

Představitelé obcí se také shodují s obyvateli a podnikateli v potřebě určitého zásahu a pomoci státu. Jejich vůle a apel na politiky, kteří mají reálnou moc něco změnit, je obsažen v textu s názvem „Osoblažská výzva“, jejíž celé znění je součástí přílohy 5. Zde i z úst starostů zazněl impuls pro změnu současných pravidel rozpočtového určení daní, což je jeden z hlavních příjmů obcí a zároveň největší problém v jejich vztahu ke státu. Současné podmínky jsou pro malé obce nevýhodné, hlavně za stávající situace, kdy míra povinností a tedy i nákladů roste, zatímco příjmy v lepším případě zůstávají stejné, ve většině případů se snižují. Tato situace vede k zadlužení obcí a v konečném důsledku může nastat i zánik obce. Na jednu stranu je zde kladen důraz na co největší samosprávu, na stranu druhou se nutně obce jen těžce vyrovnávají se zvýšenými náklady při velmi malém počtu obyvatel. Je zřejmě dlouhodobě neudržitelné, aby v ČR existovaly obce doslova s pár desítkami obyvatel, které přitom musí zajišťovat základní funkce s velmi omezeným rozpočtem.

Druhým poměrně velkým problémem, hlavně podle slov starostky Osoblahy, je nutnost vyrovnat se se zvýšenou imigrací nepřizpůsobivých obyvatel do oblasti. Zde také panuje shoda s vnímáním tohoto problému veřejností. Na druhou stranu je tu problém vyliďňování. Odcházejí lidé, kteří zde nevidí perspektivu a pro které je velkým problémem úroveň služeb. A to nejen nákupních možností, dopravní dostupnosti, podnikatelských aktivit, ale také třeba úrovní vzdělávání a klesajícího počtu žáků.

Třetí a neméně významnou překážkou (a také největší výzvou) je pro starosty obcí dostat do oblasti významnější investory, kteří nejen že započnou nějakou aktivitu, ale zároveň na ni navážou další. V této věci se starostové setkávají zejména s velmi malou aktivitou obyvatel a velmi špatnou infrastrukturou. Ta je podle rudoltického starosty naprostým základem pro to, aby se v obcích na Osoblažsku život nejen udržel, ale také v různých oblastech rozvíjel.

Za klíčové považuje v první řadě kvalitní dopravní dostupnost a základní úroveň služeb, které mají být reprezentovány především službami veřejnými, a na ně navazující služby v oblasti cestovního ruchu, které pokládá starosta za nejperspektivnější, navíc s poměrně velkým multiplikačním efektem.

Ten by se měl projevovat postupně s tím, jak se začnou rozvíjet některé konkrétní projekty. Ty jsou navíc v současné době důležitým příjmem obcí (ovšem jen těch, které si je mohou připravit a zajistit, což jsou obvykle ty větší). Mezi hlavní patří dokončení multifunkčního centra ve Slezských Rudolticích, kde bude kromě obecního úřadu sídlit také knihovna a ordinaci zde bude mít praktický lékař. Další rozsáhlou akcí pak bude v nejbližší době revitalizace zámecké zahrady a parku společně s částí náměstí. V dlouhodobějším horizontu se pak zastupitelstvo zřejmě rozhodne prodat zámek, jehož údržba je finančně náročná. Velkou devizou této stavby jsou právě okolní pozemky, které současně se zámkem patří obci a je možné je scelené prodat i se zámkem pravděpodobně velkému investorovi. Za velmi důležité považuje starosta také rekonstrukci silnice III. třídy vedoucí přes obec Pelhřimovy, která je explicitně zmíněna v analytické části práce. Právě tato oblast podél státní hranice je starostou zmiňována jako jedna z rekreačních zón, díky přibývajícimu zájmu chatařů a cenové dostupnosti pozemků a nemovitostí v oblasti. Ostatně jako klidovou, rekreační zónu ovšem s lepší dopravní dostupností a službami na nesrovnatelně kvalitnější úrovni (hlavně v oblasti stravování a ubytování), vidí Osoblažsko také starostka Osoblahy. Zajímavý je také názor starostů na současné formy spolupráce a možnosti regionálního rozvoje oblasti. Přestože existuje významná propagace nejen obcí, ale také různých sdružení, včetně sdružení obcí, starostové přiznali, že se jim nedaří dostatečně informovat občany a prezentovat možnosti a práci, která se jim povedla. Právě onu často propagovanou spolupráci v rámci větších svazků a různých sdruženích prezentovali starostové jako značně nadhodnocenou. Realita je taková, že sdružení obcí a jiné formy spolupráce mohou pomoci jen při drobných projektech (řádově statisíce korun) a to především menším obcím. Pro ně je ovšem administrace jakéhokoliv projektu personálně i finančně náročná a finanční částka, se kterou mohou v rámci ročního rozpočtu manipulovat, tak malá, že se jim mnohdy nevyplatí se o nějaký projekt ani pokusit. Velmi záleží na osobnosti starosty a jeho manažerských schopnostech, rozhledu, zkušenostech a kontaktech, zda dokáže pro svou obec zajistit peníze, a z nich plynoucí realizaci konkrétních projektů, které pomohou zlepšit situaci v obci a život obyvatel.

Z jednání, která byla uskutečněna v posledních měsících, vznikly návrhy a dokumenty zabývající se aktuálními možnostmi rozvoje území. Jde především o Strategický plán rozvoje Mikroregionu – Sdružení obcí Osoblažska pro období 2010-2020¹⁰ a také Návrh řešení socioekonomicky znevýhodněných oblastí Moravskoslezského kraje¹¹.

¹⁰ Strategický plán rozvoje obcí Osoblažska 2010 – 2020, dostupné z: <http://slezskerudoltice.cz/oznameni/Mikroregion/Strategicky_%20plan_%20rozvoje_MO_%202010-2020.pdf>, citováno 1. dubna 2011

¹¹ Znevýhodněné oblasti MS kraje – návrhová část, dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/rozvoj_kraje/znevuhodnene_oblasti_navrhova.pdf>, citováno 1. dubna 2011

Tento dokument vznikl v únoru 2011. Podíváme-li se na strany 12 – 16, které se Osoblažska týkají, vidíme, že byly vymezeny 4 základní problémové oblasti. První oblastí je dopravní infrastruktura. Tato oblast bude řešena za prvé na místní úrovni. Mezi navrhovaná opatření patří především:

- Oprava místních komunikací v obcích a jejich místních částech
- Zajištění majetkoprávního vyřešení pozemků pod místními komunikacemi
- Zajištění bezúplatného převodu budov jednotlivých nádraží ze SŽDC do správy obcí s možností jejich komerčního využití

Na úrovni krajské pak půjde o posílení spolupráce při řešení a tvorbě plánů investic do rekonstrukcí a rozvoje silniční infrastruktury ve správě Moravskoslezského kraje.

Dalším problémovým okruhem jsou „Finanční možnosti obcí pro realizaci projektů obsažených ve Strategickém plánu rozvoje Mikroregionu Osoblažska“. Navrhovaným opatřením je zde na místní úrovni maximálně využívat dotační možnosti nabízené v rámci evropských fondů, včetně programu LEADER. Na úrovni krajské půjde o „Zvýšení dokrytí spolufinancování žadatele z dotačního programu na zvýšení absorpční kapacity Moravskoslezského kraje“ a „Bodové zvýhodnění obcí při získávání prostředků dotačních titulů v rámci Moravskoslezského kraje“. Na úrovni národní se jedná o už zmíněném problému prosazování legislativních změn při rozpočtovém určení daní.

Zaměstnanost a podpora živnostníků je další oblastí, která by se měla konkrétně projevit ve vzdělávání pro začínající podnikatele, a aktivní propagací území v oblasti cestovního ruchu na místní úrovni. Na úrovni krajské se bude podpora projevovat v iniciaci dotačních programů kraje zaměřených na podporu živnostníků v oblasti cestovního ruchu, stravování a výroby regionálních potravin. Dále půjde o finanční podporu začínajícím podnikatelům a pomoci by měl i aktivní marketing nevyužívaných či částečně využívaných nemovitostí. Na úrovni národní pak půjde o vytvoření prosazení nových pobídkových mechanismů pro příliv přímých zahraničních investic a tvorbu pracovních míst. Neméně důležité je pak dosáhnout změny podmínek pro zaměstnávání v rámci veřejně prospěšných prací.

Čtvrtou a poslední vymezenou oblastí je komunikace a spolupráce. Společná tvorba cílů rozvoje a definování společných rozvojových projektů a témat na místní úrovni a vytvoření pravidelných setkání zástupců kraje se zástupci znevýhodněných oblastí s cílem rekapitulace definovaných záměrů a jejich implementace na úrovni krajské jsou dvě konkrétní navrhovaná opatření v této oblasti. Na úrovni národní by pak mělo jít o vytváření společného tlaku na systémové změny ve prospěch rozvoje znevýhodněných a hospodářsky zaostalejších oblastí.

Starostové obcí doufají, že tyto návrhy a dokumenty, které jdou do konkrétních detailů, budou také postupně s pomocí politické reprezentace (především kraje a vlády) uplatňovány v praxi a po mnoha letech velkého nezájmu pomohou konkrétně zlepšit život obyvatel v této oblasti. Věří také, že postupem času dojde k dalšímu zlepšování situace a návaznosti dalších aktivit a uvedené věci nezůstanou jen na papíře.

7. ZÁVĚR

Poslední dvě desítky let, po změně společenských podmínek, se ukazuje, že jakkoliv je regionální rozvoj důležitou oblastí z hlediska udržení života, nebyla mu v této oblasti věnována dostatečná pozornost. Spíše naopak oblast byla systematicky přehlížena a její rozvoj nebyl podporován, protože z hlediska ekonomického nepřinášel pozitivní efekt. Vždyť jde o oblast malou, okrajovou a ekonomicky nezajímavou. Ale i v této malé a okrajové oblasti žijí lidé. Tato oblast je součástí větších celků a život v ní nepřímo ovlivňuje i své blízké okolí. Není v zájmu žádné společnosti, aby na určitém území byly velké, velmi těžko překonatelné rozdíly v socioekonomické oblasti. Nechceme-li dopustit, aby některé části republiky byly jen přírodní rezervací bez obyvatel nebo naopak problémovou oblastí s vysokou kriminalitou, kde budou žít lidé na pokraji chudoby a bez jakékoliv perspektivy a naděje na změnu v lepší život, je potřeba se těmto oblastem systematicky věnovat a skutečně jim pomoci. I zde žijí lidé z nějakého důvodu. Není to jen proto, že nemají jinou možnost. I zde žije mnoho obyvatel, kteří chtějí být aktivní, chtějí pomáhat, zajímají se o dění kolem sebe a chtějí vytvářet hodnoty, které budou ku prospěchu obyvatel zde. Bohužel jsou možná v menšině a jejich ekonomická síla nestačí na to, aby dokázali tyto zájmy prosadit sami. Přírodní podmínky oblasti jsou jasně využitelné pro zemědělství. Proč se tedy toto využívání nepodporuje tímto směrem, je na širší společenskou debatu a závisí na mnoha podmínkách, které leží mimo tuto oblast. Pak je ale potřeba najít náhradní řešení, které musí nutně podpořit stát, aby zde lidé mohli relativně spokojeně žít. Najít takové řešení po dlouhé době, kdy něco fungovalo na zcela jiných základech, není lehké, ale zároveň se zde promarnilo mnoho času v hledání a postupné realizaci dílčích řešení. Stejně jako každý člověk má svůj potenciál a je úkolem rodičů a učitelů nad tímto potenciálem přemýšlet, je stejně důležité přemýšlet nad potenciálem území, ve kterém žijí občané našeho státu. A právě stát by měl vytvářet podmínky k tomu, aby mohli lidé v mnoha oblastech přemýšlet, být aktivní a realizovat své myšlenky. A zároveň by měl nastavit pravidla a do určité míry regulovat využívání jakéhokoliv území.

To je jeden z hlavních závěrů této práce, jelikož si jej uvědomují jak obyvatelé oblasti, tak představitelé obcí i místní podnikatelé. Není cílem jen čekat na to, až někdo něco za obyvatele udělá, ale vytvořit jim podmínky k tomu, aby mohli (ti, co chtějí) pomoci zlepšovat kvalitu života obyvatel v této oblasti. A že je co zlepšovat ukazují nejen data v analytické části práce, ale také názory obyvatel uvedené prostřednictvím dotazníkového šetření. Má-li se v oblasti udržet život a nemá-li se oblast stát jakýmsi skanzenem minulosti, má-li se oblast rozvíjet a modernizovat a nemá-li jen chátrat je potřeba především zlepšit její infrastrukturu. Poté mohou navazovat další kroky v oblasti ekonomické aktivity, rozvoje podnikání a cestovního ruchu, zlepšování dostupnosti a kvality veřejných služeb a rekonstrukci a oživení veřejného venkovského prostoru. Oblast má velký potenciál jako klidová rekreační a turistická zóna a přináší v této oblasti asi největší podnikatelské možnosti. I když mohou lidem z center připadat jako nereálné, je potřeba začít. Nejtěžší je první krok a ten se měl provést již mnohem dříve.

8. SUMMARY

Osoblažsko area municipalities are among the outskirts of the Czech Republic, which is surrounded by three world sides by Poland. It is an area in the past focused on agriculture, where the vast majority were working people. Today, after restructuring and its fall it has the highest unemployment in the country, the region is struggling with poverty and even twenty years after the revolution, is still searching for its place and use. People try very hard to find perspective and application, many of them are moving away. This trend was indeed relieved, but at the cost of changing the social and educational structure which is significantly deteriorating. However, it continues and if the conditions do not change it is likely to grow in coming years.

It is a great challenge for representatives of municipalities and other entities, both public and private life to convince the political leaders at higher levels, the need to systematically look after this region because it is in their power to get out of it itself. It appears that after decades, when people lived mainly in agriculture, its role could be represented by tourism, which holds some potential. However, you need to prepare the conditions and provide support to residents and communities. This is possible only if all involved bodies join forces and activities will not unnecessarily bruise.

The future of the area is seen as a quiet recreational area that can offer intact environment and peace, but we can not provide sufficient infrastructure, as there is poor access to transport and virtually no follow-up services, particularly in the catering and accommodation. You also need to work on tourist attractions and reasons why to visit the area and perhaps more importantly, why to stay there longer.

Some activities slowly begin to do well, but we are closer to the supporting details of relatively small projects. It is necessary to restore and strengthen the motivation of people to stay there, because of possible activities to return back and had the feeling that life has any meaning here. Development of this rural areas is not only in the interests of small groups at the border of living here, but certainly in the interest of the whole Moravskoslezsky Region, not small considerable benefit can then be cross-border activities.

The most important finding here is that despite a difficult starting position and lack of law in this area, the people's huge pessimism and little faith that things will improve, almost non-existent hope and motivation to live in this area change is possible. It will not be quick or ground breaking, but if it starts to work, you can change many things. Basic steps and negotiations were still in progress and will continue to be significant, however the important bit is real action and output. Over the next twenty years, the situation in the region should be improved and further work on this topic indicates what progress and changes are achieved.

9. POUŽITÁ LITERATURA, PRAMENY A ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- BINEK, J. a kol.: Venkovský prostor a jeho oživení. Geogtoun. Brno, 2007
- CZUDEK, T.: Osoblažská nížina – geomorfologický přehled. Sborník ČGS, 98, 4, 222 – 228. Praha, 1993
- DOBRUCKÁ, L.: Strategický rozvojový plán obce – východiskový dokument d'álšieho plánovania. In: Venkovská krajina, ČSOP. Hostětín, 2005
- FRIEDMANN, J.: A theory of polarized development. In: Urbanization, planning and national development. London, 1973 s. 41-64
- GAVLASOVÁ, I. a kol.: Spolupráce obcí jako faktor rozvoje. Geogtoun. Brno, 2007
- HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P.: Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti. Geografie – Sborník ČGS, 106, č. 1, s. 1–11, 2001
- HEINTEL, M.: Einmal Peripherie – immer Peripherie ? In: Abhandlungen zur Geographie und Regionalforschung, sv. 5. Wien, 1998.
- HENDRYCH, P.: Tvorba krajiny a zahrad III. Historické parky, zahrada a krajina, jejich proměny,
- HRUBÁ, T.: Český venkov, čím byl, čím je? In: Venkovská krajina, ČSOP. Hostětín, 2005
- KAŠPAROVÁ, L., PŮČEK, M. a kol.: Kohezní politika: Osídlení v České republice Partnerství měst a venkova. MMR Ústav územního rozvoje. Praha, 2009
- KOZÁKOVÁ, M.: Multimediální prezentace regionálního členění reliéfu ČR. Diplomová práce. Katedra geografie, Přírodovědecká fakulta UP, Olomouc, 2003
- KRÁL, V.: O některých pseudokrasových zjevech na Jesenicku. Přírodovědecký sborník Ostravského kraje, 18, 2, 271 – 280. Opava, 1957
- KROUTILÍK, V., SKÁCEL, J.: Druhá zpráva o geologickém mapování na listu Slezské Rudoltice (list M-33-72-A – Slezské Rudoltice a M-33-72-B – Matějovice). Zprávy o geologických výzkumech v roce 1961, Ústřední ústav geologický, 115 – 117. Praha, 1962
- KROUTILÍK, V.: Na Osoblažsku. Zprávy Slezského ústavu ČSAV v Opavě, 121, 1. Opava, 1962
- KROUTILÍK, V.: Nové poznatky o kontinentálním zalednění Osoblažska. Přírodovědný časopis slezský, 22, 4, 437 – 445. Opava, 1961
- KROUTILÍK, V.: Slezské Pavlovice – terasy řeky Prudniku. Průvodce k exkurzím 11. sjezdu čs. geografů v Olomouci 1968, 85–88. Brno, 1968
- KROUTILÍK, V.: Zpráva o geologickém mapování a výzkumu uloženin kontinentálního zalednění na Osoblažsku. Zprávy o geologických výzkumech v roce 1962, 252 – 253. Praha, 1963
- KROUTILÍK, V.: Zpráva o geologickém výzkumu a mapování kvartéru v Osoblažské pahorkatině. Zprávy o geologických výzkumech v roce 1964, 1, 376 – 377. Praha, 1966
- kulturně historické hodnoty, význam a ochrana. (In: SKLENIČKA, P. Základy krajinného plánování. Praha 2003) ČVUT Praha. 2000
- MORAVEC, D., VOTÝPKA, J.: Klimatická regionalizace České republiky. Praha: Karolinum, 1998, 87 s.

- MRÁZKOVÁ, H.: Zachování hodnot venkova – návrh zohlednění sociálních a kulturních aspektů v regionální politice. In: Venkovská krajina, ČSOP. Hostětín, 2005
- QUITT, E.: Klimatické oblasti Československa. *Studia Geographica* 16, GÚ ČSAV, Brno, 1971
- SKÁCEL, J., KROUTILÍK, V.: Zpráva o geologickém mapování a výzkumu na Osoblažsku (listy M-33-72-A, M-33-72-B). Zprávy o geologických výzkumech za rok 1960, 95 – 97. Praha, 1961
- ŠKRABAL, I.: Metodika zavádění managementu rozvoje mikroregionů, Centrum pro komunitní práci. Šumperk 2006
- ŠOŠOLÍKOVÁ, L.: Brownfields a suburbanizace venkova. In: Venkovská krajina, ČSOP. Hostětín, 2005
- WIRTH, E.: Zum Problem der Nord-Süd-Gegensätze in Europa. In: Festschrift für Otto Berninger, 1963, s. 138-154.
- ZAPLETAL, L.: Geomorfologie Osoblažské pahorkatiny. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomouensis, Facultas Rerum Naturalium, Geographica – Geologica*, 20, 7, 13 – 188. Praha, 1966
- HALUZA, J. a kol.: Územní analytické podklady pro správní obvod Krnov. MěÚ Krnov, 2008, dostupné z: <http://www.krnov.cz/_programs/Article.asp?aid=10409&sid=145>, citováno 16. srpna 2010
- NELIGOVÁ K.: Mikroregion Osoblažsko – Území potenciálního rozvoje z pohledu cestovního ruchu. In: týdeník Veřejná správa v čísle 40/2005, ČCCR – CzechTourism, dostupné z: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/s/2005/40/pril3.html>>, citováno 30. 8. 2010
- PIVEC J.: Porovnání klimatické regionalizace ČR, dostupné z: <<http://janpivec.wz.cz/pivec.htm>>, citováno 16. srpna 2010
- Publikace Kohezní politika: Osídlení v České republice Partnerství měst a venkova byla vydána u příležitosti českého předsednictví České republiky Evropské unii v první polovině roku 2009
- SLDB 2001. Dojížděka do zaměstnání a škol, okres Bruntál. ČSÚ, Praha, 2003

Fotografická příloha serveru aktualne.cz, Reportáž ze zdivočelé země, dostupné z:
<http://aktualne.centrum.cz/domaci/fotogalerie/2011/03/10/reportaz-ze-zdivocele-zeme-nejchudsiho-kraje-ceska/foto/359368/>>, citováno 1. dubna 2011

Internetové stránky obce Zátor, dostupné z: <<http://ouzator.sweb.cz/Images/sdruobci.jpg>>, citováno 22. srpna 2009

Internetové stránky Povodí Odry, dostupné z:

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/VHPKR/DatrekyKr/hrozova.html>

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/VHPKR/DatrekyKr/osoblaha.html>

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/VHPKR/DatrekyKr/prudnik.html>

<http://www.pod.cz/projekty/flora_a_fauna/Aktuality/pr_velky_pavlovicky.html>, citováno 15. srpna 2010

Program rozvoje územního obvodu Moravskoslezského kraje 2001 – 2004, Agentura pro regionální rozvoj, a.s., Ostrava, dostupné z:

<http://www.bestpractices.cz/praktiky/obecne_dokumenty/prk.pdf>, citováno 30. 8. 2010

Strategický plán rozvoje města Krnova, dostupné z:

<http://data.krnov.cz/Strategicky_plan_rozvoje_Mesta_Krnova/Strategicky_plan_rozvoje_Mesta_Krnova.pdf>, citováno 30. 8. 2010

Strategický plán rozvoje obcí Osoblažska 2010 – 2020, dostupné z:

<http://slezskerudoltice.cz/oznameni/Mikroregion/Strategicky_%20plan_%20rozvoje_MO_%202010-2020.pdf>, citováno 1. dubna 2011

SWOT analýza – strategický plán rozvoje mikroregionu Krnovsko, dostupné z:

<http://www.krnov.cz/_download/mikroregion/swot.pdf>, citováno 30. 8. 2010

Zásady územního rozvoje Moravskoslezského kraje – Vymezení cílových charakteristik území, dostupné z: <<http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/zip/nf.pdf>>, citováno 16. srpna 2010

Znevýhodněné oblasti MS kraje – návrhová část, dostupné z: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/assets/rozvoj_kraje/znevychodnene_oblasti_navrhova.pdf>, citováno 1. dubna 2011

U mě dobrý

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA 1: Vývoj počtu obyvatel, migračního a přirozeného přírůstku v obcích POÚ Osoblaha v letech 1990 – 2010

Rok	Název obce	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
1990	Bohušov	483	15	6	20	22	9	-2	7	490
1991	Bohušov	463	10	8	22	30	2	-8	-6	457
1992	Bohušov	457	7	3	27	22	4	5	9	466
1993	Bohušov	466	14	5	22	14	9	8	17	483
1994	Bohušov	483	10	4	16	39	6	-23	-17	466
1995	Bohušov	466	8	7	14	18	1	-4	-3	463
1996	Bohušov	463	2	4	12	20	-2	-8	-10	453
1997	Bohušov	453	10	2	30	32	8	-2	6	459
1998	Bohušov	459	5	2	9	22	3	-13	-10	449
1999	Bohušov	449	9	6	18	13	3	5	8	457
2000	Bohušov	457	3	4	29	22	-1	7	6	463
2001	Bohušov	451	5	7	11	18	-2	-7	-9	442
2002	Bohušov	442	5	6	19	14	-1	5	4	446
2003	Bohušov	446	10	5	21	16	5	5	10	456
2004	Bohušov	456	9	2	13	9	7	4	11	467
2005	Bohušov	467	6	8	10	27	-2	-17	-19	448
2006	Bohušov	448	3	4	11	15	-1	-4	-5	443
2007	Bohušov	443	7	4	20	13	3	7	10	453
2008	Bohušov	453	5	6	7	19	-1	-12	-13	440
2009	Bohušov	440	8	6	16	18	2	-2	-	440
2010	Bohušov	440								
1991	Dívčí Hrad	222	-	2	10	4	-2	6	4	226
1992	Dívčí Hrad	226	5	1	9	17	4	-8	-4	222
1993	Dívčí Hrad	222	7	2	5	10	5	-5	-	222
1994	Dívčí Hrad	222	2	3	11	5	-1	6	5	227
1995	Dívčí Hrad	227	4	1	4	2	3	2	5	232
1996	Dívčí Hrad	232	1	2	7	8	-1	-1	-2	230
1997	Dívčí Hrad	230	4	4	6	8	-	-2	-2	228
1998	Dívčí Hrad	228	2	1	7	4	1	3	4	232
1999	Dívčí Hrad	232	3	2	15	5	1	10	11	243
2000	Dívčí Hrad	243	3	-	18	16	3	2	5	248
2001	Dívčí Hrad	264	1	1	28	14	-	14	14	278
2002	Dívčí Hrad	278	2	4	11	27	-2	-16	-18	260
2003	Dívčí Hrad	260	1	4	30	19	-3	11	8	268
2004	Dívčí Hrad	268	2	2	17	14	-	3	3	271
2005	Dívčí Hrad	271	3	3	11	23	-	-12	-12	259
2006	Dívčí Hrad	259	5	3	28	11	2	17	19	278
2007	Dívčí Hrad	278	3	2	14	27	1	-13	-12	266
2008	Dívčí Hrad	266	3	3	18	13	-	5	5	271
2009	Dívčí Hrad	271	2	1	11	11	1	-	1	272
2010	Dívčí Hrad	272								

Zdroj dat: ČSÚ

Rok	Název obce	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
1991	Hlinka	243	3	1	4	5	2	-1	1	244
1992	Hlinka	244	3	-	7	12	3	-5	-2	242
1993	Hlinka	242	4	2	12	8	2	4	6	248
1994	Hlinka	248	4	3	-	14	1	-14	-13	235
1995	Hlinka	235	3	3	5	13	-	-8	-8	227
1996	Hlinka	227	4	1	4	6	3	-2	1	228
1997	Hlinka	228	5	3	3	1	2	2	4	232
1998	Hlinka	232	1	-	1	8	1	-7	-6	226
1999	Hlinka	226	2	3	4	3	-1	1	-	226
2000	Hlinka	226	5	-	16	9	5	7	12	238
2001	Hlinka	236	-	3	1	2	-3	-1	-4	232
2002	Hlinka	232	5	2	11	6	3	5	8	240
2003	Hlinka	240	2	5	6	9	-3	-3	-6	234
2004	Hlinka	234	4	1	16	7	3	9	12	246
2005	Hlinka	246	5	5	7	7	-	-	-	246
2006	Hlinka	246	2	4	5	4	-2	1	-1	245
2007	Hlinka	245	2	1	10	11	1	-1	-	245
2008	Hlinka	245	3	2	5	11	1	-6	-5	240
2009	Hlinka	240	1	6	6	5	-5	1	-4	236
2010	Hlinka	236								
1990	Osoblaha	1 892	32	27	76	83	5	-7	-2	1 890
1991	Osoblaha	1 149	21	16	40	114	5	-74	-69	1 080
1992	Osoblaha	1 080	21	11	67	45	10	22	32	1 112
1993	Osoblaha	1 112	26	21	53	44	5	9	14	1 126
1994	Osoblaha	1 126	15	12	48	57	3	-9	-6	1 120
1995	Osoblaha	1 120	13	18	14	23	-5	-9	-14	1 106
1996	Osoblaha	1 106	10	9	34	35	1	-1	-	1 106
1997	Osoblaha	1 106	10	14	58	46	-4	12	8	1 114
1998	Osoblaha	1 114	13	10	68	34	3	34	37	1 151
1999	Osoblaha	1 151	10	16	42	24	-6	18	12	1 163
2000	Osoblaha	1 163	10	20	55	44	-10	11	1	1 164
2001	Osoblaha	1 151	8	14	31	34	-6	-3	-9	1 142
2002	Osoblaha	1 142	17	22	35	39	-5	-4	-9	1 133
2003	Osoblaha	1 133	17	19	41	36	-2	5	3	1 136
2004	Osoblaha	1 136	7	19	34	46	-12	-12	-24	1 112
2005	Osoblaha	1 112	15	11	51	33	4	18	22	1 134
2006	Osoblaha	1 134	9	33	48	12	-24	36	12	1 146
2007	Osoblaha	1 146	12	15	62	55	-3	7	4	1 150
2008	Osoblaha	1 150	13	24	42	32	-11	10	-1	1 149
2009	Osoblaha	1 149	9	14	32	43	-5	-11	-16	1 133
2010	Osoblaha	1133								

Zdroj dat: ČSÚ

Rok	Název obce	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
1990	Rusín	166	2	–	13	5	2	8	10	176
1991	Rusín	176	7	3	6	18	4	–12	–8	168
1992	Rusín	168	5	–	7	4	5	3	8	176
1993	Rusín	176	–	2	17	20	–2	–3	–5	171
1994	Rusín	171	1	2	3	21	–1	–18	–19	152
1995	Rusín	152	1	–	7	6	1	1	2	154
1996	Rusín	154	–	5	5	2	–5	3	–2	152
1997	Rusín	152	4	2	9	12	2	–3	–1	151
1998	Rusín	151	2	1	5	3	1	2	3	154
1999	Rusín	154	1	1	3	7	–	–4	–4	150
2000	Rusín	150	1	–	5	1	1	4	5	155
2001	Rusín	149	2	3	–	7	–1	–7	–8	141
2002	Rusín	141	1	1	5	5	–	–	–	141
2003	Rusín	141	2	2	4	3	–	1	1	142
2004	Rusín	142	–	1	–	7	–1	–7	–8	134
2005	Rusín	134	–	3	6	4	–3	2	–1	133
2006	Rusín	133	–	1	6	6	–1	–	–1	132
2007	Rusín	132	1	1	5	3	–	2	2	134
2008	Rusín	134	2	1	1	5	1	–4	–3	131
2009	Rusín	131	3	1	2	8	2	–6	–4	127
2010	Rusín	127								
1991	Slezské Pavlovice	213	2	1	–	11	1	–11	–10	203
1992	Slezské Pavlovice	203	3	1	16	9	2	7	9	212
1993	Slezské Pavlovice	212	2	2	1	7	–	–6	–6	206
1994	Slezské Pavlovice	206	1	–	10	5	1	5	6	212
1995	Slezské Pavlovice	212	–	3	1	7	–3	–6	–9	203
1996	Slezské Pavlovice	203	5	3	3	6	2	–3	–1	202
1997	Slezské Pavlovice	202	–	1	1	5	–1	–4	–5	197
1998	Slezské Pavlovice	197	1	2	8	5	–1	3	2	199
1999	Slezské Pavlovice	199	–	4	6	6	–4	–	–4	195
2000	Slezské Pavlovice	195	1	1	6	9	–	–3	–3	192
2001	Slezské Pavlovice	187	3	–	1	9	3	–8	–5	182
2002	Slezské Pavlovice	182	3	3	6	13	–	–7	–7	175
2003	Slezské Pavlovice	175	–	1	10	8	–1	2	1	176
2004	Slezské Pavlovice	176	1	4	2	3	–3	–1	–4	172
2005	Slezské Pavlovice	172	5	1	13	11	4	2	6	178
2006	Slezské Pavlovice	178	3	1	6	6	2	–	2	180
2007	Slezské Pavlovice	180	4	–	2	18	4	–16	–12	168
2008	Slezské Pavlovice	168	–	1	19	4	–1	15	14	182
2009	Slezské Pavlovice	182	2	2	22	13	–	9	9	191
2010	Slezské Pavlovice	191								

Zdroj dat: ČSÚ

Rok	Název obce	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Stav 31.12.
1990	Slezské Rudoltice	636	10	5	29	38	5	-9	-4	632
1991	Slezské Rudoltice	612	13	3	15	21	10	-6	4	616
1992	Slezské Rudoltice	616	10	9	19	18	1	1	2	618
1993	Slezské Rudoltice	618	20	3	32	20	17	12	29	647
1994	Slezské Rudoltice	647	5	12	17	13	-7	4	-3	644
1995	Slezské Rudoltice	644	9	11	5	19	-2	-14	-16	628
1996	Slezské Rudoltice	628	5	9	18	23	-4	-5	-9	619
1997	Slezské Rudoltice	619	8	9	27	14	-1	13	12	631
1998	Slezské Rudoltice	631	7	8	9	30	-1	-21	-22	609
1999	Slezské Rudoltice	609	6	8	19	18	-2	1	-1	608
2000	Slezské Rudoltice	608	8	4	34	5	4	29	33	641
2001	Slezské Rudoltice	656	5	3	19	24	2	-5	-3	653
2002	Slezské Rudoltice	653	9	13	8	22	-4	-14	-18	635
2003	Slezské Rudoltice	635	9	7	22	13	2	9	11	646
2004	Slezské Rudoltice	646	11	3	24	24	8	-	8	654
2005	Slezské Rudoltice	654	3	10	16	20	-7	-4	-11	643
2006	Slezské Rudoltice	643	8	6	30	32	2	-2	-	643
2007	Slezské Rudoltice	643	5	5	20	21	-	-1	-1	642
2008	Slezské Rudoltice	642	6	9	28	39	-3	-11	-14	628
2009	Slezské Rudoltice	628	6	8	26	19	-2	7	5	633
2010	Slezské Rudoltice	633								

Zdroj dat: ČSÚ

1990 Osoblaha -222 Dívčí Hrad
1990 Osoblaha -243 Hlinka
1990 Osoblaha -213 Slezské Pavlovice

PŘÍLOHA 2: Vývoj registrované míry nezaměstnanosti v obcích POÚ Osoblaha v letech 1995 – 2010

čtvrtletí	Bohušov	Dívčí Hrad	Hlinka	Osoblaha	Rusín	Slezské Pavlovice	Slezské Rudoltice	okres	kraj	ČR
3. 1995	8,7	21,2	20,6	14,9	9,9	27,5	13,4	5,9	5,4	3,1
6. 1995	8,2	15,9	13,7	5,6	7,0	15,4	8,9	4,7	4,8	2,8
9. 1995	9,7	13,3	8,8	5,2	9,9	8,8	11,3	5,0	5,0	3,0
12. 1995	11,6	17,7	18,6	8,6	8,5	18,7	14,8	5,8	4,8	2,9
3. 1996	11,1	15,0	22,6	9,3	14,1	25,3	14,8	5,9	4,9	3,0
6. 1996	7,3	12,4	13,7	6,8	5,6	22,0	8,9	4,8	4,5	2,7
9. 1996	9,2	13,3	17,7	7,9	9,9	22,0	9,6	5,3	5,1	3,2
12. 1996	15,5	19,5	29,4	10,6	15,5	29,7	13,8	6,6	5,6	3,5
3. 1997	13,2	19,5	24,5	10,2	14,1	28,6	13,8	7,0	6,2	3,9
6. 1997	11,6	16,8	18,6	9,7	8,5	24,2	13,8	6,5	6,2	4,0
9. 1997	9,7	13,3	16,7	12,5	11,3	19,8	12,4	7,0	7,1	4,8
12. 1997	16,4	29,2	28,4	15,4	16,9	36,3	18,6	8,7	7,7	5,2
3. 1998	17,4	25,7	27,5	15,4	15,5	37,4	18,9	8,0	8,2	5,5
6. 1998	7,7	23,0	18,6	11,7	11,3	29,7	15,1	7,5	8,5	5,6
9. 1998	15,0	26,6	16,7	12,9	12,7	28,6	13,8	9,4	10,0	6,8
12. 1998	19,8	30,1	30,4	18,8	15,5	39,6	16,5	11,4	11,0	7,5
3. 1999	21,3	38,9	30,4	18,3	28,2	41,8	18,9	12,2	12,3	8,4
6. 1999	19,3	25,7	19,6	14,9	14,1	29,7	17,9	11,8	12,5	8,4
9. 1999	17,4	31,0	20,6	17,2	15,5	23,1	18,2	13,4	13,4	9,0
12. 1999	28,5	46,0	29,4	24,0	31,0	42,9	26,5	15,6	14,0	9,4
3. 2000	26,6	39,8	34,3	23,1	29,6	40,7	27,5	16,2	15,6	9,5
6. 2000	17,9	25,7	26,5	16,5	18,3	27,5	24,1	14,1	14,9	8,7
9. 2000	19,3	23,9	25,5	17,9	16,9	26,4	23,4	15,0	15,0	8,8
12. 2000	33,3	34,5	35,3	23,3	33,8	42,9	34,4	17,2	15,1	8,8
3. 2001	32,4	34,5	35,3	21,0	32,4	40,7	35,4	17,1	15,2	8,7
6. 2001	25,6	23,9	25,5	15,6	18,3	30,8	29,6	14,6	14,5	8,1
9. 2001	20,8	23,9	28,4	19,4	19,7	35,2	28,2	14,9	14,8	8,5
12. 2001	35,8	35,4	39,2	24,4	42,2	40,7	36,1	16,5	15,1	8,9
3. 2002	34,3	35,4	42,2	23,3	35,2	31,9	33,0	16,2	15,3	9,1
6. 2002	27,5	25,7	29,4	18,6	16,9	36,3	25,1	14,7	14,8	8,7
9. 2002	28,5	27,4	25,5	19,9	15,5	31,9	27,8	15,5	15,5	9,4
12. 2002	38,6	38,9	35,3	23,3	40,8	33,0	38,1	16,7	15,9	9,8
3. 2003	42,0	35,8	45,2	22,8	31,2	34,8	37,5	17,3	16,5	10,0
6. 2003	35,5	27,6	31,3	17,7	18,8	30,4	26,8	16,1	16,1	9,5
9. 2003	39,0	25,2	24,4	21,2	18,8	30,4	24,0	17,1	16,6	10,1
12. 2003	45,0	31,7	40,9	25,0	43,8	39,1	37,5	18,2	16,8	10,3
3. 2004	43,0	34,2	41,7	24,6	45,3	47,8	34,7	19,6	15,5	10,7
6. 2004	30,0	30,1	37,4	18,6	34,4	33,7	22,3	17,2	14,5	9,9
9. 2004	33,0	33,3	37,4	18,3	35,9	27,2	25,1	15,5	14,0	9,1
12. 2004	38,0	41,5	47,8	26,4	42,2	40,2	35,0	16,7	14,2	9,5

čtvrtletí	Bohušov	Dívčí Hrad	Hlinka	Osoblaha	Rusín	Slezské Pavlovice	Slezské Rudoltice	okres	kraj	ČR
3. 2005	35,0	34,1	45,2	24,6	37,5	35,9	29,9	17,2	14,5	9,4
6. 2005	29,5	27,6	26,1	19,3	20,3	27,2	24,7	15,4	14,1	8,6
9. 2005	26,5	30,9	25,2	20,1	21,9	21,7	23,0	15,2	13,7	8,8
12. 2005	27,0	30,1	33,0	25,5	32,8	31,5	28,2	15,9	13,2	8,9
3. 2006	28,5	31,7	31,3	24,8	29,7	31,5	30,2	15,7	13,4	8,8
6. 2006	23,5	25,2	24,3	19,0	23,4	22,8	19,6	13,2	12,7	7,7
9. 2006	26,5	22,0	21,7	18,1	25,0	18,5	18,9	13,1	11,3	7,8
12. 2006	25,5	17,1	31,3	18,3	25,0	28,3	23,7	13,4	10,5	7,7
3. 2007	26,5	17,1	27,0	14,3	21,9	23,9	24,7	12,7	10,0	7,3
6. 2007	21,0	14,6	14,8	11,0	15,6	17,4	20,3	10,6	10,6	6,3
9. 2007	18,0	12,2	12,2	10,5	14,1	15,2	17,9	10,5	10,2	6,2
12. 2007	23,5	13,8	19,1	11,2	18,8	21,7	20,3	10,7	9,6	6,0
3. 2008	20,0	15,4	23,5	9,4	14,1	22,8	24,1	10,1	8,9	5,6
6. 2008	12,0	4,1	10,4	6,5	3,1	9,8	16,8	8,8	8,0	5,0
9. 2008	14,5	5,7	12,2	7,6	3,1	9,8	18,6	9,4	8,0	5,3
12. 2008	17,5	13,8	32,2	14,8	15,6	19,6	25,8	11,1	8,5	6,0
3. 2009	20,5	18,7	34,8	17,4	14,1	27,2	31,3	14,1	11,0	7,7
6. 2009	18,5	10,6	27,8	14,6	14,1	22,8	25,1	13,6	11,5	8,0
9. 2009	14,5	13,8	22,6	11,6	14,1	31,5	20,3	14,1	11,8	8,6
12. 2009	19,5	22,8	33,9	17,9	32,8	35,9	25,8	15,4	12,1	9,2
3. 2010	17,0	28,5	42,6	18,6	25,0	33,7	28,9	16,9	12,7	9,7
6. 2010	15,0	17,9	25,2	13,6	17,2	27,2	22,7	14,2		8,5

Zdroj dat: ČSÚ, MPSV

DOTAZNÍK pro občany obcí POÚ Osoblaha

Vážení občane,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. Smyslem dotazníku, jenž Vám předkládám je postihnouti změny, které zde nastaly po roce 1989, ale také možnosti, které by přispěly k rozvoji obcí a zlepšení kvality života občanů. Práce může mít praktický význam pro plánování v obci. Bez aktivní účasti Vás, obyvatel obce, a sdělení Vašich názorů a postřehů, by pohled na region však nebyl úplný. Výzkum je anonymní. Data slouží jako podklady pro diplomovou práci. Děkuji za Vaš čas a vyplnění dotazníku.

1. Jak dlouho bydlíte v této obci?

- 1 – stále (tj. od narození a bez přerušení)
- 2 – od narození, ale s přestávkami (bydlel/a jsem také jinde)
- 3 – přistěhoval/a jsem

2. Jak hodnotíte místo Vašeho bydliště?

Jsem tady doma, znám to tu	1	2	3	4
Mám zde rodinné zázemí, přátele, známé	1	2	3	4
Mám tu práci	1	2	3	4
Líbí se mi tady, je tu hezká krajina	1	2	3	4

velmi důležité – 1 poměrně důležité – 2 málo důležité – 3 zcela nedůležité – 4

3. Uvažujete o tom, že byste se z obce Vašeho současného bydliště odstěhoval?

- 1 – ano, brzy
- 2 – ano, výhledově
- 3 – zatím nevím
- 4 – ne

4. Zamyslete se nyní prosím nad tím, jaké vlastnosti nejlépe vystihuje Vaši obec a okolí. Známkujte jako ve škole – 1 – nejlepší, 5 nejhorší.

čistá	1 – 2 – 3 – 4 – 5	špinavá
útulná	1 – 2 – 3 – 4 – 5	neútulná
zachovalá příroda	1 – 2 – 3 – 4 – 5	zničená příroda
klid	1 – 2 – 3 – 4 – 5	ruch
vhodné prostředí pro podnikání	1 – 2 – 3 – 4 – 5	nehodné prostředí pro podnikání
vhodné prostředí pro turismus	1 – 2 – 3 – 4 – 5	nehodné prostředí pro turismus
přátelské vztahy	1 – 2 – 3 – 4 – 5	nepřátelské vztahy

5. Ve srovnání se situací před rokem 1989 se zde žije

- 1 – výrazně lépe
- 2 – lépe
- 3 – stejně
- 4 – hůře
- 5 – výrazně hůře
- 6 – neumím posoudit

6. Jak hodnotíte možnosti v obci, případně blízkém okolí z hlediska ekonomické aktivity?

- 1 – jako perspektivní
- 2 – dobré
- 3 – velmi malé
- 4 – žádné

7. Jaké problémy se dle Vašeho názoru ve Vaší obci vyskytují? Můžete uvést více možností.

- 1 – nedostatek pracovních příležitostí
 - 2 – špatné mezilidské vztahy v obci
 - 3 – nedostatek financí
 - 4 – špatná bytová situace
 - 5 – nedostatečná dopravní obslužnost
 - 6 – zhoršení životního prostředí v obci
 - 7 – hluk z dopravy
 - 8 – jiný problém,
- vypište:.....

8. Chybí Vám v obci kulturní akce?

1 – ano, napište prosím jaké:.....

2 – ne

9. Cítíte se ve Vaší obci bezpečně? Co ve Vás vzbuzuje pocit ohrožení? Můžete zvolit více možností.

1 – povodně

2 – kriminalita

3 – volně pobíhající psi a jiná domácí zvířata

4 – jiné, vypište:.....

5 – nemám pocit ohrožení

10. Myslíte si, že obecní samospráva spravuje obec

1 – velmi dobře

2 – dobře

3 – uspokojivě

4 – špatně

5 – neumím posoudit

11. Které změny v obci a okolní krajině byste Vy osobně uvítal/a? Můžete zvolit více variant.

1 – přítomnost většího zaměstnavatele (např. výroba nepoškozující životní prostředí)

2 – rekonstrukce a oprava komunikací

3 – zlepšení dopravního spojení s okolím (M. Albrechtice, Krnov, Prudník)

4 – větší kvalita a hustota služeb (obchody, ubytovací a stravovací zařízení)

5 – zlepšení turistického značení, zřízení cyklostezek a pěšin, instalace odpočívadel, přístřešků

6 – zalesnění nevyužitých ploch, výsadba zeleně na obecních prostranstvích

7 – jiné,

doplňte:.....

12. Které aktivity považujete pro rozvoj oblastí do budoucna za nejvíce přínosné? Zvolte prosím jednu možnost.

1 – spolupráci mezi obcemi v rámci svazku obcí

2 – rozvoj kontaktů a společných aktivit s obcemi v Polsku

3 – aktivity různých občanských iniciativ a sdružení

4 – podpora a pomoc zvnějšku, především kraje a státu

13. Podle Vašeho se názoru se podmínky k životu v obci v následujících 5 letech

1 – výrazně lepší

2 – lepší

3 – zůstanou stejné

4 – zhorší

Základní údaje o respondentovi (označte prosím vždy jednu možnost)

Pohlaví: 1 – muž

2 – žena

Věk: 20–29

30–39

40–49

50–64

65+

Vzdělání: 1 – ZŠ

2 – SŠ bez maturity

3 – SŠ s maturitou

4 – VŠ

Kategorie povolání:

1 – dělník

2 – zaměstnanec

3 – úředník

4 – vedoucí pracovník

5 – podnikatel

6 – student

7 – žena v domácnosti či na MD

8 – důchodce

9 – nezaměstnaný

Odvětví zaměstnání:

1 – zemědělství

2 – průmysl

3 – stavebnictví

4 – obchod a služby

5 – doprava a spoje

6 – veřejné služby

7 – ostatní činnosti

Děkujeme Vám za spolupráci

PŘÍLOHA 4: Fotografická příloha s komentářem¹

Pohraniční území Osoblažska bylo do roku 1918 severní periferií Rakouska–Uherska s početnou enklávou Židů, pak součástí Československa osídlená Němci a do války prosperující oblast s desetitisícovým centrem – městem Osoblahou. To je dnes pouze obcí s několika sty obyvateli. Oblast trpí nejvyšší nezaměstnaností v republice.

Po odsunu Němců (95% obyvatel) se země zdála zaslíbenou novým osadníkům z mnoha koutů Evropy. Po revoluci se zdá zemí zdivočelou těm, kteří v ní zůstali. Osoblažský výběžek je nejhřidčeji osídleným územím ČR s hustotou 29 obyvatel na čtvereční kilometr – a s pohnutou historií.

¹ Autorem všech fotografií je reportér Jan Langer, pracující pro server Aktuálně.

Fotografická příloha serveru aktualne.cz, dostupné z:

<http://aktualne.centrum.cz/domaci/fotogalerie/2011/03/10/reportaz-ze-zdivocele-zeme-nejchudsiho-kraje-ceska/foto/359368/>>, citováno 1. dubna 2011

Děkuji tímto panu Janu Langerovi za poskytnutí souhlasu s použitím některých jeho fotografií včetně komentářů pro účely této práce

Paní Vendolská je jednou z posledních pamětnic stěhování volyňských Čechů – reemigrantů z Ukrajiny, kteří sem přišli s rodinami po válce v roce 1947. Bylo jí deset let. Její prarodiče, jako 15 tisíc dalších Čechů, osídlili Volyň koncem 19. století. Carská vláda slibovala levnou půdu, úlevu na daních, národní školství i samosprávu.

Po čase sílících perzekucí ze strany SSSR (odebírání půdy, zákaz českého jazyka, odvody do gulagů) se volyňští Češi po válce houfně vracejí do vlasti. Byly jim nabídnuty usedlosti vysídlených Němců na Osoblažsku a – půda.

Úrodná zem na "Slezské Hané" je nadchla. I jali se začít znovu od nuly.

V sousedních Slezských Rudolticích se o pár let později usadili kolem německého novogotického kostela noví přistěhovalci – Řekové. Válku přečkal i s vyšívaným německým nápisem na kazatelně: "Až nám bude nejhůř, pak nás Pane neopouštěj!"

Bývalé ředitelství státních statků – budova v centru Osoblahy. Zlaté časy ale skončily v roce 1990. Pro třetí generaci přistěhovalců je to už jen ruina. Její vizáž odráží náladu v regionu.

Chlévy se hroubí, hospodářské budovy padají. Před revolucí zaměstnávaly státní statky přes 60% obyvatel Osoblažska, dnes je to pár jedinců.

Tento pán byl na statku tělem i duší. Dělal řidiče – traktoru, kombajnu, secího stroje – všeho, co bylo na poli třeba. Když měl 45 let, plná zaměstnanost skončila a kolektivní zemědělství krachlo. Alternativy mizivé, vzdělání nízké, rekvalifikaci nezvládl, příležitosti žádné. 15 let je bez práce.

Záchranou bylo pro některé umístění v tzv. "rychlé rotě" veřejně prospěšných prací s možností dosáhnout na minimální mzdu hrazenou státem. Od příštího roku budou muset obce doplácet, míst ubude. Pan Gasper, původem ze Slovenska, se snažil rychle přizpůsobit restrukturalizaci. Coby zemědělec šel na šachtu a dojížděl denně vlastním autem 100 km do Ostravy a zpět. Šachtu pak zavřeli. Teď dělá řidičák na sanitku. Když to vyjde, bude dojíždět do nemocnice. Když ne, zkusí jiný kurz. Nejbližší pracovní místa jsou desítky kilometrů vzdálena.

Málokomu se chce ale dojíždět autem a platit za předražený benzín. Unikátní úzkokolejnou trať, která spojuje Osoblahu s vnitrozemím a pro některé je klíčovým způsobem přepravy, chtějí ČD zrušit pro její nerentabilitost.

Romantika úzkorozchodky přitom v létě láká davy turistů na historický parní stroj. Jízdy v něm provozuje obecně prospěšná společnost Slezské zemské dráhy. Živější cestovní ruch by byl pro region spásou, míní i starosta Osoblahy.

Nádražní domky jsou ale uzavřené a zabeďněné. Obce je chtějí koupit a proměnit ve výletní hostince a penzióny. Se zpracovanými projekty žadoní u ČD – marně. Přibudou další chátrající stavby? V regionu už tak najdete architektonické skvosty, na jejichž údržbu chybí peníze. V létě se ale na zastávkách zpívá, tancuje a kraj ožívá.

Baroknímu zámku ve Slezských Rudolticích se přezdívá Slezské Versailles. V jeho zahradách se před 250 lety procházel básník Voltaire nebo pruský král Fridrich II. Za války zde sídlilo odposlouchávací oddělení Goebbelsova ministerstva propagandy. Interiér byl za totality vyrabovaný. Zámek sloužil jako skladiště. Přes léto se tu konají regionální výstavy a soutěže. Přilákat větší množství turistů nebo investora pro rekonstrukci se příliš nedaří.

Němci se sem vracejí, ale na rozdíl od pohraničí na Hlučínsku nemají s místními pranic společného. Pouta se zpřetrhala. Aspoň se tedy lepší staré křivdy. Na tento kříž v Dívčím Hradě, co tu vztyčila německá rodina před válkou na počest své babičce, nechali vytesat jména padlých.

Historii zašlých míst se snaží oživit dobrovolníci z hnutí Duha – do zaniklé obce Pelhřimov přijíždějí renovovat kostel i hřbitov, pořádají tábory i koncerty. Zdarma. Oldřich Janota přijel už potřetí. Ve zdivočelých původních sadech mapují v létě účastníci tábora zakrslé ovocné odrůdy a snaží se najít školku, kde by je mohli roubovat a znovu sklízet plody. Místní biozemědělec Martin Tichý dělá zájemcům přednášku o ekozemědělství. Úrodné pozemky si levně pronajal a osadil peckovinami. Využil nevyužitou půdu a pomocí eko-dotací chce zavést nové způsoby hospodaření.

Obce se zase snaží revitalizovat veřejný prostor z evropských peněz. Cyklistické odpočívadlo bylo dokončeno loni. Přes léto může přilákat výletníky. Cyklostezek je v kraji dostatek.

Tohle místo určitě vybízí k zastavení. Jako zázrakem se uchoval židovský hřbitov s více než 300 jedinečnými náhrobkami. Je srovnatelně cennou památkou jako pohřebiště v Třebíči zapsané na seznamu UNESCO. Pro osoblažské žádné terno, ale ... pro turisty a odborníky unikátní lokalita. Bohužel málo známá.

Ostravsko–opavská osvobozenecská operace jinak udělala z Osoblahy nejrozbombardovanější město v Česku. Kanón na náměstí je toho krušnou připomínkou. A místem setkání omladiny. Město bylo vystavěno skoro od základů znovu. Panelová výstavba nahradila původní architekturu a přilákala další osídlenec za prací. To bylo ale před padesáti lety.

Dnes se jejich potomci nudí u děla, a toulají po opuštěných statcích. Děti rolnické třídy. Čím chtějí být? Chtějí zůstat nebo odejít? Zdeněk (16) chodí jako většina jeho spolužáků ze základky na střední zemědělskou školu. Tradice. Škola láká na maturitu, ke které ale málokdo z osoblázkých dospěje. V ospalém prostředí trochu chybí motivace, okolí nepřidá. Internet je jedním z mála oken do světa.

Nabídka odpoledních aktivit také chybí. Vlastně chybí ti, kdo by je nabízeli a za co. Co si mladí nezařídí sami, to nemají. V Hlince (nezaměstnanost 48%) pořádají ti starší pro ty mladší alespoň tanečně–pohybový kroužek. Se vztahem ke škole je to nevalné. Vlado zběhl z automechanika, zkusí prý to jinde. Tomáš se Zdeňkem bojují s učebními obory. Rodiče mají slabé páky.

Lojza (58) pracuje v zemědělství celý život. A to je šťastný, že neskončil na ulici. Syna nutí se aspoň vyučit – neúspěšně. To holky jsou svědomitější. Na školách mimo region ale zjistily, že se do něj vracet nechtějí. Prý: "Co tady?"

K podnikání chybí kupní síla ...

Pracovní možnosti se scvrkly na ošetrovatelku v Domově seniorů, učitelku v jediné základní škole nebo dojičku krav. Ještě by bylo jedno na úřadě a na poště (na fotografii). Toť vše, co na 200 čtverečních kilometrech osoblažského výběžku mohou absolventky čekat.

Klukům se nabízí o něco více příležitostí. Pan Bacho je největším zaměstnavatelem v regionu – nabízí kolem 80 míst ve strojírenském podniku. "Ti, kdo chtějí, se u mě udrží," říká.

V tradičním zemědělství je situace jiná. Lojza je jedním z posledních zaměstnanců na statku v Rudolticích, kde za minulého režimu pracovala víc než půlka obce. Dnes pomalu likviduje výrobu. "Tehdy se o všechno staral stát a bylo." Státní statky v regionu jsou ale minulostí. Kraj se pomalu vylidňuje.

Region podle osoblažského starosty potřebuje povzbudit, jinak zdivočí úplně. Sepsal výzvu malým obcím (příloha 5) s podobnými problémy a otevírá diskuzi. O radu žádá Sdružení místních samospráv, o pomoc vládu. Pohraničí zkrátka volá mayday, protože samo cestu nenachází ...

PŘÍLOHA 5: Text „Osoblažské výzvy“

Vážené kolegyně a kolegové,

dovolte, abych vám zaslal otevřený dopis, který předcházela „Výzvě starostů“. Ta bude sloužit k jednání se zodpovědnými politiky a institucemi. Pokud s textem této výzvy souhlasíte, zašlete, prosím, souhlas a své připojení k výzvě na e-mail: starosta@osoblaha.cz

„S výzvou starostů okr. Bruntál souhlasím a připojuji se. Budu se účastnit jednání s příslušnými institucemi“

„Dne 6. 1. 2011 proběhlo jednání starostů okresu Bruntál s vedením ÚP v Bruntále. Starostům byly podány informace o připravovaných změnách na poli aktivní politiky ÚP a chystaných změnách v organizaci a struktuře Úřadů práce. Ve stručnosti lze konstatovat, že údajně dojde k rušení detašovaných pracovišť, poboček Úřadů práce a kontaktních míst sociální péče. Je připravována koncepce tzv. Národního úřadu zaměstnanosti, který bude v principu centralistickou záležitostí. Ne blíže občanovi, ale blíže státu.

Dále dojde k razantnímu omezení počtu zřizovaných SÚPM (společensky účelných pracovních míst – VPP) současně s opětovným zavedením dofinancování mzdových nákladů částkou 2 720,- Kč na jedno místo z rozpočtu obcí. Obecní rozpočty jsou v posledních letech ponížovány v souvislosti s nižšími daňovými příjmy, výdaje na vše se zvyšují, obecní majetek chátrá. Obce tedy nemohou hradit potřebné dofinancování a přijmou jen minimum uchazečů. Dochází také k úpravě kritérií, která stanovují, jaké uchazeče je možné na tato místa přijmout. Musí být v evidenci ÚP nejméně 5 měsíců (bez původních výjimek – uchazeč starší 50-ti let, pečující o dítě do 15-ti let, ZPS, ČID...) Dále by to měl být uchazeč, který v uplynulých 3 letech práci na SÚPM nevykonával.

Obce však nebudou přijímat uchazeče, kteří mají problémy s pracovní morálkou, kteří již ztratili pracovní návyky a potřebnou práci nevykonávají. Nové podmínky a opatření jsou zdůvodňovány rozpočtovými úspornými opatřeními a efektivitou organizace. Obce tedy nebudou zaměstnávat jako v minulosti cca 2/3 těchto uchazečů, kteří zůstanou na podporách a sociálních dávkách. Tito se mohou stát a stanou dalšími dlouhodobě nezaměstnanými uchazeči. To povede k výraznému snížení už tak ubohé životní úrovně jejich rodin, dále to povede nepřímo k degradaci lidské důstojnosti, ohrožení výchovy dětí v těchto rodinách, možnosti vzdělávání a k dalším sociálním dopadům. Lidé z této sociální skupiny již začínají rezignovat. Dále nepochybně dojde k navýšení agendy na Odborech sociální péče Obecních úřadů, k navýšení nákladů na tuto činnost, kterou stát již několik let řádně neplatí. A absolutně nelogické je, že stát bude muset vynakládat finanční prostředky na sociální dávky, zdravotní a důchodové pojištění, dávky v hmotné nouzi za tyto občany ze státního rozpočtu. Ze státního rozpočtu bude podporován vznik sociálně vyloučených občanů. Z mezd pracovníků na VPP se tedy do státního rozpočtu nevrátí nic z nákupů zboží a služeb, které by si tyto občany pořídili. Selský rozum, který někomu chybí, že!?

Někteří potřební občané nebudou mít prostředky ani na dopravu do měst vzdálených 15, 20, 35 km (v našem regionu – Město Albrechtice, Krnov, Bruntál, Rýmařov, Vrbno pod Pradědem...), aby doložili a vyřídili úřední povinnosti, evidenci na ÚP a tím přijdou i o to minimum. Jsme si jisti, že každá obec má jiné problémy. Větší obce a města tuto situaci cítí jinak a řeší snadněji, než obce menší a malé. Je však nutné dívat se na věc s rozumem a dořešit mnohé léta se táhnoucí problémy tak, aby byli všichni spokojeni. Hlavně v rámci možností změnit tvorbu obecních rozpočtů.

Chápeme, co jsou to úsporná opatření, chápeme zadluženost státu. Chápeme, že v budoucnu s největší pravděpodobností bude nutné scelovat malé obce do větších celků. Nechápeme však dnešní postoj našeho státu vůči obcím, venkovu, lidem, kteří zde žijí. Začíná to nespravedlivým přerozdělováním daní (havarijní obecní rozpočty) a končí zatěžováním obecních rozpočtů státními povinnostmi (výkon státní správy). Aktuálním příkladem zatěžování rozpočtů obcí je protiklad veřejně proklamovaného navýšení mezd učitelům a na druhé straně razantní snížení částek potřebných na provoz škol, na platy nepedagogických pracovníků dle nařízení vlády č.381/2010. Obce jako zřizovatelé mají opět někde „nahrabat“ potřebné statisíce, neopravovat zchátralá zařízení obcí, ale navyšovat příspěvky na nutný provoz příspěvkových organizací. Je čas se podívat také na jiné možnosti úsporných opatření ve státních firmách, dozorčích orgánech, různých poradce pro poradce, asistenty, kanceláře, neplýtvat prostředky na bezvýznamné, alibistické rekvalifikační kurzy ...

Po dvaceti letech nicnedělání státu pro problémové oblasti snad lze zavést konečně tzv. pobídkové mechanismy pro potenciální zaměstnavatele i drobné živnostníky v oblastech s vysokou nezaměstnaností. Nejen pro zahraniční firmy jako např. Philips, Hyundai. A hlavně posílit rozpočty obcí!!! Poslanci, senátoři, ministři, ministerští, krajští úředníci a veškerí poradci nechť přestanou sbírat motivaci a zkušenosti na svých služebních cestách v zahraničí, mnohdy v exotických zemích a raději jezdí na služební cesty do regionů naší krásné země a řešení konkrétních problémů hledají v součinnosti s komunálními politiky a úředníky. Uspoří se další milióny potřebné k řešení zmiňovaných problémů a k naplňování tolik proklamovaného evropského principu konvergence zaostalých regionů a sociálně – ekonomicky slabých oblastí. Veškeré kroky totiž zatím spějí k absolutnímu opaku, degradaci těchto území.

Z podaných informací a v návaznosti na jednání o omezení činnosti Policie ČR (obce se budou skládat na benzín), rušení poboček pošt, pracovišť ÚP, omezení dopravní obslužnosti apod. již dochází občanům trpělivost a je povinností starostů začít jednat, jelikož zde žijí také občané této země. Regiony jsou různé, každý má jiné podmínky. Nejhuře jsou na tom regiony bývalých Sudet, tam, kde byl proveden odsun původního obyvatelstva, kde hospodařily Státní statky, kde zůstali občané s nižším vzděláním bez možnosti pracovního uplatnění, kde neexistují jakékoli tradice, odkud je daleko do větších měst a kde pravidelně dochází ke ztěžování životních podmínek. Takových a podobných regionů je velmi mnoho. Ale stále se jedná o území a občany našeho státu!!!

PRODEJME TO HOLANĎANŮM A BUDEME SE MÍT VŠICHNI LÉPE. STÁT I MY. NEBO ZASEDNĚME K JEDNACÍMU STOLU A ŘEŠME! ALE S TĚMI, KTEŘÍ MOHOU NĚCO ZMĚNIT, PÁNI MINISTŘI.

Vyzýváme tímto k jednání a řešení situace zodpovědné politiky a instituce. K případným jednáním si dovoluji nabídnout prostory kulturního domu v Osoblaze a dle dalšího vývoje by se měla jednání konat v různých místech naší republiky.“

Výzva bude zaslána:

Starostové měst a obcí, Vláda ČR, Senátoři, Poslanci, Hejtman kraje, SPOV, MPSV ČR, MMR ČR, MV ČR

Děkuji za spolupráci, s pozdravem dočasný starosta obce Osoblaha

Václav Kalda

Obec Osoblaha

Na Náměstí 106

793 99 Osoblaha

e-mail: starosta@osoblaha.cz